

శ్రీమత్కృష్ణా నాగం

(గురుదక్షిణ)

22249
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే

రచింపబడినది.

రెండవకూర్పు 1,000 ప్రతులు.

ॐ

బందరు మినర్వాప్రెస్ నందు ముద్రింపబడియె.

1934

కృష్ణా నాగం రిజిష్టరు]

[చెల్లదు, 0-12-0

ఉ పో ధ్ధా త ము

చదువడలారా !

గీరతప్రథమభాగము చదివి యుంటిరికదా, సర్వవిషయములును నూతని ప్రాయముగా నందే గతార్థము లగుటచే నిష్పడు ప్రకటించు ద్వితీయభాగమున గాని, ప్రకటింపబోవు తృతీయభాగమునఁ గాని తెలియఁదగు విశేషాంశము లంతగా నుండవు. ఎన్నాళ్ళుచదివినను నాయా యీగ్రంథభాగములయందు—

(1) శిష్యుఁడు గురుద్రోహముచేయుట తప్ప. (2) అందులో నీ శిష్యుఁడు వత్సరములకొలది చదివిన శిష్యుఁడు గాని వేటొక విధమగువాఁడు కాఁడు. (3) పైఁగా నితఁడు కృతఘ్నుఁడగుటతోఁ జాలింపక వదరుబోతువారితలు, అసత్యములు, అపవాదలు లోనగునవి ప్రకటించుట మొట్టమొదలే తప్ప.

అను నీయంశములు దక్క వక్రవ్యాంశము గానరాదు. గురువే దోషియో, లేక శిష్యుడే దోషియో మీకు మొదటిభాగమువలననే గతార్థమై యుంటుచే దీనిప్రకటన మంత యావశ్యకమని మాకును దోచలేదు గాని మొదటిభాగము నందు విస్తరభీతిచే వదలిన యంశములు కొండొక యుంటుచే నయ్యవి యిందు ఖండించు మిషమీద గురుశిష్యసర్పములు కొన్ని సంగ్రహించి చూపుటకై దీనిని ముద్రించితిమి. 'అట్టహాసము' అనునది ప్రథమభాగమందే యింతుక' స్ఫురించి వదలఁబడినది. పిమ్మట గుంటూరిసీమ పూర్వరంగము 45, 46, 47 వ పుటలలోఁ గొండొకదాని బంధారము బయటఁబెట్టఁబడినది. ఇందుంగూడ నక్కడక్కడ దానింగూర్చి ప్రస్తావింపఁ బడినది. 'అట్టహాసమే' యననేల, మాశిష్యులు వ్రాసెడి వ్రాతలెల్లఁ బరికించి చూచినచో—

(1) మాగురువు పండితుఁడు గాఁడు. (2) పాతుఁడు గాఁడు.

అను నంశము సాధించుటకై పాటుపడుటదక్క వేటొక్కటిగానరాదు. ఇందులకు వారు చూపుప్రమాణములో, వేరు దాచుకొని తోచిన ప్రల్లదము లెల్ల స్వయంపండిత తస్కరుల వ్రాతలు. ఆవారితలవలననే గీరత ప్రథమ

భాగము నిస్సార మనియో నిరుపయోగమనియో గూడ లెఖించి సంతసించుచుండిరి. ఆవ్యాధిల తత్త్వము లోకమెల్ల నెఱుంగును. సోపమ్య లంతకుమున్నే యెఱుంగుదురు. ఎఱిగియును వానివలన మాకేదియో న్యూనత కలుగు ననియు సంతలోఁ దమ గురుత్వముకూడఁ బోవు ననియుం గాఁబోలును ఏ రవి పట్టు కొని సారెకు వేరలాడుట!

“శ్లో॥ కతివయనివయః క్షయంప్రయాయా, త్కనకగిరిః కృతవాసరావసానః
ఇతిముదముపయాతి చక్రవాకీ వితరణకాలిని వీరరుద్రదేవే.

(విద్యానాథకృతము)

“తుష్యతు దుర్జన” వ్యాయమున నాయా యాతవ్యమవ్యాతలెల్ల నిజములే యైనను తమ కవి సాయముగావు. అవి మాకుఁ గల యతమును బోఁగొట్టినఁ బోఁగొట్టుఁగాక. తమ గురుత్వము నెట్లు పోఁగొట్టుగలవు? కావున వీరు మమ్ము దోషులనుగాఁ జేయుటకు వాయు ప్రాతలేమి, యందులకై వ్యయంబుచున్న ద్రవ్యపరిధాతల సొమ్మేమి పమ్మేగాని లాభకారి గాదని వాఁ కప్పటికినిఁ చెప్పి నినచోఁ గొంత యుక్తముగా నుండును. నానాటికి వీరు మఱియును నట్లుపెరిగి బడుచున్నట్లు వ్యాధిలకలఁ దలయడచుచున్నది. మొదట గురుని కనాతికృత్యము సాధించుటకు “కాకీ” యని పదవఁ దొరఁగొనిరి.

“పక్షికాం కాకీ చందాలీ” అనుటవలన నది యపాతృత్వమునకు సాగఁ కమే. ఇదియెవరో? ఈ వేంకటేశ్వరుఁడే యా వేంకటేశ్వరుఁడని యర్థగా భ్రమసాయము చేసికొని పడఁదిట్టి వారంధించిరి. అతివిష్టావేంద్రులకు? నివో విధులునఁ దెల్పటం వీరి ముఖ్యోద్దేశము. ఏవోవిధమున నీతి గలపుట మామభ్యోక్తి నేరము. నా నిందులకును మే మిందులకును చాటుపడకులనిక దని భగవంతుఁ డెప్పుడవియంటచే నేవో వ్యాసిజ్ఞానమందును. నేనా సవిదామయితో నాకుఁ బని లేదు. కావునఁ దమకులు మమ్ము నిందింపకుందురుగాక....

భక్తిపూర మగు ‘కోకిలకాకము’ను విన్నయు, నింతకుమున్ను పుచ్చురిం చిన గీత ప్రథమభాగముపై వారు పుక్కిటింపిన రెండులాగునాస్తియుఁ గొంపోక వ్యాసి వినిపించెదము. “కోకిలకాక” మన్వారదేవుగదా, వాని మిదపై నేల పెట్టుకొంటి? అని ప్రశ్నరావచ్చును. ఇందులకు భక్తిమథాగ నీకలో

మా శిష్యుల వాగ్దేవతలనే బోధకములనుగాఁ జూపి యున్నారము. ఇందుగూడ గొండ్రిక చూపెదము.

(కవిత్వలోని పరిభాకర పరామర్శమునుండి)

చ॥మీగురులకుఁ దెల్లమే.....మాగురులశక్తి.....వారిలు బద్ధ శక్తి.....దెబ్బఁదినుకాకియె కాక నినుంగెఱుంగునే॥

ఈ పద్యము 41 వ పుట మొదలుకొని యుదాహరించిన వేటూరి పరిభాకరశాస్త్రి సతీర్థసంపాదక పద్యముల కిచ్చిన ప్రత్యుత్తరములోనిది. అతఁడు గురువును గాకి యని వాగ్దేవత తప్పని మందలించిన వైని వాగ్దేవత వాగ్దేవతల నదే పాటపాడుదు లేదని బొంకమొదలిడిన వీరి తెల్పిన, వీరి దైవానుకూల్యమును జనువరులే విచారించుకొందురుగాక. ఈ బొంకులను దమశేరితోఁ బ్రకటింపక శిష్యునిశేరఁ బ్రకటించుటవలనఁ దా మతని మందలంపున కుత్తరమిలేమి స్ఫుటమగుచున్నది. ఏశిష్యుని నీ పరిభాకరములను వీరు పరిచరించుచో ఆశిష్యుడే యిటీవల “పాణిగృహీతాశ్రమజానందశృంఖల” యను శేరితో 120 పుటలకు మించిన బూతుఁగూఁతలను వాగ్దేవత లోకుల స్తోత్రముల కగ్గమైన గూఁతలను. అతనిశేరా పాత్రముననే చూడఁదగు. అతని శంకల కుత్తరములు “శృంఖలాత్మజీవితము” చదివిన విస్తృతముగఁ దెలియఁగలవు. ఆబూతుల వాగ్దేవతలు వెం॥ రా॥ ల యెఱుకమిఁదనే బరిగినదనుటకు సాక్షి భూతము లగు నంశములు బోలెడుకలవు. అవిగూడ నన్యత్ర చూడవలయును. మఱియుఁ బరిభాకరమును “పరిభాకర పరామర్శము”నుండియె మఱికొన్ని యాసందర్భపరిభాకరములను జూపుచున్నారము.

“మ....వాగ్దేవత నాయంబై సతీర్థులంచు ... కొద్దిగ శ్రీరామకవీంద్రుఁ డొక్కఁడే పద్యమేర్చె...యిరువురక బలిచెదే.

ప్రభాకర శాస్త్రి “సతీర్థులార” అని వెం॥ రా॥ ల నిరువురను బిల్చుట తప్పట ! ఈపద్యము సమర్థింపఁబడుగాక. ఏండ్లకొలది వెంకటరామయ్య శిష్యుడు. వెంకటయ్యతండ్రి? కొన్నాళ్ళు మాత్రము శిష్యుడు. దీనింగూర్చి భావించువాఁకావ్యములోని ద్వితీయస్థమును, రామకృష్ణశాస్త్రి తండ్రిగారగు శిష్యులు, ప్రశ్నించి రామచంద్రశాస్త్రిలవారును సాక్షులగుదురుగాక. మఱియు నీ పద్యము 60 వ పుటలోని యుత్తరములోని 5, 6, 7, వ పంక్తులవలనఁ గూడఁ

IV

దెలిసికొనవచ్చును, ఆయుర్తరము రామకృష్ణశాస్త్రి పితరండ్రీకుమారుడు వ్రాసినదే, అగుగాక. అతడుగూడ వేంకటశాస్త్రికే దగ్గజబంధువని రామకృష్ణ శాస్త్రి యచలాపింపక మానడు. ఇట్టి యచలాపమునకు గోసి యొక రిట్లు వ్రాసిరి.

(1912 సం॥ పెట్రెంబరు ఆభినవసంస్కృతినుండి)

ఓకృష్ణకవిగారూ ! మీరు గీతవిమర్శనముని వ్రాయుచు నందు నన్ను మికిరువురకు సరిపడిన బంధుగుడననియు మీకు గల్గిన తంపియంతయు పెట్టిన వాడను నేననియు, నుడివితిరి. అనిత్యములేయాడ గంకణము గట్టికొనిన మికిది యొక వ్యత్యాసముగ దోషమన్నను నాకు గడుగడు ననన్యాయముగ నుండుటచే లోకులెఱుంగుటకై నాసత్యమును జెప్పుచున్నాడను. అది మీరును గ్రహించురుగాత. నేను మీలే సమాపబంధువుడగాని బ్ర... శ్రీ... వేంకటశాస్త్రిలు శతావధానిగాకి అంత బంధువుడగాను మీవాడసారస్వమునకై మీరు వేరుగా చెప్పునప్పటికి మనబాంధవ్య మెఱుంగువారెవ్వరు నొప్పురు.....

పల్లెపాలెం.

M. V. Subba Row, 16-8-12.

ఈయచలాపములను కూర్చి గ్రంథములో నచ్చటచ్చటఁ గొండొక చర్చింపబడుచునే యుండును. ఇది యిటులుండుగాక. అతడు 'సంప్రాధ్వనము' అని వాగ్ము మీ 'పరామర్శము' అని వ్రాయుటవలననే కొంతవజ్రము యోగ్యత మ్మటమగుచున్నది. దానివలన చచ్చు నుద్భవించునంత మన్నను నివాంశంబు బడను. అది యిటులుండె, దాని నింపఁ జెట్లు వ్రాసెనను గా నున్నది.

(1) ఉ...కొకటికాకము జెల్లకొందుటలో, మంతునంబులందుఁ బునూ యికిలింపితిరి... (2) ఉ...వాక్రుచే వంక రామకృష్ణ భీమవరకటంచు మొక్కయ్య (ఇట్లే నేకములు.)

ప్రభాకరశాస్త్రి 'మీ యదుగుల్ మొక్కి.' అని వాగ్మునది చాలనిట ! మైగా 'వాక్రుచే' ననవలె నట !
 'ఉ...రామకటానుడ నేను నుద్భవించె' అని ప్రభాకరశాస్త్రిగారు చదివ్యులు.

తిరుమతిశాస్త్రి వేంకటశాస్త్రి గడ్డం నడిపిన కేరయము శేఖ. అట్లే వేంకటరామయ్యగూడ నని శేఖ్యుని వ్రాలులోఁ బ్రకటింపు మా శేఖ్యులసాగు.

మును లోకమే పరికించుగాక. తిరుపతిశాస్త్రి వెంకటేశాస్త్రియందు గురుత్వమును జూపుటకుఁ గారణము, అతనికింటె నితఁడు ముందుగాఁ గవనము రచించువలవాటు గల్గిన వాఁడగుటచే నే కందపద్యలక్షణమునో యే యొక నిముషమందో యితనివలనఁ దెలిసికొనుటతప్ప వేఱుగాదు. ఇక వెంకటరామశాస్త్రికిఁ గల యాసద్గురుత్వములో నెన్ని పంతులలోనో యొక పంతుమాత్ర మితరులదియుఁ దక్కినదెల్ల వెంకటేశాస్త్రిదియు నగుటకు భగవంతుడే సాక్షి కాఁగలఁడు. దీనింగూర్చి మూడవభాగములో విస్తరింపఁదలచి యిందు సూత్రముమాత్రము వ్రాసి విరమించఁబడుచున్నది. ఆపగిస్తుత పగిశంసలో మూడుమాసము లని కృష్ణకవి వ్రాసినను, కోకిలకాకములో 'చాలఁగాలము విసివి' అని యిరువురఁ జేవ్రాళ్లతోఁ బ్రకటించి యున్నారు. "చాలఁగాల" మనఁగా, మూడుమాసములే యని పోట్లాడుదురా? అయినచో 'స్త్రీప్రత్యయాంతము కాముది' చదువుట పాసఁగదు, ఎక్కువ బుద్ధిమంతులకు మూడుమాసములలోనే స్త్రీప్రత్యయాంతము కావచ్చునని వాదమునకు దిగినను నిలువదు. మూడుమాసములు శుక్రూషచేసెను, మాసము 15 ననధ్యాయములు 10 దినములు. అదిగాక మధ్యమధ్య పైమిత్తికములు గొన్ని యుండును. అవి యెల్లఁబోద్రోసినచో షుమారు 45 దినములు చదివినట్లు తేలును. ఆ దినములలోనే స్త్రీప్రత్యయాంతము చదువుటకు నై యాకరణ లెవ్వరును నొప్పురు, పైగా నా నలుబదియైదు దినములేని పాఠము జరుగుటకు:—

“తా నెప్పుడుఁ బొట్టకూటికొఱకే తిరుగాడుదు నుంట నేమియుం జెప్పదు కాకి కోయిలకు”, (కోకిలకాకము.)

ఆసు వారి వాక్యమొప్పికొనదు కావున విమర్శించుచో మాఁమృత్యుల వ్రాయువ్రాతలెల్ల నింతసారము కలవి, వారయదృష్టము మంచిది, కావున వారికి గురుదూషణ, దేవదూషణ 'అన్యత్రోక్తులు' ఇక నేమి కావలెను? కలియుగ మునకుఁ గావలసిన సామగ్రి యంతయుఁ దటస్థించినది. 'దానితో' బోలెడు గ్రంథమును వ్రాయుచున్నారు, వ్రాయఁగలరు. పృథి గ్రంథమును నీట్లు విమర్శించి నిగ్గు తేల్చువారెవరు? ఎవరికిఁ గావలెను? స్థూలదృష్టిచేఁ దిలకించు వారో, “కాఁబోలును” అని యనుకొందురు. ఇది యిటులుండె, “పరామర్శము” నుండి యింక నొకమాట సుదాహరించి దానిసారమును దేల్చి వదలుచు వ్నారము.

“నీ దయపూరిత వైషధాంతము కావ్యములు చెప్పి సాహిత్యమునునిగాఁ
బట్టినాడు”

వెంకటకాశ్రితి శ్రీశ్రీసాదకృష్ణమూర్తికాన్తులుగారు వైషధాంతము
కావ్యములు చెప్పిరినియుఁ గళత్వము మొదలైనవి నేర్పిరినియు వారియెడల
వెంకటకాశ్రితి కృతఃకుండలయ్యననియుఁ బైష్యమునందలి సారము, క్రీకృష్ణ
మూర్తికాన్తులవాచపద్ధతి వెంకటకాశ్రితి చేసిన కళ్యాభ్యాసానికము నీక్రింది
పద్యములవలనఁ జేసికొనఁగోరము.

చ॥ కదలి యనంతరం బయోటు కాటవరంబు నొక్కపల్లె కింపొద
నగ నేగ...” (భారతకవ్యసూచి)

కాటవరమునది కీర్తికాన్తులవారి నివాసస్థానము. శ్రీవాటిపల్లె నాలకా
లముకిందల రాజమండ్రి ప్రనేపించిరి.—

తే.గీ. అచట కీర్తిపాదపంజరం దక్షిణమూర్తి, కృష్ణమూర్త్యాశ్రిత సుకవి
వరదాస్థానోద్ధ, మొదలడి కుమార సంభవమునను నందు, నల్లలుచేరిచె మాడు
నొసములకలమి” ... తే.గీ. గురువుఁ దత్సమాపాతయఁ గొడితెఱచును, నామ
చుయరు చునంగ మట్టియెడల, అక్షణంబెట్లు లట్లు తత్సమానము, తరు
గంగ్రోయించె నామమెనకమెనని ... తే.గీ. ఆంధ్ర శిష్యునందేకకావ్య
మును మొదలెడెట్టి చదువును నున్నంత కిప్పుకార, బంధునియమంబు దత్స
మాపయ నెలయఁ బజచెడి...” చ॥... గురునింతి మృతంగన నార్మదేహిని,
దొదనె నొకించుకంత న్నిరయోగము, ... గురునికొ పచియించి యానమాన్య
భూముంజనం దల్లెని చంద్రనింగనక”... (భారతకవ్యసూచి)

వైషధము శ్రీకాన్తులవాచపద్ధతే కాదు, మఱియొకఁ యెద్దఁగూడ నిష్ప
టికని వెంకటకాశ్రితి చదువనే లేదు. ఇంక ముందు చదువలనయిండును, అం
యంతములకు కీర్తికాన్తులవారే సాక్షులు, కీర్తికాన్తులవారు వెంకటకాశ్రితిని
గృతఃకుండలయ్యననినో, యే మందులో 48 వ పుట. 12 వ పంక్తిలో గాదే
ఇగన్నాధిస్వామిగారి పద్యములోఁ బాపం నొకవము, గీతప్రసంగమున
35 వ పుటలోని నీరవద్యమువలనను శ్రీకాన్తులవారి విషయము కొంతకలను.
చదువఁగోరవదు. అథవా, కీర్తికాన్తులవారికి వెంకటకాశ్రితి కృతఃకుండల గాదు.
అంతమాత్రమునఁ దమదేమి లాభము? అతఁడే కారవాదినరకము నుద్గమై పోవు
గాక. అతనిత్రోవ నింపు మని యెఱిగియు పిరల పట్టరకాదు?

‘యాస్యస్మాకగ్ం సుచరితాని’ తానిత్వయోపాస్యాని. నో ఇతరాణి.

అని చెప్పినవేదవాక్య మేరెఱుంగనిది! అతనిమంచిని గ్రహించినచోఁ దమ్ము లోకము మెచ్చును గాని యందులకుఁ బరాజ్ఞులులై యతని చెడ్డను గ్రహించినఫలమేమి, ఇది యిటులుండుఁగాక, ఇంక వీరి గీరతవిమర్శనపు త్రైలి నించుక ప్రదర్శితము.

‘శబ్దము సాధువు కా దని కొంత చర్చ వ్రాసి దూషించిరి, అది పండితులు చేయవలసినది కాని జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులై దానికి నధికారులు కారు. వీరు జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులను సంశయమునకు వారి “శతఘ్ని”యే మొదటిసాక్షి, ఈవిషయమును దెలిసికొనఁగోరువారు పాశుపతమును జదువఁ గోరెదము, పాశు పతమే యక్కఱలేదు. వీరొక కవితాపత్రికలో నెవరో మేజస్ట్రేటుగారు కాళిదాసకృతమును “శృంగారతిలకమును” దెలిగించిరని వ్రాయుచు వారి పద్యములను మెచ్చుటకుఁగా మా ‘రసికానందమును’ దెఱఁదిట్ట మొదలిడి కొన్ని పత్రికలు దానితోడనే నించి కాలక్షేపము చేసిరి, అందెన్నో యసంగత ప్రలా పములను వావిడిచిరి, దిక్పాత్ర ముదాహరించుచున్నారము.

ఉ॥ రాతిరి మబ్బుచేతఁ దిమిరమృధికమ్ముగ నుండె, వ్యాప్తిమై నాతర కన్పడె పతిరయమ్మున నిద్దురవోయె దొంగ లీ! రాతిరి యూరుచొచ్చిరి కర మ్మును బాలనుగాన నెంతయుక! భీతిలుచున్నదాన నిక వేగమె నిద్దురమాను పాంఘుఁడా! (రసికానందము)

పైపద్యమును విమర్శించుచు నందు “రాతిరి” అనుపదము చెందుసాధు వాడుట ప్రశ్నని వెక్కిరింపఁ జొచ్చిరి

“వసంతతిలకము, ఈ బాలునె త్తికొని యింటికిఁ జన్ననమ్మక, నాబంధు లందఱు మనంబున నేమి నాచే. ఈబాలు సూర్యునిభు నిట్టులపెట్టిపోవంగా, బుద్ధి పుట్టదని కన్య మనంబులోనక” — భారత - ఆది - ౫౮

దీనింబట్టి యట్లు వాడుట భారతసమ్మతమని స్ఫుట మగుచున్నది. ఇంత స్వల్పవిషయమును గనిపెట్టని వీరు పెద్ద పెద్ద విషయములలోనికి దిగుట “ఉట్టికె గురలేనియమ్మ స్వర్గమునకెగురుట”వంటిది. గాన కీరివిద్యావిషయక మగు శంకల కిటు సుత్తరము తిచ్చుటకుఁ చారంభించి కొన్నిపుటలు చమ్మొనర్పఁ పోవఁ కొనము. అదిగాక గీరతమువలనఁ దమ నెత్తనిబడు సంశయమేవియో వానిని

VIII

ఇంజింకొనుటకన్న కట్టిచారమేమి ముఖ్యము? కృతఘ్నత్వమును గాన
యత్కృతఘ్నత్వమును గాని లేకుండ గాపాడుకొనఁ బ్రయత్నించ నలయునే
గాని యా బ్రహ్మ బాగులేదు, అందఱి యుత్తరములు వ్రాసినవారు 'తి|| వెం||
'భలవః బంధుగులు' మతేయుఁ 'గొంపెఱున్నేహితులు' లోనగునపలాపములవలన
కలమేమి? బిగి కద్దలు మూగురు లేక నలుగురైదుగురు వెం|| కాస్త్రికి బంధుగులే
యగుదురుగాక, వారు వ్రాసినవారితలో నున్నవిశేషమేమి? వెంకటరాస్త్రికిఁ
గిచ్చియెత్తిన దని యెవఁడని ప్రశ్నయము చేసినవ్వడు దానింగూర్చి క్షేమనమాచార్యు
గము తెలిసికొనుటకు వార్యువారు బంధుగులు కాఁగూడదా? అంతమాత్రమున
నందఱి యుత్తరములెల్ల బంధుగులదియున్నేహితులదియు నని బొంకినఁబోవువా?
మఱిగొన్ని "తమంతఃదాపే కల్పించినది" యని కూడ వ్రాయ మొదలిడిరి. ఈ
మాట కర్ణమేమైనఁ గలదా? అట్లు కల్పించినచో నయ్యెవర లూఁకుండునురా?
ఈ త్రోవ కొప్పురభుఁడోక, దీనింగూర్చి గుంటూరిశీమ, ఉత్తరసింగపతిక
చూడఁదగు. యిట్టివే యనేకములు పల్లవములందుఁ గలవు. ద్విభాష్యం పుల్లకవి
గారు వీరియందభిమానము కలవారా? కారా? ఆయన వ్రాసినయత్తరము
గిగురువక్షిణిలోఁ బ్రసరించితిమి. ఈ న పుటలోఁ బాడఁడు. ఆయనకు
వీరియందుఁ గలభిమానమును స్ఫుటంకరించుచున్నారము.

(కవిలాపతికి నుంకి.)

క|| శ్రీవేదమాస్త్రైతగు, శ్రీవేదుల రామకృష్ణశేఖరనకుఁ విద్వాన్ముఖం
తోలేట్లున్నయఁ, దౌ వెంకటరామకవి నదంఘ్రిద్వయికికా ||౧||...ము. మికిచో
ముద్దులు మాటల గట్టు నొకచో నొయ్యారములో నూపు నిం, కొకచో మండు
కొమ్మలందు నొకచో నుత్సాహములో పెంచు నిం, కొకచో నిండు నలంకరియూ
దుండు; ద్రాక్షలో నంతసించుంగఁ గొం, కక రాజ్యలైదు రామకృష్ణకవి తా కల్పా
కలిగినాగులో||.....

యిట్లువిశేషములు

శ్లో|| పుల్లకవి, దుర్గాద. 22-౨-1810.

ఈయన కట్లు మన మేల విచరి బోధలేనో తెలియవు. తా మొనర్చు
గురుద్యమముచ్చి, సంగాధికములు లెక్కవెనుకఁ దక్కి యివఁదిన పెద్దతల్లిలోనగు
వారితో బంధింపనియప్పు డితర బంధువుల కెట్లుబంధింపను, స్త్రీముబంధుత్వాదికి
ము ననుసంపించి కాదుగదా. ఈ పుల్లకవిగారువెం||రాల భావిప్రయత్నమున
గూర్చి యిట్లు వార్యుచున్నారు.

.....తే॥ గీ॥ గీరతమ్ము విమర్శించు గిట్రయొకటి, వెలునడుచునున్నయది దాని
 వెనుకనుండి, నిజవిశేషమ్ములను గని నెగడవచ్చు...కుకవి కాండ వేదండఖండ
 విఖండనాథ్య.

30-7-13

గోదావరి డి॥ పితాపురం, డి॥ దుర్గాడ.

ఇది యిటులుండె, మాశిష్యుని పెద్దతల్లిలిరువురు. వీరు కడు ధర్మతత్పరు
 రాండ్రుని మాబంధువులెల్ల నెఱుంగుదురు. ఆ యిరువురలో నొకరి హృదయము
 పృథ్వీతవిషయమున నసంతృప్తముని కనిపెట్టబడినది. అందులకు నూచకమగు
 లేఖ 73 వ పుటలోఁ గలదు. అది వారి సౌహార్దమునే తెల్పునుగాని తక్కిన
 విషయములను దెల్పును. దానింబట్టి తక్కినయంశము లెఱుంగుదురుగాక. దానిని
 వ్రాసిన కారకరపత్రి నారాయణమూర్తి మాశిష్యునికిఁ బెదతల్లి కుమారుఁ డని
 యెఱుంగఁదగు. నేట్రొక పెదతల్లిగా రీతని ప్రకృతోద్యమమునకు మొదలే సమ్యక్
 తింపరు గాని అవిషయమున మేమిట వ్రాయ నాధారములు లేవు. ఆధారమే
 యక్కఱలేదునుండి, ఏమాత్రమేని మనస్సనునది యొకటి యుండెనేని కృత
 ఘ్నత్వ దోషము నది యెవ్వరినిగాని సంతసింపనీయదు; కాన వారు వీరననెల,
 మాశిష్యుఁడు కృతఘ్నుఁడేయగునేని యితఁడొనర్చుపనులు మనుజుజన్మమెత్తిన
 యేరికిఁగాని యసహ్యములు గాకపోవని చెప్ప సాహించుచున్నారము. అది
 యిటులుండె.

(1913 సం॥ అగస్త్య 27 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

ఆంధ్ర చంపూభారతము.

ఈగ్రంథముపుడు కవితాపత్రికయందు ముద్రితమైనది. పితాపురసంస్థాన
 కవులగు రామకృష్ణకవు లీగ్రంథమును సాదరంబున తమ కవితలో ప్రచురించు
 టయే గ్రంథోత్సృష్టత చాటుచున్నది..... (తిరుమలవెంకటరమణకవులు)

వైపంట్రిలవలన నాకవులకు వెం॥ రా॥ లయందుఁ గొండొక ప్రేమకలదని
 విన్నవ్వుమే. వీరు మాకడకంపిన పద్యములను 48 వ పుటలో ముద్రించి యుం
 టిమి. వీరి కృతఘ్నతాదుల విషయమున వారికిం గల యేవము నవి పూర్తిగా
 నెల్లడించెడిని. సారమేమనఁగా వీరి వాక్పారుష్యాదికమును బట్టి బంధువులేమి
 లోకులేమి వీరిని మందలించు తలఁపు గలవారగుచున్నారు. త్రోవలేక వారిని
 వీరు మాకు మిత్రులుగ నవలంపించి తన్మూలమునఁ దమకు శత్రుత్వమును సాధిం
 పఁచుచున్నారు.

(కవికర్తరసాయనమునుండి)

క. కాకేమి తన్నుఁ దిట్టెనే? కోకిల త న్నేమి ధనము కోకొమ్మనెనే
లోకము పగ యగు పరుసని, వాకునఁ జుట్ట మగు మధురవాక్యము కలిమికొ.

మాళిమ్యుల ప్రకృతస్థితి ప్రేషద్యమును జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నది. మొదటఁ దా మవలంబించిన పికత్వమే కాకత్వముగాఁ బరిణమించుచున్నది. దానిని వారింప నెవరితరము? ఇతరకారణములచే శత్రువులగువా రిట్టిపట్టుల నేవేని యవకతపకలు తమ్మునుగూర్చి వ్రాసినచో నవి త్రోసివేయనగును గాని యట్టిది లవమును లేనివారు శత్రువులగుచుండఁగా వారింనుట యెట్లు? ఈ విషయమును సమర్థింపఁదగు సంశయము పెక్కులున్నను దిశ్మాతృము సూచించి వదలితిమి. వీరికి గురువోహ మనిన బెల్లమునుంగాదు. ఇది మాయెడలమాత్రమే యనుకొను చుంటిరేమో? అట్లుకాదు. సార్వత్రికము, దీనిని సూచించి వదలుచున్నారము.

“భగీరథశాస్త్రులుగారు, వీరు సత్తములు... యీయన యింజరములో నున్నప్పుడు భారద్వాజఘట్టములోని విశేషములు తెలిసికొనుటకై వెంకటరామ శాస్త్రుగా రాయన యొద్దకు వెళ్లినమాట సత్యమే”

ఇది కృష్ణకవివ్యాత, చదువుకొనుటకు వెళ్లినన్నచోఁ బరువు దక్కున యని యెంచి కాఁబోలు. “విశేషములు తెలిసికొనుట” కని వ్రాసి పాపపు బండి తోల మొదలిడినాఁడు. ఒకవిశేషము మాత్రమున్నది. కృష్ణకవివ్యాత నాఁగఁ జాలకున్నను వెంకటరామయ్య తానుగూడ నిందుఁ జేవ్రాలు జేయుకుండుటచేఁ గొండొక సంతసింపవలసియున్నది. ఈ గీరతవిమర్శన పృకరణమేమి, అట్టహాసమేమి, కృష్ణకవిగారి వ్రాలుమాత్రమే కలవి యని చదువరు లెఱిగియే యున్నారు. అయినయొద్దకు విశేషములు తెల్పుటకై వెళ్లినట్లు లిఖించినను లిఖింపఁ గల సాహసి మఁడీ కృష్ణకవి. అతని కసత్యమువలన లవమును భీతిలేదు. ఈయంశము శృంగభంగాదికము నలనఁ దెలిసికోవచ్చును. అతనికి దీటుగువాఁడు చర్ల చలపతి, అతఁ డతని బాపముఱచి. అతనింగూర్చి వ్రాసినచో మాలేఖిని కెంతేని పనిగలుగఁ గుడు. “యతోవాచో నివర్తంతే” శ్లో॥ కథాపిఖలు... అశ్రేయసేయతః, పృకృతమునుసరామః, భగీరథశాస్త్రులవారి యొద్దఁ జదివి కొన్న సంగతి నొప్పికొన్నచో నావిద్యాభ్యుపన కాలము ప్లవంగ సంవత్సరమగుటచే దదనంతర భావియగు కీలకవత్సరములోనే వ్రాసికొన మొదలిడిన ‘ఉభయ

కాస్త్రుపగీతము' బ్రతుకదు. ఇందునుగూర్చి గీరప్రభమభాగపీఠిక13, 14 పుటలలోఁ గొన్ని పంక్తులు చదువఁగోరెదము. దానిని బ్రతికింపవలయు నని భగీరథకాస్తురివారి శిష్యత్వమును బృచ్ఛకత్వముగా మాకృష్ణనుకవి యపలాపింపఁ జొచ్చెను. తన బాపమఱచి యగు చర్ల చలపతి పెద్ద పండితుఁడని లోకమునకుఁ దెలియునట్టి కృష్ణకాస్త్రీ కొండొక యపలపించెను. ఆసోదెవలన నితనికిఁ బ్రయోజన మెంతయున్నది? 'శృంగభంగ' 'సత్యసందేశముల' కవిత్యము తనదికాదని లోకము విశ్వసించుటయే దానికి ఫలము. ఎన్నియని చూపుదుము. ఇతఁ డసత్యమునకుఁ బుట్టినిల్లు. భగవంతుఁడును, దజ్జలును ఇందులకు సాక్షులు. ఆచలపతి వ్రాత కీతఁ డిట్లు వ్యాఖ్యాన మొనర్చుచున్నాఁడు.

“వెంకటకాస్త్రీగారి బంధారమెంతో కృష్ణకవి తేల్చుననియు, నాపిదప దిరుపతికాస్త్రీ వెంకటరామకాస్తురిగార్ల సంగతి చూచుకొనవచ్చుననియు నందు గల యర్థము యథార్థమని ముమ్మాటికి వారు విశ్వసించురుగాక.”

(“రాను రప్పింపఁ బనిగానరాదు మాకు”)

అను నప్రస్తుత ప్రశంసావాక్యము నెఱుంగనిలోకులు దప్ప నీపుథారా పము నెవ్వరు విశ్వసించురో.

ఉ॥ వేదుల రామకృష్ణులఁట ? వెంకననంట జయించునంట? యెం, దో ? దురితంపులంటి నొగిఁ నోలెడిసాహసమందు; నింక నెం, దో? దుడు కందివ్రాసి పయిఁ దోఁపక మి గ్గనటఁడు, నింక నెం, దో? దెలియంగరాద యది యొక్కటియే సభ తేల్చుఁగా నలెకా”

అది యటులుండె, పాపము ! ఆచలపతి * క్షమాపణవ్రాసికొని నిగ్గోషి యగుటకుఁ బ్రయత్నింపఁగా మరల నాతని నితఁడు దోషదూషితుని జేయఁజొచ్చెను జాచితిరా !

* క్షమాపణ. ఇది నిందగ్రామ్యమని వెం॥ రా॥ ల శతఘ్ని, శ్లో॥ క్షమాపణైకపదయోః పదయోః పతతిప్రియే (రసగంగాధరము) ఇందులకుఁ బాశుపతముకూడఁ జూడఁదగు. ఆయాసమర్థనమెల్ల ‘గుజినీపుస్తక’ములలోని పౌరపాటులవలన నైనట్లు వాచిదుచు మాశిష్యులను సభాస్థానమునకు రప్పించువారిక్కాలమున లేకుండుట కడు విచార్యము. అప్పుడుగదా నిగుతేలును.

“చర్ల వెంకటాచలపతిశాస్త్రి, యను నతఁడు నాకు బావమఱుందియే యితఁడు వ్రాసినట్లుగా వెం॥ శాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహముచే నచ్చటి విద్యార్థులలో నెవ్వరో వ్రాసిరి.”

వెంకటశాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహ మట, దానిపై నచటి విద్యార్థు లెవరో వ్రాసిరట! (‘పృష్ఠతాడనాద్దస్తభంగః’) అన్నట్టిట్లు వ్రాయు నీతనిఁ దజ్ఞులు మందలితపకుండుట కడు నయశస్కరము. తక్కిన యనత్యములును బ్రగల్భములును నటులుంతుము. ఈవిషయమునేని ధ్రువనఱుచుటకు నితఁడు నత్సభలో మాయెదుటికి రాఁగలఁడేమో మా చదువరు లడిగి తెలిసికొందురుగాక యని హెచ్చరించుచున్నారము. ఆక్షమాపణ చలపతి పేరితో నితరులే వ్రాసినచో వారిని శిక్షింపఁ జేయుట యుక్తముకదా? నేఁడు చలపతిపేర నిట్లు సృష్టించిన వారు మఱియొకప్పుడు రామకృష్ణులపేరనే వేటొక ష్టమాపణనుగాని, నోటునుగాని మఱియొకటిగాని సృష్టించవచ్చునుగదా? కావున నిట్టిపట్టుల నాదాసీన్యముచితముకాదని కృష్ణకవికిఁ తెలుపుదురని చదువరులను మఱిమఱి హెచ్చరించుచున్నారము. ఇట్లే ‘ముఖమస్తీతి’ వక్తవ్యముగాఁ గొంత సోదె వెళ్లఁబెట్టెను. దానినెల్ల నూఁచుకోఁతగా ఖండించినఁ బ్రయోజనము లేమి నిందు విస్తరింప మెదిమి.

“అట్టి యుత్తరములు మాయొద్ద కోటానకోట్లు గలవు.”

ఎట్టియుత్తరములు? గీరతములో, తి॥ వెం॥ కవులు ప్రియరించినట్టియుత్తరములవంటివి. ఎన్నియున్నవి? కోటానకోట్లు! పదులుగావు, వందలుగావు, వేలునుంగావు, లక్షలునుగావు, కోట్లునుగావు, ఇకఁనెన్ని? కోటానకోట్లు. అబద్ధమాడినను నింత బట్టబయలుగా వాడనలయును గాఁబోలు; పోలు? పోలు? కోటానకోట్లుగాక. అద్భుతములగుగాక. కృతఘ్నుత్వము సుగుణమని వ్రాయు పెద్దమానిను లేదదొగకుదురో? ఆయంశమును బోధింపని యుత్తరము లేమి పనిచేయును? లేదు, కృత్యమునేని యాయుత్తరము లవలాపింపవలెను. ఈ రెంటికిని దక్కినయంశముల నెన్నిటిని వానివలన సాధించినను బ్రకృతమున కవి లవమునుపయోగింపవని మేము వేటుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. ప్రధానవిషయమును పదలికొని యప్రధానవిషయములకుఁ బాటుపడు వీరి ప్రచారమువలన నీక్రింది లోకోక్తి స్మృతికివచ్చుచున్నది.

“జగతి శిరశ్చేదనమయమందునఁ దనకుండలమ్ముల యాస గొనెననంగ”
(యామినీపూర్ణతిలక.)

వీరు ప్రియమయముల తరముల స్వరూప మొక్కింత చవి చూపి విమర్శించుట ప్రియతముకాకపోదు గాన దిక్పాత్ర మట్లొనరించుచున్నారము

(కవితాపత్రికలోని యొక యుత్తరమునుండి)

(1) “...రసికత్వలోపమునకు జడిసి మీసముల బెంచి కవిత్వమున మాచ చాక్రమమునకుగా నుంచితి మన్న నెవరు సహింతురు...”

ఇతరులు సహింపకుండురుగాక, దానికే దగినఫలముంగూడఁ గాంతురుగాక, శిష్యపరమాణువులు పైఁప కుండుట తప్పుగదా? అంత రుచింపనిచో లోలోఁ బరితపింపవలెఁ గాని. “మీసమ్ముల్ మెలివెట్టి” అని సత్సభలలో వెక్కిరింపు మని యే వివేకి బోధించును ? పైఁగా నెవరో కొంటెతనముగా వ్రాసిన “రసికత్వలోపమునకు” ఇత్యాది యొకసక్కెపుమాటలను శిష్యులు ప్రియమయముల తప్పు గా దని చెప్పవా రెవరు ? ఇంతకు నిద్దానినలనఁ దమ కృతఘ్నత యేమి నివర్తించినది.

(2) ‘మీ రింకను గొంతకాల మోపిక పెట్టిన లోకము మీ మృధునిక కవిసార్వభౌము లని యభినందించును,

అవ్యాతకన్న నీవ్రాత యుక్తమనవచ్చును. ప్రియధులెల్లరు క్రమక్రమముగా గతించినపిదప వీరినే యట్లు గౌరవించఁదిగ్గ కాలము రావచ్చును. “దొడ్డెడు... దొంగలు దోలుకొనిపోతే...గొడ్డు...శ్రీమహాక్షత్రి” యగునుగదా, అభవిష్యత్సార్వభౌమత్వమునకు మొట్టమొదట కీరొసర్పవలసినప్రియత్నము గురుద్రోహమే యగునోటు ? అందులకా యీపూనిక, బాసుబాసు !, 1, 2, అంకెలు గుఱుతుగాఁ గల వాక్యములకు స్థానభూతమగు నుత్తర మొక్కటియేగాని, అది వ్రాసినవారు మాత్ర మిరువురు. అందులో నొకరు వ్రాసి తుదను ‘గారు’ అని తగుల్చుకొన్నారు. అదికూడ మామీసములనే యెందులకో తగుల్చుకొనిన ట్టుహింప వలసినదే. ఇంతటి తెల్వికేటలు గలవా రేమివ్రాసినను వ్రాయదురు. అట్టి వారి పేర్లు నిండేల ప్రచురింపవలెను. పలయువా రన్యత్ర చూడఁగలరని యుపేక్షించితిమి.

(3) “గీరతమ నేతివీరకాయగా భావించుకాలము రాకపోదు.”

ఈవాక్యముగూడ, అ||“గారి” గారిదే, వీరభోగవసంతరాయఁడు పుట్టఁగలఁ డనిచెప్పనట్టియన భవిష్యద్వ్యతౌతమును దెల్పి రామకృష్ణుల నోదార్పి పరామర్శించుచున్నట్లు వాక్యముల కైలి చెప్పుచున్నది. పరామర్శించువాఁడెంతో యాత్ములుగ నుండవలయును, కావున మా వెం|| రా|| టిట్టివారియుత్తరములను బ్రకటించుకొనుట స్వవచోవ్యాఘాత మని చెప్పక తప్పక వచ్చినది. మఱియు నింకెవరో మాకాత్ములుగా నుండువారే యొక సందర్భమున “పిచ్చి పుల్లయ్య” అని వెం|| రా|| లకు వాగిసిరట. అవ్రాత యితరోద్దిష్టమైనను నయ్యది యెట్లో మాలోనొకరికి సందర్శించునట! దానింబట్టి వీరికేమి ఫలము కల్గెనో కాని యాసోదె కొంత వెళ్ళఁజెట్టిరి. అయి యనుపయోగ పరితాపమెల్ల నేనందర్భమునందలి దనుకొంటిరి? మా ‘పాశుపతమును’ ఖండింపఁ బోవుటకు వ్రాయునుపోద్ఘాతములోనిది. శాస్త్రము నుపయోగించుటకు వీలులేయవ్వడుతా మింతకన్నఁ జేయవలసిన గత్యంతర ముండఁ బోదని యాసోదెకుఁ దాత్పర్యమునని యావదర్థము. ఏపిచ్చిపుల్లయ్యయో యేదియో వ్రాసెను, దానిని ఖండించుట యుక్తమో? ఎవరో “పిచ్చిపుల్లయ్య” అనిరి గాన మేమును ‘పిచ్చి పుల్లయ్య’ అనియందుమననది యుక్తమో? విజ్ఞులకు నొకరు తెల్పవలసి యుండునా? అదియటులుండె, వెం|| రా|| లు, దమయజ్ఞతమ నిరసించువారిన్ల నేనంబంధములేకున్నను మాకు మిత్రులనుగా నపిలపించుచుఁ దమకు శత్రువులుగా భావించుచున్నారని యింతకు ముందే పగిలగించి యుంటిమి. అందులకొక నొకయుత్తర ముదాహరింపఁబడుచున్నది.

“వెం|| రా|| కవులు, మేము అశ్వమేధమున పద్యములు ప్రకటించితిమను దురభిప్రాయముతో కవితాపత్రిక వెనుకటివలె రు 1-0-0 కి పంపమనియు పూర్తి వెలకుగాని పంప వీలు కాదనియు వ్రాయించిరి. యింతకన్న మమ్ము వీరేవిధమున సాధింపఁగలరో...” కేషాద్రిమణులు (సోదరులు)

‘తమయశ్శత్రువుకతమునఁ దమవలని లాభమునుగూడ గణింపక తమ మిత్రులు తమకు శత్రులగుచున్నారనునొమున కింతకన్న దృష్టాంత మేమి కావలయును? ఎవరో — “భంగుమేదుతూరులు” తృప్త సుజనులెల్లరుఁ దమ యశ్శత్రువును కేవగించుకొనునారేకద. 51 వపుట 21 వ పంక్తిలోని చామర్తి

జగరావు తమకెట్టిబంధుగుఁడు? అతనికి గీరతము నందాపక్షి యుండుటకుఁ గారణమేమి? పైఁగా నితఁడు, వెం॥ రా॥లకు, సహాధ్యాయి, బ్ర॥ శ్రీ॥ మధునా పంతుల నూరయ్యగారివద్ద వీరు మూగురును గాళిదాసత్రయమునఱిగో, అంత కొకింత తక్కువగనో చదివినవారలు. అట్టివో సతఁడు గీరతమునభిలషించుట కర్థమేమి? అంతకన్న నెక్కుడుగ వారియాత్మబంధువు లేమి వ్రాయుఁగలరు? 54 వ పుటలోని 18 వ పంక్తిలోని ఆకొండి నుబ్రహ్మణ్యముగా రెంతమర్యాద కలవారు? ఆయన మాళివ్యుని పెదకల్లికమారుడగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆకొండి రామ మూర్తిగారికిఁ బినతండ్రి. అట్టివారెల్ల మాగీరత కావ్యము నేల యాచరింతురో? 53 వ పుట 23 వ పంక్తిలోని, ఆకొండి వెంకటకాస్త్రిగారు, దూరదేశస్థులు, మాయుభయులకునుశాఖామాత్ర బంధువులే కాఁదగువారు, బాగుగవిచారించి వచో శ్రీఆకొండి వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులవారికి దూరపు జ్ఞాతులేని కాఁదగు వారు, వారినిబట్టి వెం॥ రా॥ లకే బాంధవ్య మెక్కు డనక తప్పదు. వారు మా ‘గీరతము’ నందేల ప్రేమ చూపవలయునో? ఇట్టివారికెల్ల నేదో ‘పాతిపదమునో’ ‘మూర్ఖపదమునో, నివేదించి తమమార్గమును దాము పదలక మాకుఁ బనిగల్పించు మాళివ్యుల నెవరు సన్మార్గమునకుఁ దిప్పఁగలుగుదురో కదా? వీరెల్లరును మాయొద్దఁ బుస్తకములు వెలలేకుండ సంగ్రహించుట కట్లు వ్రాయుచున్న వారలట! ఆమాటకే యొప్పుకొందము. తమవద్ద నట్టిలాభమును బొందువారుకూడఁ దమమార్గము నేల నిందింపవలెనో? సరములేనినాలుక యిచ్చుపచ్చినట్లుదిరుగును. అంతియ కాని పాజ్ఞులగువారు కూలికి వినమేన్నఁ డును దాగిరు. అందులో నొక పుస్తక మూరకవచ్చునంతలోఁ గలుగు ఫల మెంతటిది? అదిగాక ‘అపుస్తకమేని “కుక్కమాతి పించె” గాని రసవత్తర మైనది కూడఁ గాదుగదా! అట్టిపాడు కాగితపు చెత్తకట్ట కానించి యేప్రాజ్ఞులు గాని తమ్మున గర్హించి మమ్ము నర్హించుచున్నారని వ్రాయుట స్వవచోవ్యా ఘాతము కాక మఱియేమి? దానితత్త్వమిది. ఎవరుగాని పాపకార్యమునకు నను మోదకులు గా నుండ వెఱుకురు. పుణ్యకార్యమునకో, నిస్సంశయముగాఁ దోడ్ప డుదురు ఇందు లాభాలాభము లకించిత్రములు. అదిగాక, స్వల్పలాభము లతోఁ బనియేమి? వారలకు మహాలాభ మొకటి కలదు. అది పుణ్యపాపసంపాదన రూపము. దేనిని గోరువారు దానికనుమోసకు లగుచుందురు.

శ్లో॥ కర్తా కారయితా చైవ పేరిక శ్చానుమోదకః.

ఇంతలో నీవిషయము ముగించి విషయాంతర ముపక్రమింతము. చదువడ లారా! వీరి “కోకిలకాక” మునకై మేము వ్రాసిన పద్యములకుఁ బరిమితియే లేదు. కాని నానాటికి వీరి గోలనుండి విరమింపవలెనని యూహ పొడముట చల్లను, సత్యమిదివఱకే పాఞ్జిలోకమునకు విస్తృతమయినట్లు వారివారి లేఖల వలన మామెక్కిఁ బూర్తిగా పచ్చుటవల్లను జాలపద్యములను దిగవిడిచితిమి. అందుఁ గొన్ని మచ్చుచూపుచున్నారము.

చ. “గరునగునే వికస్వరపికస్వర” మంటివి, వారిదార్భటి భరభరితాంతరంబగు వభన్ను “గుభాలు గుభాల్ గుభాలు” మం చుఱుమగ విద్యుదుద్యదనుబల్లసిలం గరుసానో? సాచెకుక విరునగునో? పికధ్వని కపిధ్వనియై తలకిందు లాడునో?

కా. గాంభీర్యంబది నున్నయంచుఁ దెలిపెకా గాకీ పికత్వ, మ్మిదే దంభం, బెక్కడనేర్పి తీ యన్మతవాక్తత్వం? బెడండిచ్చె? నీ యంభోవాహవిహారహారవిపులవ్యాహారబాహుళ్యది మ్మంభిశ్రీపతిఘోకృతుల్ వినియు మీ “కోకో”ధ్వనుల్ నిల్చునే!

మ. సభలో లేవదు బావకుకా గళము, తత్సాన్నినంబు మానార్హమే పృథక్తై లేచినవెంటనే తవులు దుర్వారం బపధ్యానదూ రభసం, బయ్యది నిల్వనీయదునుమి! బ్రాహ్మశ్రీవోనివృత సారభసాభాగ్యపరంపరాగ్రహణమాత్రస్వైరసంచారులకా.

క. కమ్మనగ శిరము, కుకవుల కమ్మనియను కొందమా? ఆకతియనఁ గొటి ల్యమ్మడరు గతి యగుకా ది, ద్దిమ్మని కుకవితలదిమ్మ దింపుట తేలెకా.

కవిత్వపుఁ బోలికకు నుదాహరించితమే కాని ప్రైపద్యములందు నూత్నాం శము లెవ్వియు లేవు. మాశిష్యులను గృతఘ్నుతాఘము నుండి తప్పింపమనియు, దానివలన నితరు లెట్టితోవ తప్పని తెలిసికొందురనియు, మేమిషనికిఁ బూని తిమి కాని కర్మముగా వారది బలపఱచుకొనుచుంటచే నింతఱకు మాపరిశ్రమకు సార్థక్యమే కనుపట్టు. వీరి విషయమున నిక నొక రసాస్యము తెలిసికొన వలసి యున్నది. వీరికిఁ జెడ్డ మంచిగను, మంచి చెడ్డగను గోచరించుచున్నట్లు మఱి కొన్ని వీరి వ్రాతలు బోధించుచున్నవి. వీరికి వ్యాసకృతభారతము లేవన, ధర్మ

25
B.194

రా జపాత్ముడు, దుర్యోధనాదులు పుణ్యాత్ములు, ఈయంశము వీరు ప్రచురించిన “కారవ గౌరవము”లో జూడదగు. ఈ వివరీతజ్ఞానమే వీరు సర్వత్ర వినియోగింపఁదగువారు. దానిచే గృతజ్ఞుడు మహాపాపాత్ముడుగను గృతఘ్నుడు మహాపుణ్యాత్ముడుగను గోచరింపక తప్పదు. వీరి కీవిషయము ప్రకృతము గడుముఖ్యము. కావున వీరు భారతమును వదలుకొనక తప్పదు. అది గురువును నిందించుట కొప్పుదు.

(మహాభారత కాంతిపర్వమునుండి)

భీష్మ!! శ్లో॥ మాతా పిత్రోర్ధరూజాంచ పూజా బహుమతామను... గురుర్గరియాకా పితృతో మాతృతశ్చేతి మే మతిః, ఉభౌహిమాతా పితౄకా జన్మశ్చేవోపయుజ్యతః... ఆచార్య శిష్టయాజాతి స్సాదివ్యాసాఽజరాఽమరా॥ శ్లో॥ వీధ్యాం పాపం భూణహత్యావిశిష్టం, నాఽస్యస్తేభ్యః పాపకృదస్తిలోకే... శ్లో॥ మాతృతః పితృతశ్చైవ తస్మా త్పాజ్యతమో గురుః... శ్లో॥ మిత్రచురీహః కృతఘ్నుస్య స్త్రీఘ్నుస్య గురుఘాతినః, చతుర్థాం స్వయ మేతేషాం నిష్కృతిర్నానుశుకురీమ.

(విస్తరస్తు తత్రై వద్రవ్యవ్యః)

గురుశిష్య ధర్మబోధకము లగు మఱికొన్ని శ్లోకములు 32, 68, 69, 70, 71; పుటలయం దుదాహరింపఁబడి యున్నవి. ప్రకృతము మాశిష్యులవలంబించినది గురుద్రోహ యజ్ఞదీక్ష. దానికి వ్యతిరేకమగు ధర్మమును బోధించునది వ్యాసభారతము. ‘భారతః పంచమో వేదః’ అని దానిని పూర్వప్రాజ్ఞలేమి నవీనవిజ్ఞలేమి శిరసావహింతురు గాక. ఇతర పంచమవేదములయం దభిరుచి నిందితులపతి వెంకటేశ్వరాది దేవగురునిందల నొనరించు వీరికా పంచమవేద మెట్లు ప్రమాణము కాఁగలదు? కావుననే వారి ప్రవృత్తి కనుకూలముగా వేట్రొక భారతమును మాశిష్యులు వ్రాసికొనఁ దలఁచిరి.

“ఉ. వ్రాయఁగవచ్చు వ్యాసమునివర్యుడు వ్రాసినయట్టి భారతా, మ్నయములోనియంశములు మాఱిచివూరిచి నేతె భారతా, మ్నయము... నమ్మరుగాక, పండితుల్” (అంధభాషా పరివర్తనకల్పలోని కారవగౌరవము చూ.)

ఇంతకు మున్ను ‘కుక్కమాతిపిందె’ అని ముగీరతమునే వీరు దూషించినట్లు ప్రధమభాగ పీఠికయందుఁ జూపితిమి. ఇప్పటికి ‘వీరికి భారతముగూడ నట్టిదశతే వచ్చినది. ఇంతలో నేమయ్యె. ఇంకను వీరిచర్యలు వీరివారితలు

ముందు చూడవలసి యున్నది. ‘పండితులు నమ్మకట’ కాని లేకున్నచోఁ దలక్రిందుసంగతులతో పీరు వేటొక భారతము వ్రాయదురంట !

శ్లో. ఆపరితోషా ద్విదుషాం న సాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానం॥

అని కాళిదాసంత మహాకవి వాక్కుచ్చినది వీరికిఁ దృణప్రాయమే. ఏగ్రంథముగాని పండితుల మెప్పునకును అపండితుల తిగిప్పునకును, నాస్పదముగా నుండఁదగు. ఆయీయంశము పృథమభాగ పీఠికలోఁ గొందొక వివరించితిమి. ఇక నస్మచ్చిహ్యసజ్జకమగు కృతఘ్న మతమున కనుకూలించు నొకవ్యాతయు దానికి మారకమగు నింకొకవ్యాతయు సుదాహరించుచున్నారము.

“ఈకారమునం దొకరి నొకరు తిట్టుకొనుటయే కవిత్వ మైనది. అతిశ్లేయామాయము లైనవి. భారతామాయముతోఁ దుల్యములట !, మూర్ఖులు వానినే యాసక్తితోఁ బఠించుచున్నారు.

ఇటువంటివా రిట్లే వ్రాయుట యుక్తము. ఇతఁడు లేశమును సహృదయుఁడు గాఁడనుటకా ఘట్టమునందలివే యీక్రిందిఁకన్న లుపోద్బలకములు.

“.....ఈ వాక్యములు కాదంబరిలోనివి,...ఇవిగ్రంథమున సందర్భము లేని యుపమలయొక్కయు శబ్దశేషలయొక్కయు, జాబితాలు కొండవీటి చేదు తొక్లవరె...నొప్పారు కాదంబర్యాదులు...”

కాదంబర్యాదులే నీరసగ్రంథములని తలపోయు జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులకు మాగ్రంథము లేల రుచింపవలెను ? రుచింపనక్కఱలేదు. అది యటులుండె సహృదయులిట్లు శ్లాఘించుచున్నారు.

“గీరతమహాకావ్యములోఁగాని యిటీవల గుంటూరినీమలోఁ గాని యొక పద్యమునకు, యీ చదువరి మున్నగువారి యుపనిషదుపన్యాసములు తుదకు “అసావాదిత్యోబ్రహ్మ” చేయించుటకైనఁ బనికిరావు. మెదడులో నేమత్రపు రసగ్రహణపునీరలున్నను, సహనబుద్ధియున్నను, గీరతకావ్యము లోని శాంతింపు పద్యములో నొక్కపద్యముఁ జదివి భారతీముక్తిసాధ మెక్కి తరించగలరు, లేనిచో సన్నిపాతరోగికిఁ జక్కెరయుఁ జేదే, యెవ్వరేమి చేయగలరు ? (సుదర్శినీ పత్రికనుండి.)

వా రటు నిందించుటకు హేతువేదో ని వీ రిట్లభినందించుటకు హేతువిది. భారతము సకలనుకవిజనవినుత మేల యయ్యె? తేవలకవిత్వ ధర్మమును

బట్టియా ? కాదు, దీనింగూర్చి వాగ్దానచో నింతట నంతటఁ జేలదు. భారతమునఁ బ్రధానరసమేదియో, తెల్పుడన నీనాఁ డెందఱో. చేతులునలుపవలసినవారు కలరు. స్థూలదృష్టికి నందు వీరరసమేమో ముఖ్యమని తోచు పచ్చును. అది యట్టిదియే యగుచో దానికి నేత్రాదృశగౌరవము రాదు. అందలి ప్రధానరసము శాంతము, యీ యంశమునకు,

“...భారతే శాంతిః, రామాయణే కరుణ, ఇతి, ఏవం రసాది ధ్వనయ స్వడ్విధాః॥

అను సాహిత్యకామదియు, మఱియు ధ్వన్యాలోకమునును బ్రమాణములు. అట్లు కొన్నిపట్టుల వివాదప్రధానముగా స్థూలబుద్ధులకుఁ బొడకట్టినను, మా గీరతముకూడ శాంతరసప్రధాన మనుట నిర్వివాదము. కావుననే యిది పాఞ్చిల నుతికిం బాత్రమైనది. తదితరులు విద్యల్లోకమునకు సహజశత్రువులు.

(1) శ్లో॥ మూర్ఖాణాం పండితా ద్వేష్యాః” (భారతము.)

(2) శ్లో॥...బుధజన ఇవ గ్రామ్యునదసి, (కాళిదాసః)

ప్రకృత మనునరింపుదము. మాశిష్యులకు నస్మత్కృతగీరతమే కాక వ్యాసకృతభారతముగూడ గర్వ్యమగుచున్న దనునది ప్రకృతాంశము. వీరి కెవరో కొందఁ అనుయాయులుకూడ నుండుట సహజమే. ఏమతమేని యొకరితో నుండుట యెవరును గని వినినది కాదుకదా ? అది యటులుండె, వీరిమతమున దుర్యోధనుఁ డెట్టివాఁడు ? కడు యోగ్యుఁడు.

మ॥ ... దుర్యోధనుఁ...గలియంశమ్మునఁ బుట్టినాఁ డనుచు పక్కాణింపఁగాఁ జెల్లునే! (కౌరవ గౌరవము)

ఇట్టి నిషధయోగ్యుఁ డగుదుర్యోధనునితో వీ రొక్కటఁ దమమతమునఁ గేవలాపాత్రుఁ డగునొకని కభేదము చేసి ప్రకృతసందర్భమునందే కొంత నిందించి యున్నారు. దాని కర్థ మేమో? వీ రపాత్రుఁడనుకొనుచున్న మానిసి నిషధయోగ్యుఁడు కావలసి పచ్చుచున్నదే! లేదా, దుర్యోధనుఁడపాత్రుఁడగును. విమర్శించుచో వీరి తప్పుడు సాక్ష్యపు వాగ్దాతలెల్ల నింతటిసారము కలవియేగదా. వీరికిఁ దామొనరించిన గురుద్రోహపరాధమును సమర్థించుకొనుట కీ తప్పుడు త్రోవలాసశ్యకము లగుచున్నవి. కాని మొట్టమొదట వీరిమత మెట్టిది? సాగ్రిచీ నార్య సమృతమైనదియే! దానిని ఋజువుచేయుట యెట్లు?, ఇటు.

శ్రీకాంక్షరైసము:

చ॥ కులము ద్యజించి కాస్త్రములకుఁ బ్రతికూలత సంఘటించి య
స్యులధనముల్ హరించుటకు నూహలఁ జేయుచు పొట్టకూటి వి
ద్యులఁ గని నాస్తికత్వపు మతంబున సంచరణంబుఁ జేయు వా
రలదరిఁ జేరఁబోకుము పరాకున నైనను మూఢచిత్తమా!

ఉ॥ యాచకపాళి కొక్కత్పణమైన నొసంగక యింటి మూలలో
దాచి వృధాప్రయాసము లేదంగనఁ బోక ధనంబటన్నచో
గాచముతోడుతక సమముగాఁ గనుగొంటయె మేలు, చచ్చుచో
బూచిక పుల్లయైనఁ గొనిపోదువె చెప్పము మూఢచిత్తమా!

ఉ॥ విత్తమువెంట రాదునుమి, వేదన తప్పదు మీ, భవంబు పె
న్గత్తులబోను మీ, నిజముగా దలపోయుమి, యిప్పుడున్న సం
పత్తు లిటుండఁబోవు నుమి; పాపము నొందెను నుమ్మి పైన నీ
చిత్తము చేతనైనటులఁ జెప్పితి నించుక మూఢచిత్తమా!

అసలుకు సరియైన నకలు.

డి 27-6-03 సం॥రం.

ఓలేటి వెంకట రామయ్య.

పైపద్యములు మాశిష్యుఁడు మాకడఁ జదువుమానుకొనఁబోవు దినములలో
వచించినవి, అందులకందుగల తేదీప్రమాణము. ఆతేదీ శోభకృత్సం, ఆషాఢశుద్ధ
తృతీయా శనివారమునకు సరిపడును. ఆసం॥ జ్యేష్ఠములో వెంకటేశాస్త్రి
యింట యింజరములో నూతన గృహప్రవేశము. అంతవఱకితఁడు శ్రద్ధగాఁజదువు
చున్నవా డే. ఇందుల కాగృహప్రవేశమునకు వచ్చినవారెల్ల సాక్షులే, విద్యా
భ్యాసారంభము కార్యరి సం॥ కార్యణము. ఈమాడువత్సరములును అపరిష్కృత
పరిశంసలో మాడుమాసములుగాఁ గృష్ణకవి యపలపించెను. దానింగూర్చి
యిందు బరిష్టావించుటకన్నఁ బరిశంసాఖండనముకుఁగా నేర్పడిన లోకాభి
రామాయణములోనే పరిసంగించుట యుక్తము. పైపద్యముల కాగితము మా
శిష్యుని న్రాబుంటుండేకాక యతని స్వహస్త లిఖితాక్షరములుగూడఁగలవి. కృష్ణ
కవి దీని నెట్లో యపలపింపక మానఁడు. చర్లచలపతి తనమాధనాభి కన్న దీని
యెక్కువ యేమి.

“న సాహస మనారహ్య సకో భద్రాణి సశ్యతి”

ఈ కారిక నతఁ డనత్యవిషయమునఁ జేయుఁతగా గ్రహించుచున్నాఁడు. అది యటులుండె, ఆపద్యము లిప్పటియితని ‘చేవగురు నిందాత్మకమగు మతము’ నకుఁ దోడ్పడవు. ఈమత మిటీవల కుక్షింభరిత్వప్రాయము క్తమైన గురుమాషణను సమర్థించుకొనుట కవలంబించినదియే, దీనిపేరేమి? వివేకదారిద్యము. అది యవలంబించినవారి కొక మతమేమి, యొక తోషయేమి, యొకతెన్నేమి?

“శ్లో॥...వివేక భ్రష్టానాం భవతి వినిపాత శృతవిధః”

అను భర్తృహరి బుద్ధివిహీనుఁడా? శాంతం పాపం. ఇట్టి వీరి వాగ్దండ సేల విమర్శింపవలెను? విమర్శించుమావంటి మూర్ఖులను,

“కొయ్యతోటకూరకును సిగ్గులేదు, కొడవటికిని సిగ్గు లేదు”

అని చదువరులు విసిగి కొందు రని మేమెఱుఁగుదుము. కాని మాశిష్యుపర మాణువు లిరువురలో రెండవమానిసి లిఖించు నన్యతములకుఁ బాదము లేక యుండుటందేసి సత్యప్రకాశికిఁ దత్ఫలమునకు దిగక తప్పని విధియగుచున్నది. వేయేల, ఆతఁడు వ్రాత యని పొరంభించినది మొదలు నేటివఱకును ప్రచురించిన యక్షరములలో నే యొకటి రెండు నిలుచునోగాని తక్కినవెల్ల ‘హు’ వ్వుని యూడిన నెగిరిపోయెడివేకదా? ప్రకృత వివాదవిషయ మటులుంతుము. ఈ కృష్ణ కవి

“అభాష్యాంతమధీతం”

అని వ్యాసికొనియున్నాఁడు. ఈయొక్కమాట కీరఁడు స్వగ్రామము నుండియేని తగిన సాత్వ్యమును చెచ్చుకోగలఁడేమో చదువరులు పశ్చింతురు గాక. కాముది చెప్పినగురునెవరు? వ్యాఖ్యానములు చెప్పినగురువులెవరు? భాష్యముచెప్పిన గురునెవరు? అతని వాగ్దండలో — ‘వీరేశ్వరాల్’ అనియున్నది. ప్రకృతము యశఃకాయుడగు నావీరేశ్వరుఁడు మాయువురకు నొకింతయో మఱి కొంతయో శిష్యుఁడే! అతఁడీతని గురువులలో నొకరుడగు నారాయణ శాస్త్రిగారికిని గురువు. ఆ నారాయణ శాస్త్రిగారికి భాష్యాంశమునుజెప్పి యితనికిఁ జెప్పెనో, లేక యిరువురకును గల్పి చెప్పెనో, కాక యితనికి మాత్రమే రహస్యముగాఁ జెప్పెనో? ఈవిషయము నొకదానినేని శంభ కలిగి తెలిసికొని యితని వాగ్దండ తత్త్వమును లోకము గుఱివించుగాక. తుద కీవిషయము నకుఁ బ్రకృతము వీరింబట్టి మాకు శత్రుకోటిలో నొకరుగా నున్న నారాయణ

'శాస్త్రి'గా లేని యంగీకరించినచో జనువరులు విశ్వసింప వచ్చును, లేదా కృష్ణక
 వితండ్రి గా లేని "మా అబ్బాయి రామడుగుల వీరయ్యశాస్త్రివద్దగాని వేటొకరి
 వద్దగాని భాష్యంతము చదివికొనియె" నని చెప్పినచో విశ్వసింప వచ్చును
 ఇతనితో జేరుటచే మాళిమ్యుడు వెంకటరామయ్యకూడ ననత్యంతత్వరుడుగఁ దో
 చు చున్నాడే కాని వాస్తవమున కతఁడట్టివాఁడు కాఁడు. వెంకటశాస్త్రిగారి
 యొద్ద నీవెంతవఱకుఁ జదివితీవి ఎన్నాళ్లు చదివితీవి చెప్పు మని యడుగువా
 రున్నచో నిప్పటికేని నిజము చెప్పియే తీరును. వైఁగా గురుత్వగోచన మొనర్చు
 టకుఁ బ్రకృతము చెప్పు హేతువులను జెప్పఁడు. కృష్ణకవివెంటనుండుటచే నిట్టి
 కర్మము తటస్థించిన దనియే చెప్పును. కృష్ణకవికి వెంకటశాస్త్రి గురువరంపరలో
 వాడయ్యను బరిగణింపఁ దగినంత గురువు కాఁడు, కావున నతఁడెవనినో
 పేర్కొనియెను. ఇతనికిఁగూడ వారే గురువులుగావలసివచ్చినది. దానితో లోక
 ములోఁగలకలముదయించినది. అదితుదకు వీ'రీశ్వరవేట'లగుటకుఁ గారణ మైనది.
 దానివలన నింత మునిఁగినది. ఇది సంగ్రహము. ఎన్నిగ్రంథములేని దీనికే పెరుగు
 చున్నవి. ఎన్నియనత్యములేని యిందులకే' వినియోగించుచున్నారు. అనత్యము
 న్యపేక్షించుట పాడిగాదని మేము పరిశ్రమ చేయుచున్నాము. ఆయా యీ విష
 యములు ముందుభాగములలో విస్తరించయుండును గాన నీక ముగింపవలెను
 చున్నారము. ఇండక్కడక్కడ సుదాహరించిన 'గురుగీత' అను వ్రాతప్రతిని
 మాకు యాదృచ్ఛికముగా నొసంగిన బొ॥ శ్రీ॥ వైషధం భాస్కరరావు గారికి
 మాకృతజ్ఞతావందనముల నర్పించుచున్నారము. ఆయీ గీతభాగములు చదువు
 నప్పుడు చదువరు లచ్చటచ్చట సుదాహరించిన యుత్తరములయందలి విషయము
 లను బరిశోధించుచోఁ గాకరపర్తికి సంబంధించినవాని నెక్కుడు శృద్ధతోఁ
 దిలకింపవలయుననియు నందునను గృష్ణకవికి సంబంధించిన దేహబంధువులవి
 మజీయును శృద్ధగాఁ దిలకింపవలయు ననియు, ఆయీ యుత్తరముల కీతఁడు
 చెప్పు తప్పుటర్థములను జాగరూకతతో విమర్శించినఁ దత్త్వము బోధపడగల
 దనియుం దెల్పుచున్నారము. ఇందుదాహరింపవచ్చును మా 'వేమవరాగ్రహార
 శతావధాన పీఠికలో' 87 వ పుటలో సుదాహరించిన 'అణిపల్ల సీతారామశాస్త్రి
 లవారి యుత్తరమును జదివితీరేని కాకరపర్తిని బురస్కరించుకొని కల్పించి
 కృష్ణకవివార్యులు తప్పుడువారిత శ్రావణో తెలియఁగలవని హెచ్చరించుచున్నా
 రము. ఆగ్రామము పండితగ్రామ మగుటకుఁగాని అన్నదాననిరతమును ప్రతిష్ఠకుఁ
 గుదురగుటకుఁగాని. మఱి యేయితర యశస్సునకుఁగాని మూలకంబ మాణిపల్ల.

వారు అందులో నీ నీతా రామకాస్తులవారు సర్వవిధములఁ బూర్వమును బోలిన వారు. అట్టియోగ్యునకు మాయెడల నెట్టి గౌరవప్రసత్తియో, ఆయుర్తరము చెప్పను. ఈకృష్ణకవికిని, ఆచార్యునకును గల తారతమ్యము సర్వబంధుజనవిదితము. ఇతఁ డేయయుక్తపువ్వాత వ్రాసి యేమి చేయఁగలఁడు కాని, అయి పరస్పరసందర్భము : లెఱుఁగని దూరస్థులకొఱకై తత్త్వనిర్ణయమునకుఁ గొంత సామగ్రి చూపవలయును. గాన దిక్పాత్రప్రదర్శనమునకై యీచిన్నిపాత్రము లను, జిన్ని పీఠికలును మేము ప్రకటించుచుంటిమి. సత్యముకొఱకుఁ బరిశ్రమ చేయుట ప్రాజ్ఞులొక సమృతముగదా ?

శ్లో॥ త్యాగాయ సంభృతార్థానాం, సత్యాయమితభాషిణాం, యశనే విజగీషూణాం, ప్రజాయై గృహమేధినామ్.

(ఇతి కాలిదాసః)

ఓమ్, సత్యం తపః, నామృతం వచేత్

ఇట్లు

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీ ర త ము

గు రు ద ష్ఠీ ణ

(అను రెండవ భాగము)

I

ఆ శీ ర్వు చ న ప ర్వు ము

క. కాత్తుడు గురుదక్షిణ యిడ, నుత్సాహం బెంతయేనియును జూపగ “నో
వత్సా! వల” దనియెడి గుణ,వత్సలు వరతంతు మానివరుఁ బ్రణమింతుకొ

ఉ. ‘తప్పక కైకొనంగఁ దగు దక్షిణ దేవర’ యంచు వేడుటే
తప్పగ నెంచి శిష్యుపయిఁ దాఁ గను లెఱుంగఁ జేసి “పొమ్ము తె
మ్మిప్పుడ కొన్నికొటు” లని యేగురుఁ దానతివెట్టెఁ దత్కథక
జెప్పిన కాళిదాసకవిశేఖరుఁ డెల్లజగమ్ము నేలుతక.

తే. గీ. అంత ముక్కోపి, నంత దయార్ద్రచిత్తు,
నంత నిస్సృహు, నంత ధనైకలుబ్ధు,
శాంతు, సంతోషవంతుఁగా నలుపు కాత్తు
చరిత దురితాపహము సర్వసమృతంబు.

3

క. గురుశిష్యధర్మముల నెఱుంగదు పల్కురు పెద్దలిపుడు కలికాలవశుల్
తిరుపతిశాస్త్రీ! వారల కొఱకుఁజూచి గీరతాఖ్యగురుఁ డేర్పడియెక.

4

క. గురుదక్షిణ నూతార్లు * శివరామకవి నాకు నిడఁగ వచ్చినకంఁపెక
బరమానందమొసంగెడి, గురుదక్షిణ చూచె ‘కాకకొకిలము’ సఖా!

5

(బ్రజవాహ శతావధాన పీఠికనుండి)

*... అట్టిబహుమతిని నవధానిగారు (శివరామశాస్త్రీ) తమకుంగల గురు.

గీ ర త ము, గు రు ద ష్ట ణ

క. * కోలకాకముఁ గంటిచె, యేకళగా నున్నదో యిహి ! యని నగరే
కోకిలకుఁ గాకియెడ గురుతాకల్పన మెట్లు కుదురఁదగునో యకటా!

భక్తింబ్రకటించును బ్ర॥ వేంకటేశ్వరకాస్తులగారి కొనంగిరి కాని వారు నీక
క్రియ నాకు వేయిన్నుటపదాయలని గ్రహింపరయిరి....

ఇట్లు, గొల్లపూడి లక్ష్మణకావ్యి.

* కో కి ల కా క ము

గీ॥ బలునకు మఱంది; కృష్ణనిరూప జెట్టి. యు నగు భీమునకోడి సుయో
ధనుండు! ధైర్యమును గోలుపోయి యెద్దానడాగి. నాఁడో యదియెండు దైవపా
యన ప్రాదంబు గీ॥ అమడువుచెంత నీరసంబైన చింత! కొమ్మపైఁ గూర్చిమైఁ
గులాయమొకండు! గట్టికొని యందుఁ బలుగాకి కాకియొకటి! లాఠికవులొక
కొన్ని గొల్వఁగవసించు క॥ కాకపులు నాఁడు నాఁడును! నీకంతస్వరము వర్ణనీ
యంబని త! నేకొని యాడఁగ నదినిజ! మేకదె! యని తలఁచి వాయనేశ్వరుఁ
డెగయుక॥ గీ॥ కర్మముగా గర్వమధికముగాఁగ గాయ! కోత్తముడ నేన
టంచు నూరూఁదిరుగు! కాకి పలుగాకిమూఁకలఁ గలసిమెలసి! కడకు గాయక
బిరుదమ్ము గట్టికొనియె॥ నీ॥ ఒకసారి పొగరెక్కి శుకశారికాదులఁ గయ్యంబు
నకుఁ బిల్చుఁగాలుద్రొవ్వి. యొకమాటు కాకవిప్రకరంబు తనతీరు వినుతింప
మత్తిల్లు విజ్ఞప్తిగి. యొకవేళ చెడఁగుబాలకులు గాలికి మవ్వఁ గట్ట మిన్నలు
ముట్టు గంతువైచి. యొకనాఁడు తనపాటలకు మెచ్చు పక్షులఁ జేరి “కా” యని
కూయు నోరుదెఱచి. వేటొకప్పుడు తనరూపవిభవమెల్ల! వారు గనుఁగొని
యచ్చెరుపాటు నొందఁ దలఁచి పటపట తొక్కలు దులుపుకొనుచు! నొక్క
యెండిన చెట్టుపై నెక్కినిమ్ము॥ క॥ ఏకడకు నేగినప్పుడో! రాకొమలల సోఁ
శేఖరంబులవ్రాలుం! గాక వికటంబుగా మన! కాకేశ్వరుఁ డంతమాత్ర! గరు
డుండగునే?॥ చ॥ కొలఁది యెఱుంగలేని యెలకోయిల యొక్కఁడు వాయనే
శ్వరు! న్వలఁతియ కాఁ దలఁచి తన వారలఁ జీరికిఁగోక ముద్దుగాఁ బలుకున
దయ్య గానమునఁ బాండితినెక్కుడు సంగ్రహింపఁగాఁ దలఁపునఁ జేసి
వా య స ప దం బు న కే గె ము దం బు పెం పు న క॥ ఉ॥ జ్ఞానములేని
నాయనుఁడు గాయకుఁడంచుఁ దలఁచి వానితో! గానము నభ్యసించఁగఁ బికం
బనభిజ్ఞత నేగుదేరఁగాఁ! దానును గాయకుండనని తత్త్వము మార్చడఁజేసి

దానికిం గానము నెప్పు నిద్ధపడె గాకము లోకమువారు నవ్వంగన్ || క|| లో
 కోత్తరమగు గానము కోకిలిడింభకము చదువుకొనవచ్చుట నెం తో కులుకుచు
 మన్నించెను గాకిగుణం బెవ్వడేని కాదనగలడే || గీ|| దినదినము మేతకై
 దేశదేశములకుఁ జనుచుఁ గలవారి ముంగిళ్ళఁ గునికిపాట్లు పడుచునుండిన విడు
 వక భక్తితోడఁ గొలుచుఁ గోయిల విద్దెపైఁ గలుగుపేర్చి || ఉ|| గొప్పకు
 నెందుఁ బోయినను గోయిల దోకొని పోవుఁగాని దా నెప్పుడుఁ బొట్టకూటి
 కొఱకే తిరుగాడుచునుంట నేమియున్ జెప్పుదు కాకి కోయిలకు జెల్లియొక
 పుడు నెప్పుఁజూచినన్ జప్పని కూతదక్క సరసంబగు చల్కొక్కఁ డైన
 రాదుగా || గీ|| ఎన్నటికినైన జెవులకునింపునింపు నొక్కపలుకేని తెలుప
 దొకో! యటంచుఁ గోకిలము పుట్టెఁదానతోఁ గొలిచెఁగాని యెప్పటికి
 దానికోర్కి యాడేరదయ్యె || క|| ఎఱుంగదు పికపోతము దన గురువునకుం
 గలుగువిద్యకొలఁది బసితనం బరిగిన పేఱుందనే య తైఱు గంతయు దాని
 కొయ్యఁ దెలియఁగనయ్యె || గీ|| కాకి వైఖరి నున మెఱుంగనిది కాదు కాకి
 గానము గ్రొత్తది గాదు మనకు గండుఁ గోయిలపిల్ల యక్కాలమందుఁ బసితనం
 బాటఁ దెలియక భంగపడియె || గీ|| చాలఁ గాలంబు విసిగి వేసారి తుదకుఁ
 గాకవికి గాతన మెట్లు గలుగు ననుచు దెల్లమగుటయు మివులఁ జింతిల్లిపికము
 కాకమును వీడి తనవారిఁ గలసి చెలఁగు || గీ|| అంతఁ గోయిలపిల్ల వసంతకాల
 మనతరింప రసాలము నధిసించి సరసులెల్లరు మెచ్చ స్వజాతినులభ మయిన
 గానంబు కర్ణపేయంబు నేయ || ఉ|| కోయిలపిల్ల మేలు తనకున్ లభియింపక
 యుంటఁజేసి య త్రాయత మాననూయ హృదయంబుఁ గలంస నహర్నిశంబు
 న వ్యాయసమూర్తి భూమిఁగల వారికిఁ గోయిలపాటఁ జేదుగాఁ జేయు
 తలంపునం జెవులు చిల్లులువోవఁ గూయు నీగతిన్ || గీ|| విబుధవరులార!
 కోయిలపిల్లపాట కర్ణపరంబు; మున్న నాకడనె విద్య నేర్చె; దీని కొకింత
 యే నేరుపు; కల కంతములు గౌరవార్థముల్ “కావు కావు” || గీ|| చాలఁగాలము
 నుండి ముచ్చటగఁ బాడు కాకములసొమ్ము గానము; గాని మొన్న మొన్న
 వాయొద్ద నేరుకున్న పికము కలరవమ్ములు మధురముల్ “కావు కావు” ||
 గీ|| కాకియొర్వంగలేక యిక్కరటి నెపుడు ‘కావు కా’వని కూయునకాని ధరణి!
 నెఱుంగరొకో కలకంతము నెల్లవారు వివరొకో! దానిగానము వీనులార ||
 క|| కాకము దనకొక గురువని యే కోయిల నెప్పునైన నేమి? యనూయం జేకొని

ఏకముం గాకం! భేకరణినో నిందఘాడనే తలపోయున్ || గీ || కాకి యొకనాఁడు
 కోయిలకడకువచ్చి యార! పికపోత! నీగర్వపథికమయ్యె! తొల్లి గానంబు
 నెల్ల నాతోడఁ జదివి కృతమెఱుంగవు నీకింతకేరడంచె? || క || అంచుం గించు
 దనంబునఁ జంచువుఁగదలించి వాయునము దన్నున్ యా! చించిన నొజ్జటికముఁ
 బ్రచురించెద నని కోకిలమ్ము రేపుకమాపున్ || ఉ || తేకునగల్గువాఁడు పరదేశ
 ములం జరియించు వాఁడతి! శ్లోకుఁడు వేదపండ్లుదిని చొక్కెడు కాకవిసాన్వ
 భాముఁడే! నాకు గురుండు నమ్ముఁ దనినన్ మన కోకిలపాక; మేలొకో!
 లోకమువారు నమ్మరది లోపముకాదుగ వారిబుద్ధికిన్ || ఉ || కాకము గాయకుం
 డఁట! పికంబునకుం గురువంట! లేన్ను ను! శ్లోకులలోన వాకొననిలోపము
 కోయిలపిల్లదంట! తా! నే కడుధర్మవర్తియంట! యధగుణుండఁట! వింటి
 రయ్య! యీ! సాకు లటంచుఁ జెప్పుకొనసాగిరి లోకులు వింతవీంతగన్ ||
 క || కోయిలకుం గురుఁడను నే! నే యని యెప్పుడును బాటు నెల్లెడలను గా! నీ
 యేరును బాటింపమిఁ బాయని రోసమునఁ గలఁతపడు వాయునుఁడున్ || క || ఈ
 యున్నతటిని గండుం! గోయిల కాకము ననుంగుఁగొంగంగని యెం! దో యొత్తి
 నగనఁట; యది! యేయొకచంధ్రముగ విగ్రహించఁగదొడఁగెన్ || ఉ || కోకిల
 మట్లు కయ్యమునకు న్నది గొల్పదు ముద్దులొల్కఁగా! వాకొని యెల్లలోకులను
 వశ్యులజేసినదయ్య నెప్పుడో! కాకమునొద్ద నొక్కచరి గానమునేర్వఁగఁ బోయి
 యుండుటన్ || గాకికిఁ గోకిలమ్మునకుఁ గయ్యము తియ్యము గాక యుండుటన్ ||
 క || అదికారణమ్ముగాఁ ద! న్నెదుఁగలే దని తలంచెనేమో? కాకం! బొదిగి
 పికకూచితమ్ముల! వెదకివెదకి చూపసాగె నెట్టివోసంగుల్ || చ || ఎఱుంగదుగాక
 కాక మొకయించుకయేనియు నాత్మశక్తి; వా! దెఱవ నపస్వరంబులుగదే!
 తనకుం బొడమాపు! గాయకో! త్రరకలకంతనాదమునఁ బానును దప్పలు పట్టె
 జూచినన్ || గరునగునే వికస్వర పికస్వర మెవ్వరికేని యంతలోన్ || క || కాక
 మొకపక్ష, కోయిల! మూకంబని మదిఁ దలంచు మొఱకులఁజెలపన్ || లోకోత్తర
 మగుఘటిలిని! కోకోయని కూయసాగెఁ గోకిలమంతన్ || ఉ || చేసెడుచేత
 యుత్తములచిత్తము నుత్తలపెట్టుచుండుటం! గూసెడుకూత కర్ణములకుం బరుసం
 బుగఁ దాకుచుండుటన్ || వానియొ పన్నెయుం గలుగువారలు “హు” ఘనపాఱఁ
 దోలినన్ || వాసరివారు లేరనియె నమ్మును వాయునుఁడేమిసెప్పుదున్? || క || కొం
 గొంగురనుచుఁ గూసెడు! కొంగను ముంగిళుల మెలఁగు కొంచెపుఁగాకిన్ || బం

సీ. తాను నాయొద్ద వృథాగ శుశ్రూష చేసెనె కాని విద్దె చెప్పనట ! నేను
విద్దె చెప్పటకేమి కొద్దిగానైనను జ్ఞానంబు గలవాడఁడ గానఁజేను
పొరబాటుచే నాను చరణ మంటెనెకాని తా నంతమున్నె విద్వాంసుడంట !
పొట్టుకై తిరుగు టెప్పుడు నాదుపనియంట ! యక్కరమ్మునన రపంతయైన

తే. గీ. విద్దె చెప్పనెలేదంట ! విసిగిపోయె
నంట ! చెప్పిన ముక్తైన నంత మంచి
ముక్కగాదంట ! చప్పనిముక్కయంట !
పిదపఁ దియ్యనిముక్కలు చదివెనంట !

సీ. పసితనం బరిగినపై నేను మూర్ఖుడ నని తాఁ దెలిసెనంట ! యంతమీఁద
భంగపడితిఁగదా ! భగవంతుడా యంచు జింతించి చనెనంట ! యంతలో వ
నంతంబు ఋతువంట ! జాతిసులభమైన విద్దె యచ్చినదంట ! మీను లలరఁ
గవిత చెప్పెడినేర్పు కలిగి రసాలంబు నాశ్రియించినదంట ! యకట ! 'కంచి

తే. గీ. గరుడ నేపయె' కాని నాకాళ్లఁబడిన
ఫలము లేదంట ! యెందుకో తెలియదిట్టి
పాడు వ్రాతలు, విన్నవాణ్ణోడువంక
దృష్టి నిగిడింతురనియెనిఁ దెలియఁబడదా ! 8

తే. గీ. ధనికులగృహస్థులట, యేను గునికిపాలు
లచటఁ బడుచుందునట, ద్వారమందు, దాసు
భక్తితో నప్పుడునుగూడఁ బాయకే యొ
నర్చునట నేన, ఫలము సున్నయట తుదకు ! 9

సీ. తన సిరికోర్వక తప్పులు తన కబ్బములను బట్టెదనంట ! యెలమి నొకట
నెట్టులేనియు నన్ను నీవు దేశికునిగాఁ జెప్పిక్రొమ్మందు యాచించితి నట !

గారు పంజరమ్మున సింగారింపఁగ నెవండు చిత్తముఁ గొలుపుకొ ॥ ॥ తెలిసిన
తాను గానమును దెల్పినదేయగుచోఁగి గొలువకయన్న దోసమది కోయిలపిల్లదె
కా ! తలఁపఁగరానికూతలను దత్త మెఱుంగక కో । కిలమును దూజి వాయ
నము కీరితిఁ జెందునొకో !

శ్రీ పీఠికాపుర సంస్థాన విద్వాంసులు, వేంకటరామకృష్ణకవులు.

తాను గోకిలమాటఁ దప్పంట కాకినా నను గురుగాఁ జెప్పికొనెడునెడల!
నయినను జెప్పట కంగీకరించెనం, టామిఁద లోకు లీయంశము విని

తే. గీ. “కాకమంట ! తాను గురువంట ! కోకిలకంట !

యిందులకుఁ గోకిలమొకింత యేని సిగు
లేక యెటు చెప్పికొనియె సుల్లోకులకడ”
నంచు నచ్చెరు పడిరంట ! యనఘులెల్ల.

10

క. అచ్చెరు పటఁజెందెడి యో, సచ్చరితులు ! మీరుఁగూడ జగమునఁ గలరే !
పొచ్చెములేక వచింపుఁడు, చచ్చెనె మీయెడలఁ గూడ జ్ఞానలవంజుల్ ?

క. గురువుకా ‘గురువని’ చెప్పిన, దురితమ్ము సహింపరోటు ! దుర్మార్గముగాఁ
బరికించితిరే మీరలు, సరిగా వచియింపుఁ డయ్య ! సజ్జనులారా !

12

క. త్నమియింపుఁడు మీరును లోకమునం దున్నారటంచుఁ గాంచనుజాం ‘డో’
యమలాత్మలార ! యీ యక్రమపుకా వ్రాతలకుఁ జేయి కదలుట యెట్లో !

సీ. నాకంతరమను వర్ణన చేయు మీరెల్లఁ గాకవులంట ! యక్కతన నాకు
గర్వం చెడినెంట ! కాలికి మువ్వంట గట్టివారంట ! పలుగాకినంట !
పటుతఱింటుగ నేను బటపటఁజెక్కలుదులుపుకొంచునుజరింతునంట ! యకట,
తాను నాయొద్ద విద్యను నేర్చుకో రాఁగ మన్నించి చెప్ప నమృంచితనము

తే. గీ. గూడఁ గూడనివని యంట ! గొప్పకంట

తన్ను నే నెంటఁ దోకొని తరలుచెల్ల !

నంతియేకాని చెప్పలేదంట ముక్క !

యెక్క డున్నాడొ భగవంతుఁ, డెందు లేడొ !

14

క. ఔరా ! భగవంతుడ ! నీ, నేయపు మెచ్చంగ వచ్చు నేటికి పృష్టి
ప్రారంభ నాది యిప్పటి, కీరీతి మహాత్ము జగతి కిచ్చిన కతనకా.

15

క. మంతనపు సంగతుల నలు, సంతయుఁ దూచాలు తప్ప కంతయు నే ను
స్వాంతుండెఱుంగు నాభగ, వంతుం డున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్

క. ఎంతో నీవ మగు తటా, కాంతరమున నేనుపాద మల్లనఁ గొను దు
శ్చింతము మొసలి నెఱుంగు భగ వంతుండున్నయెడఁదెలియవలయు న్నిజముల్

క. ఇంతి దుగ్రీవదాత్మజాత స, భాంతరమున దుస్సనేను నవమానంపుం
గంతులకుఁ బాపఁగల భగ, వంతుం డున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్

క. భ్రాంతిక్ బ్రాజదువులుద, వ్యంతునిలో డాచు దొంగవాని నమర దు
శ్చింతుని గనుగొను నాభగవంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు నిజముల్.

క. ఇంతి జగన్మోహిని దా, సంతర్పణఁ జేయ నురలనందున నరి య
ల్లంత నిలుకుటెఱిగిన భగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు నిజముల్.

క. సంతమనములోన నుద, వ్యంతునిలో నుండుకొండపక్క జరుగు నృ
త్తాంతమ్ము నెఱుంగు నాభగ, వంతుండున్నయెడఁ దెలియవలయు నిజముల్.

క. ఓయీ తిరుపతికాస్త్రీ!, నాయీ శిష్యుండు కాకి నామము నాకుక
వేయాటు లిచ్చుటకు బదు, లాయుర్భాగ్యములు గోరి యర్పణఁ జేసెక. 22

ఉ. ఏనును నీవు నిక్కపుఁ గవీంద్రులమే యగు టొప్పునేని దు
ర్మాని మదీయశిష్యు నపరాధ మ దెంతటిదైన నేమి య
జ్ఞానకృతంబుగాఁ దలఁచి కాచి నిను న్నను నద్యశఃపరా
ధినుల జేయుఁగాతఁ బరదేశత శిష్యుఁ జిరాయుఁ జేయుచుక. 23

మ. మనలం దిట్టినదిట్టుఁగాక, తగ నస్మచ్చిష్యుఁడౌ నీతనిక
ధనధాన్యాదిక మాయువుక సిరియు విద్యాబుద్ధులం గూర్చి వృ
ద్ధి నందించెడిఁ గాత మాత, గురుభక్తిక వచ్చుజన్మానకే
ననుసంధించుతఁ, గీర్తియుం గలుగుఁగా కానాఁడె యవ్వారిక. 24

మ. కలుగుం గావుత నూర్యరాడ్విభునకుక గళ్యాణపారంపరల్ !
'దెలియుం గావుత మేరికన్నఁ గవులే దేవాంశసంభూతు లం !
చిల నీతేఁ దొనరించు పుణ్యములె మాయీశిష్య దుగ్ధోపపుం
గలికాలంపుఁ బ్రవర్తనం బుడిపి పైఁ గాపాడి రక్షించుతక ! 25

సీ. మొదలంట నడుగంటి మూలమూలలనుండు వేదశాస్త్రములు వెలికివచ్చె
మనకు దిక్కెవ్వరో యనికుందు నాంధ్రకవుల కవిత్వము నేఁడు వెలికివచ్చె
నెందుకు సృష్టించె నీమమ్ము నని బిట్టుచందురు ననదలవంత లడఁగ
నెట్లునిర్వేదినోకో యీపాఠశాల లిమ్ములనన్న కాల బుజ్జివలత కెక్క

తే. గీ నెవని కతమున నట్టిమనీషిపాద
రేణుపావితసత్సభాశ్రీవికాసుఁ
డార్యమార్య రాయేంద్రు ననర్హునుకృత
మగును గాక మాశిష్యుని కంగరక్ష!

- క. ఇక నీయవస్థవినుమా ! బకమైతివ్వినీవు; నిన్ను బకపక నెపుడొ
పికపోతము పొగరున నెం, దుకొ నవ్వినదంట ! యెఱుగుదునె, యదిసఖుడా!
- క. అదియే కారణ మంట ! నీ, మది గలఁగుట కక్కతమున మచ్చరమునఁ ద
మొదిరించ రండటంచుకొ, గదనమునకుఁ బిల్చి తంట ! కంటివె యిదియుకొ?
- క. ఎదిరించెడి నేర్పది యు, న్నదియంట ! చదు పబ్బకున్న నదియే పోయెకొ
గదనము గురుతోఁ జేయఁ ద, గదు పొమ్మని మానెనంట ! కంటివె సఖుడా!
- క. ఎంతటి తెల్వియొ చూడుమ !, యంతేవాసిత్వ మాతఁ డంతో యింతో
యెంతో నా కొనరించెను, జింతింపఁగ నేల నిన్నుఁ జెనఁకుట కనఘా ! 30
- క. గాంగేయు నెఱుఁగఁడో ! పా, ధ్ధం గనఁడో ! భారతమున; దొంగప్రసంగం
బుం గనలేరే లోకులు, “మంగళిమాధ్యస్థ” పనుచు మది నెంచెనొకో !
- క. సందియ మందెను సరియే, పందవలెకొ వదరుపట్ల భయ మది లేదో !
యెందుల కీవ్యాస మ్మిది, పందతనము తెలుచ దొక్కొ బాలుననేనికొ. 32
- క. భారతమున నున్నదొ యిది, గీరతమునయందుఁ గలదొ కేవలముగ ని
చ్చారతి వ్రాసినదేకద !, మోఱకు లనరొక్కొ వినిన బుధవరులెల్లకొ ? 33
- క. అన్యాయపడేక మన ని, ట్లన్యాయపున్యాత్ర యగునె ? యకటా, విద్యా
తూన్యలకుఁ దెల్పి, ధీరమృత్యులకుకొ మంచి చెడ్డ మహిలోఁ గలదే !
- క. ఎవఁడేడ్చెదన్ను, ‘శిష్యుడ నవుదును నే ననివచింపు’ మని, లేదని బొం
ట విధము దీనికి నెంతో, సవిశేషముగాక యున్నె ? జడుఁ డెఱుఁగు నెటుల్.

చ. “చదివిత నిక్కమే, గురుఁడు చప్పనికూతలు నెప్పినాఁడు నే
నదివజ్జితే కలావిదుడ” నంచు వచించి పికత్వ మూని దు
గ్ధదమునఁ గాకిఁగా గురుని మాటికిఁ జెప్పటకన్న నొప్పదే
“చదువనె లే”పటన్న ! నిది సత్య మటంచుఁ దలంచెనో కదే!

ఆ. వె. కల్లకాటిసత్య మిల్లు నట్టేటిలోఁ
గట్టికొన్న పగిది గానఁబడెడి
నెల్లవారు నగరె! “యహిహి” దురాగతం
బనరె! యేరు చెప్పి రకట యిట్లు !

37

ఉ. కొంగఁ నిన్నుఁ జేర్కొనిరి, కోరినవాడవు నీవు వారితో
సంగర, మందులోఁ జొరఁగఁ జాలమికికొ, “బికమేడఁ గాకితో

సంగర మేడ" నంచు బెలుచుకొని యిచ్చిరి హేతు, వింతలోఁ
గొంగవు కాకి వెట్లయితో? గొంగ యనంగను శత్రు వందురో. 38

క. అటుమీద శత్రువునకుకొ, డటకాపడి మూలబడుట తథ్యమకాదే!
యెటు వ్రాసి కొన్న నేమి క, పట మెఱుంగం బడదె జగము పాపాణంబే.

గీ. దోమ యేనుఁగుకడ కేగె దొరకుపఱకు
రక్తమును గోల్లనిచ్చు, భద్రగజరాజు
నొడలు తనపాలుచేసె, నీవెడఁగుదోమ
పాడుతుండంబునకు లేదు పాటవంబు. 40

క. నాకును దుండంబున్న ద, నేకపరాజునకుఁ గలద యిది యని యాపై
డీకొని పోరఁగఁ జొచ్చిన, నా కదనం బెట్లులుండు నరయుము సఖుఁడా!

(2) సూర్యరాయపర్వము.

1. ఆకొండివారింట సేకంతముగ మెక్కి సత్రింబు చెప్పిన జాణతనము
మధునపంతులనూరబుధు దేశికత్వమ్ము మున్ను చెప్పినరీతి సున్నయిడుట
అటుమీదఁ దాఁ బిక్కిలై నన్నుఁగాకంబుగావ్యాసములు వ్రాయుగాణతనము
ఆవ్యాసములు కూడ నట నిట గోమయోదక సేచనము గోరు వెకలితనము

తే. గీ. గాంచి 'యేమి దురాగతం' బంచు నడుగు
వాఁ డొక్కఁడు లేడు గా! యని వగచుచుండ
దొరకె నొక్కఁడు నూజివీట్టురమునందు
దొగ, రసజ్ఞుండు, సత్కవిచరణరతుండు. 42

క. విరచ యను నూరుకాపుర, మరసినవాఁడతడు సకలమగు కావ్యములుకొ
సరిగారు వెలమలకొ ధీ, వరు లతని కటన్న జడల వాకొన నేల? 43

క. ఎఱుంగవె? సంస్కృతభారత, పరమార్థజ్ఞుండు రావు వంగడమున నీ
పరిసరమునఁ గలవొరలకు, శిరోవిభూషణము సుగుణసింధుం డెందున్. 44

ఉ. వెంకటసూర్యరావు సుకవిత్వవిదుండగు రామచంద్రనా
మాంకుని స్వామికుండు ధనమం డెటులైనను బీతికాపురీ

పంకజబాంధవుం డనఁగ భాసిలుటేనికి భర్తమూర్తికి
వెంకటసూర్యరాయనికి విందు వివేకి * యథాగ్రహదియైక.

45

క. ఆతం డడిగెద ననె; నిక, బూతులపంచాంగములును బొగరక వగలుక
జాతురికిఁ దక్కు కోతలు మూతంబడు నమ్ముఁ డతఁడు బొంకుంగూతల్

క. 'దానక' లాభంబే మని, యా' ? నీవడిగెదవు, వారి కాపైసేనిక
జ్ఞానంబు గలుగు ననియుక, దానక యశమబ్బుననియుఁ దలఁచెద సఖుడా!

గీ. ఎఱుఁగు నీతండు నాయెద్ద నెంతవఱకుఁ
జదువుకొన్నాడొ, పిదప నీసాహసమున
కెట్టులాడిగట్టి పాపంపు గుట్టనెక్కఁ
దలఁచుచున్నాడొ, సర్వస్మృతభ్యముగను.

48

క. నాకడకు వచ్చునప్పటి, కీకవి జ్ఞానం బడెంతో, యీడెంతయొ, నా
కాకత్వ మితని కోకిల, పాకత్వముగూడ నెఱుఁగు భవ్యుఁ డతండే.

49

* “మహారాజశ్రీ చెల్లపిళ్ల వెంకటకాస్త్రిగారికి. శిష్యుడు రావు వెంకటసూర్యారావు కృతానేకపదనములు..... నేను యిచ్చటకువచ్చి వారంగోజులు అయినది. అది మొదలు యిప్పటివరకున్నా, అత్యద్భుత శతావధానులదర్శనం చాదామని ఎంత యత్నించిననూ నాకు సందర్భించు పోయినందున రెండుసార్లు వారిబసకే వెళ్ళినను, సమావేశం కాలేదు. కారణం నేను వ్రాయచాలను. ఇంతకూ అట్టిలాభం నాకు ప్రాప్తించినదికాదు అని అనుకున్నాను..... ప్రస్తుతం చాలా పశ్చాత్తాపంలోకి వచ్చినట్లు నా ఆత్మలవల్ల రూఢిగా విన్నాను. నేను పక్కసారి సమావేశమయినచో ఎంత అందముగా నైనా యుండును. గాని వీలుపడ్డదికాదు పక్కసారి సమావేశమయిన యడల మీకు నేను శిష్యుడనైనందుకు గురువణం తీర్చుకొనిన వాడను అగుదును అపని ఈసమయంలో నెరవేర్చలేనందున నేనున్నా వారిపలె గుర్యవిషయంలో కృతఘ్నుడనే కావలసినచ్చినది..... నా ఆత్మలున్నా నేనున్నాకూడ మీగీరతమునే త్వరలో చదివి ఆనందించు కుతూహలంతో నున్నాము. గీరతంయొక్క పూర్వోత్తరం పితాపురంలో వున్న పండితులు అందరికిన్ని పద్యములు నోటికి రాకపోయినా సంగతియావత్తున్నా చెప్పినాను. అటువంటి గ్రంథం బయలుదేరితే లోకమునకు ఉపకారమవుతుంది అని అన్నాడు. అంతా..... వేస్తానన్నారట.....”

రా|| వెం|| పితాపురం, 16-1-11.

ఉ. ఏ నలనూజివీడుపురి కేగి పధానము నేయునాటి కీ
జ్ఞానిశిరోవిభూషణము చాతుర్యేడుగాఁ జనుఁదెంచెనాకు వి
జ్ఞానము బోధ నేయుటకుఁగా దయ గల్గిన వాఁడుగాన,
వ్యానిని సూర్యరా వపుడు వాస్తవ ఫక్కిని జూచినాఁడటకొ. 50

కా. సూరిశ్రీనకలస్వవేత్త యగు సీసూర్యుండెనూ! పూర్వ ము
ప్పారాయేందుని సన్నిధానమునఁ గావట్టంపు విద్యాభినికొ
శ్రీరామాఖ్యతాపధానిపనఁ దేల్చెకొ; మీఁద నాసూరి న
ప్పారా వొక్కఁడె కాక తన్నగరమే వాకోదు తత్త్వజ్ఞుఁగకొ. 51

కా. అప్పారావుననంతరమ్మనను విద్యావేదులైనట్టి నా
ఁప్పారావును, నమ్మహాత్ముననుజుం డైనట్టి సింహాద్రి శ్రీ
యప్పారావును జూడ వచ్చెనేతఁ; డయ్యార్యుల్ “భవచ్చక్తి మా
కొప్పుకొ బో” దని తండ్రిపోల్కినని రార్యుల్ తత్త్వ మూహింపరే.

అ. వె. ఈరసజ్ఞమూర్తియే కాదు శ్రీకూచి
కులుఁడు నారసింహకోవిదుండు
గూడ నెఱుంగు నికినిగురుతయు, నాశిష్య
భావ మడుగ నతఁడు పలుకు నిజము.

క. ఎవ్వారుపలుక నేటికి, అన్వయు రట్టును నిదేబ రసికులకు? ననుకొ
బుద్ధివ్యంగఁ దిట్టిన వ్యాసమె, మువ్వలు గట్టికొని యిట్లు మెఱుంగుచునుండకొ

మ. ఎవ రీకోకిల! శ్రీమదోఁటికులూహీనాభిరాకావిధుం
డవు శ్రీ వేంకటరామశాస్త్రియను లోకాహుది; కాకం బెనం?
దెవఁడో యెట్లుగా శాస్త్రిగారి గురువో నీవేంకటేశుం డహో!
యెవఁడీ కొంగ? దివాకరాన్వయమణి! యీవేనుమీ శ్రీపతి! 52

నీ. నాయెడఁ దాఁ గృతఘ్నుత్వనామకమహాపాశకి యాట విప్పప్త మంట!
ఈపాతకమ్మున కేర్పడఁగిత్తుఁ దాఁ బరమందుఁ గనుట తప్పనిదె యంట!
అంతియే కాని నాకాతఁడు శిష్యుఁ డం చని నేను జెప్పు టనర్హ మంట!
వైదానఁ దనకీర్తిఁ బబలించు నేకాని నాకు యశంబు నున్న యగునంట!

తే గీ. బౌర! యెటువంటివేదాంత మభ్యసించె?
“నేమి కాశ్వత మాగోడ యింతుకంత

యవల జరిగించి పెట్టికొం" డని వచించు
నెట్టివేదాంతన మిట "బట్టు" మనియె.

56

(3) సంబుద్ధి పర్వము-

క. "మావాడతిదుర్మార్గుడు, మీవాని శిరస్సునందు మేకులు గొట్టుం
డేవేళ నేమి నేయునో, కావలమున" నన్న నీతి గనజేసెదవా!

57

ఉ. వేంకటరామశాస్త్రి! విను విద్యవతింఁచితి నంచు నొప్పుకో
జంకియుఁ గోకిలమ్మనయి చక్కఁగ స్పష్టము గాఁగ నెంతయో
పెంకెతనంబుఁ జూపియును "బెప్పెపెమెమ్మెమె" యంచు నేడు ని
శ్చంకగ నొప్పికొంటి; వది చాలు జయం బగుఁగాక నీ కికెకా. 58

ఉ. "కాక" మటంచుఁ దిట్టుదువు గాక, శ్వపాకుఁడ వందుగాక, యిం
కేకలుషంపుపేరు లిఖియింతువు గాక! స్వకార్యసిద్ధి నేఁ
జేకొనినాడ నేడుగద! చతురై మోదము; నీవు తిట్ట లే;
దీకవి నీతఁడే యరక యిట్టులు తిట్టుకొనెకా గుమరకా! 59

ఉ. "చప్పనికూతలే" యనుచు ఛాతుఁడవైగద! నకా భజించుచుకొ
జెప్పినఁ జెప్పికొంటివి పృసిద్ధుఁడ వప్పటి కయ్య నీవు నీ
చెప్పను గాని నాదరిని శిష్యుఁడ వైతివి తండ్రి! నీమనం
బొప్పెనె యిట్టితిట్టల కహో! యిటు కృష్ణుఁడు వ్రాసిపెట్టెనే? 60

చ. మొదట "రిజస్తరుత్తరము" మోటుతనం బగుపట్టకుండ నేఁ
గద లిఖియించి తిర్పతిని గయ్యముకై పురికొల్పినాడ; నీ
వది గని యెంతగా బెదరి తయ్యయ్యో? పాతకినైతిఁ దండ్రి! నా
యదయత నైపుమయ్య! యికనైనను భీతిని మాను మర్భకా! 61

చ. "తిరుపతిసింహ మొక్క మొగిఁ దీవ్రతరంబుగ వచ్చి వీతికా
పురమున నున్న నాపయి 'గుభుక్కున' దూకు" నటంచు నెంతకా
తరపడినాడవో యకట! తండ్రి! కృతఘ్నుత కాదు హేతు 'పీ
శ్వర' యను వేరునుమ్మ నిను జంకఁగఁ జేసిన డేమి నేయుదుకా. 62

శా. నీయజ్ఞానము నీదులోభగుణముకొ నీదొ కృతఘ్నుత్వముకొ
నీయల్పజ్ఞతఁ జేసి గాక యకటా! నీమీఁది తే మంచు యు
ద్ధాయత్తుం డయి రాఁగడంగు నొకఁడే నవ్వానిఁ బ్రాణాలతో
దాయ న్నిత్తునె? నన్ను వీడిగద! కట్టా! చెట్ట వైతింతకా. 63

చ. తిరుచటిసింహమున్ సరిగఁ ద్రిప్పి పృథ్వికాంతమొనర్ప వేంకటే
శ్వరునకుఁ దక్క నీయనుఁగుబావకు గీవకు నోజ గూర్చు నీ
గురునకుఁ జగ్గచందుర్సకుఁ గూడ వశం బెటు లయ్యెడిన్ ? యరు
ధర మది, నేను దానిబలుధాటికి నొక్కొకవేళ జంకెన్. 64

ఉ. కాంకరపర్తిపై కుటుకఁగా గమకించె నెటుంగుదే ? “శత
స్మీ”కృతి సాహ్యకర్తలును నీవును బావయుఁ బోలె ‘శృంగధం’
గాకలనపృసంగ మది యజ్ఞతమై లిఖించినట్లై వా
పోకయ పోయినట్టులుగఁ బూర్తిగ డేకిరి జ్ఞప్తియున్నదే ? 65

ఉ. నెంకన బందు వొకతన వేదకులువ్రాత బొకింత సైఁదు; మీ
ర్జంకుటగాఁ దలంచి పెలువం గుఱుచల్ లిఖించుచుందు; మీ
పెంకెతనాలు సాగఁ చల బెట్టులిదై; వెలనాటి సింగ మి
ట్టింకుల నింకజేయు నెపుడేనియు; డొంకలె నూ శరణ్యముల్. 66

ఉ. ఏది, నదుత్తరం బతని యేడ్డెఱచాత్రకుఁ జెప్పమా ? శివ
శ్చేదమకాచ పంచె మిడె! సిగ్గు గలట్టి నృజన్ముడేని * “మీ
రే దెనకేని బొం” డనుచు నీయగఁ జేయునె యత్తరంబు దా
యాదునిపేరు పెట్టి! యపురా, యివిరా ! చవిరావీరముల్. 67

ఉ. “పొం డల పీఠికాపురికిఁ బొం డటుపొం” డని నీదుబాస బా
వొండొకలేఖవ్రాసె, నది యూతగ నయ్యెడ కేగుదేర న
వ్వండొకొ టేఁడు “మీ రిటువ వచ్చితి రెటి?” కలంచు, నెందున్
గండతనంపువ్రాతలు జగంబు మొగంబుల నవ్వచేటు నూ. 68

చ. “పిలిచినయట్లు రాక యటు * బెట్టుగ నుత్తర మిచ్చి యెవ్వరో
చలపతి ‘పీఠికాపురముదక్కికిఁ బొ’ మ్రనినట్లు లెవ్వరో
గిలికిన వచ్చువాడెవ ? నగించెడి నీదుప్రసక్తి” యంచు న
వ్వల నలఁటేడు నవ్వలరఁ బల్కిన నుత్తరమేది పుత్రకా! 69

* గీరతము, 1 భాగము శాఖాచంక్రమణపర్వము చూ. 10 వ పుట

* శ్రీపితాపురీ రాజపుత్రోదయవిషయికపద్యత్రయము.

సీ॥ ఉదయించె రాజు రాపూచన్వయోదన్వదభివర్ధనుండు నూర్వాంశవలన
జన్మించె సంతానశాఖ నందనకుభశ్రీ పెంపుమీఱఁ బితాపురమున! నెడలె

ఉ. కరుణ గలట్టి మెత్తనగుకాకిని శేరడ మాడినట్లు గా

దనయగఁ గొంగపై కరుగు టంచని పూర్తిగ బుద్ధి వచ్చియున్

దనూసంభవుడు సూర్యునందు నారాయణాంశం బున్నదందుఁ దెలుపఁ, బొడమె
నాండాలమృకడుపు చల్లఁగ రాజసస్యంబు సజ్జన త్నమ మడఁప॥ గీ॥ మంగ
మాంబ గణించిన మానసీయ! సుకృతపరిపాక మెల్ల నేటికిలభించె॥ గంటికగ
పడె రావు గంగాధరోప! పదుఁడు రామావసీపాలవరుఁడు మరల॥ గీ॥ తనిసె
సాధారణం బసాధారణముగ॥ మఱియు నందును నాశ్వయాజ్ఞాసబహుళ! పక్ష
ముఁ దృతీయయును శుక్రవాసరంబు॥ మకరలగ్నంబు సూర్యసంభవునివలన॥
మ॥ గురుడున్ సూర్యుఁడుఁ జంద్రుఁడున్ గుజుఁడు శుక్రుఁడున్ బుధుఁడున్
శనై॥ శ్చరుఁడుం శేతువు రాహువుం గలసి యశాంతంబు నీబాబునిన్॥ సిరి
దీప్తాయు వొసంగి, పోతురు బుధాశీర్వాదముల్ తోడుగా॥ నరవిందాక్షునకుం
సహాయు లయి సూర్యారాయభూపాలకా !

25-10-10 }

కాకినాడ. }

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధాని.

శ్రీరాజా కొచ్చెర్లకోట రామచంద్ర వెంకట
కృష్ణారావు బహద్దరుగారి యాస్థాన విద్వత్కవి.

True copy of letter from the Private Secretary
to the Rajah of Pithapuram dated 29th October 10,
addressed to Erahmasree Satavadhani D. Tirupati
Sastri Garu.

"I am desired by the Rajah to convey his thanks
to you for your congratulatory verses on the occa-
sion of the birth of his son and heir."

(శుభలేఖ పంపినప్పటి : జ్ఞాపనము.)

మ. ఘనవంశావళి గల్గువాడవని చక్క న్నిదరిన్ జేరి శే॥ రినచియ్యెత్తిన
చిగ్గజమ్మల నఖిక్రీడావినోదమ్ముగా॥ దునియల్ నేయఁడలంచుమండినమ్ము
శేంద్రుంపూరకే వచ్చిపో॥ యిన గర్హింపరె? యెప్పుడేని యిరఁడల్లే పను,
భూభృన్మణి!

తి॥ కా॥

దిగియు * “జార్జి” పద్మమలఁ దేకువమలుదొంగలక గనం
బలుపఁగఁ బూను మీకుఁ బరువా? కజవా? తెరువాటుదాటులుక.

ఉ. “ఈశ్వరవేరు లున్న యెడ కేగుఁ” డటం చొక బంధుమాత్రునిక
బక్ష్వతారు నూతగొని పల్కితి; రాతనిచెయ్య లన్నియుక
శశ్వదుదాకీర్తుల ప్రిసంగములో బయలయ్యె వింటి; లో
కేశ్వరుఁ డెట్టిచుట్టటిక మేర్పడఁజేసె నెబాసు! మేలో! బలీ!

క. విను నీపినతండ్రిమమా, రుని గనుఁగొను మతఁడు చెప్పు రూఢిగఁ; దావృ
ష్టు నుతిర్పతిఁ దిట్టం, గనుబూన్పితి రెంతకేని గలవాను సుమా.

క. ఆతఁడేల చెప్పవలె? సం, స్మృతనిశ్చేషపదాతృతనిద్రాసం
గతిగతకాఁకరపత్రి, సితసుశ్రితనేత్ర మడుగఁ జెప్పు నఖిలముక.

ఉ. ఆట్టిఁడతండు కావుననె యాతనివ్రాలో గలయుత్తరమ్ము మా
పట్టననుండె నం చెటిఁగి బావ “యతం † డది వ్రాయలే” దటం
చొట్టలు సత్యములో గిలికి యుత్పథచారిగ దూఁకఁ బొచ్చె “వీఁ
డిట్టిఁడు బొంకి యాత్మ కెటులేని యశం బొడఁగూర్చు” నం చొనిక.

క. తాదృగులుదక్క మీ దు, ర్వాదములకుఁ దోడునూప రా; రతఁడేనిక
బాదాకాంతత కొడఁబడి, నీదగు నను మడఁచెఁ గొంతనీతి గలాఁడే!

(*కవితా పత్రికలోని “ఆట్టిహాసము” నుండి)

*...ఈపద్యమువ్రాసిన మహాకవి యెంతడోయని యాలోచించుచున్నట్లున్నాట
ఈయన పోలవరము సంస్థాన పండితుండు దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి శశావధాని
గారు... పరి యాచకమున కేమిగాని యీపద్యము నెనుకటిదాఁకన్నను మళ్ళీ
తిలోనున్నది. ఇట్టితప్పులతడకను బ్రకటించి నందులకుఁ గొంకియే
కాబోలు విశేషజ్ఞుఁడనిపించుకొనుచున్న నేంకటశాస్త్రిగా రీపద్యమును దోసి
రాజని కృష్ణాపత్రికలోఁ దక్కిన ‘పద్యములను మాత్రము ప్రకటించియున్నాడు.
(ఇట్టివనేక హాస్యములు)

† తి॥ శా॥ గారు శృంగభంగ గ్రంథకర్తకు రిజిస్టరు జాలు వాగ్గియుట
చేఁగాని యాతఁడు వాగ్గిసినట్లు యధార్థవాది యఖిలవ సరస్వతీపత్రిలోఁ బ్రకట
పించిన యుత్తరముచేఁగాని ప్రయోజనములేదు. ఆయుత్తరము సత్యాపత్రి
ములు సమయము వచ్చినప్పుడు తేలకపోవు. ...

(నవంబరు 24 వ తేది 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

చ. కలతెఱఁగుకొ లిఖించె నలకాతగుఁ డక్కట! పేరు పెట్టి; య
వ్వల నెవరో లిఖించు నలవత్తము తన్ను ఘటించి తీర్చితి
జ్వలనము చుట్టుముట్టు నని సందియ మండఁగఁ బోలుఁ బాప? మే
కొలదియఁ గాని త న్నెగురుకొన్న జగంబు మఱితనవ్వడే!

క. తిరువతి భోరణి తెలిసెనె, “శర”ణని నీబావకై యశస్సుఁడఁ దతోన్
దరి నిడినబాసమఱఁదిని, బారిఁబారిఁబలికించి కాని ప్రోచెకై గరుణకై.

చ. ఆతఁడు కృతజ్ఞఁ డౌటఁ జూచి యాత్మకు వెంకననాము వీని నీ
చతరపికాభివర్ధనుని ‡ నద్గుఁగా లిఖించె; దానిచే
నితనికి వాఁడు తక్కు వని యెంచుచుఁ దిట్టితి వెంత చేలవో!
కృతమును జూపునంతట నె లేవలనీచుఁ డెవండుఁగాఁడునూ!

చ. కృతమును జూపకుండు నరుఁ డేమగునో! యిపుడేని స్పష్టమై
మతి నతికెంగదా! సకలమర్మ మెఱింగియుఁ దత్తఱంబునకై
మతి చెడి “కాక” మంచు నొకమాటును గల్పనఁ జేసి నన్నుఁ ది
ట్టితి వది యేమికార్యము! కడింది యశమ్ము గడించుతోనయే!

చ. “తిరువతి నాపయిం గవిసెఁ దీవ్రత మధురువైన వేంకటే
శ్వరని కతానఁగాడె” యని శాంతి యెఱింగిన నీవు తద్గుణ
స్మరణము చూపి యుత్తరము సూటిగ వ్రాయక యేటికయ్య? యా
దురితపుఁజ్రాత; కృష్ణఁ డెటు దోచుఁగఁ జేసెఁ గుమర! చెప్పవీ.

క. నరులకు శాంతిం గఱపెడి, పరమోత్తమగురుఁడ వీవు బాలక! నీకున్
గఱపఁగ నేఁ జాలుదునే, దురితపుఁగాకి నని నీకుదోచినదెకదా!

చ. “గురు వని చెప్పనందులకుఁ గోప మిదేమిటి? కీవసుల్ యశ
స్కరమగునే?” యటంటి; వది సమ్మతమే; కొమరుల్ గలారు నీ
కరయఁగ నర్థమాను లిటు లాచిరజీవులు నిన్ను నల్పున
త్తరుణమునందు నీహృదయతాప మ చెట్టిది యానొ తెల్పువీ

82

‡ మ. భవునిన్ భాసవదారవిందభవుఁ జెల్వప్పిళ్ళవంకార్ణవో! । ద్భవునిన్
కాస్త్రునదంబదాసభవున్ భాస్వద్ధవున్ సాహితీ । భవునిన్ పేఘగభీర విన్నుట
రవున్ ధైర్యపరభామేరువున్ । గవితానద్గురు వేంకయాభిధుని వక్కాణింతు
నెక్కాలమున్ (ఇది తి॥కా॥ గారి మొదటికవిత్యము, కుమరసంభవములోనిది)

క. గురునకుఁ దండ్రకి భేదం, బరయంగా లేదు; శిష్యుడనఁ గొమరుండే
యెఱిగినవారికి; నాడే, తిరస్కృతికొ జూప మదికిఁ దెగులు గలుగదే.

క. ఇంగికాక నీవు చుట్టమ, వదియు విచారింపఁ బుత్రితాపాదకమే
గద! * 'బా' బనివ్రాసిన నీ, నదమలమగు లేఖ కలదు చదువుము దానికొ.

క. నీజనకు నాయనమ్మయు, నాజనకుని తల్లి యొక్క నాయనకును నొం
డే జననికి జన్మించిన, యోజ నెఱుంగుదునో? మఱచితివో? గురునిబలెకొ

ఉ. ఏ నల చర్ల బ్రహ్మయ మనీషియెడకొ గడుభక్తియుకొ గృతం
బూనినవాడ నంచెఱుంగు యోగ్యుడ వీ వది నమ్మెదేని నా
మానసమందు నున్న యిది మాత్రము నమ్మక పోవు కాన నీ
కానుని సాక్షిగా వినుము సర్వము దెల్పెద నారహస్యముకొ.

ఉ. ఏ నల పీఠికాపుర నరేంద్రునిచెంతను జేరి తన్నుపా
సానమునందు నుండుటకుఁ దద్దయుఁ గోరినవాడ నామ నీ
వైన ననూయ గొంటి నని పల్కెఱు దేల్పితి వీవు వ్రాతలో;
నీనుడి నిక్కమే యగునె? నీవు నెఱుంగుదు నాదుభావముకొ.

నీ. తనకు వేంకటేశాస్త్రి తగిన సహాధ్యాయిగాఁ బాణినీయాధి కడచి
రెండు, భావలలోఁ దత్త్వపన్ గవియ్య ననేకమల్ శతలేఖనీకవిత్వ, తం
త్రముల్ పెక్కుగ్రంథము లాతనిసహాయమునఁ గావించి యయ్యనఘుఁ గూడి,
క్రిపాలవరపురీభూపాలుఁడాంగ్లేయ భాషాప్రవీణుండు బహుకథాధు, తే గీ. రం
భరండతిశాంతుండు సరసుఁడునగు, రామచంద్ర వేంకట కృష్ణరాయచంద్రు,
నొద్ద బుధుఁడును గవియు మాన్యుండునై చె, లఱగు తిరుపతి శాస్త్రి తెలుంగుఁ

* బ్రహ్మశ్రీ చెల్లపిళ్ల వెంకటేశాస్త్రిలబాబుగారి సముఖమునకు. ఓలేటి
వెంకటామయ్య నమస్కారములుచేసి వ్రాయు శుభలేఖార్థములు... శుభ
ముహూర్తమునకు సకుటుంబపరివారముగా దయచేయగలందులకు ప్రార్థించు
చున్నాడను... తమరు రచించి అచ్చువేయించిన గ్రంథములు ఒక్కొక్కటి చొప్పున పంపించగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాను. దయఁపవలెను.”

పల్లిపాలెం, ఓ. వెంకట్రామయ్య.

ఉ. ఎందఱు రాజులుండిరి ! యహీనులు నాయెడఁ బేర్చి భక్తియుక్త
విందుతనంబు గల్గిన వివేకులు; వారలయొద్ద నుంటి నే !
గండరగోళ మైన మది గల్గినవాడ, స్వతంత్రుడై, బిదా
నందుడ నే ‡ నొకానొకని నాయకుఁగా వరియించి యుండునే.

ఉ॥ అన్నములేదో ! వస్త్రమునకై కొదవుండెనో ! యున్నదానినే
యెన్నఁగ నెవ్వఁడుం దినఁగ నిప్పటికిఁ మఱి గానరాదు; నీ
యన్నముతోనమై మనమునందుఁ బ్రయత్న మడల నాకు ? నీ
చిన్నతనంపుమాటలకుఁ జీతము పొక్కెడి దుఃఖ మెక్కెడిక.

ఉ. నిక్కముగాఁ బితాపురికి నేఁ జనుడంచెడివాడనేని ని
న్నుక్కడఁగింపఁగా వలయునో ! శరపాలుఁడు నిన్ను నన్ను నొం
డొక్కరుఁగూడ నేలుకొనఁజోటు ! సమర్థత లేనివాడొ ! నా
కక్కటమున్న తేనికడ కంతకు ముక్ జనుదేరకుండునే?

ఉ. ఎందఱో భార్యలుండియును నింకొకచాన స్వయంవరంబుగా
నందుమొల్చుజాణ తనకబ్బినఁ గైకొనరే నృపాలు? రా
చందమునకొ మదీయకృతిచందనగంధిని గూడ మీనృపుం
డందఱతోటిపాటు తనయా ! కొని యేలఁగవచ్చు నచ్చుగక.

తే. గీ. ఏకపత్నీవ్రతముగూడ నిట్టిపట్టు
నందు రామాదులకుఁ బోలె నడ్డు పడద;
రామునేరిటు నెందఱు ధీమహితులు
తమ కృతికుమారికల నిచ్చి తనియరయ్యు !

ఉ. జంకితినందునో ! యధిపునన్నిధికిఁ దగ నందునో ! తదీ
యాంకజుమందు నొక్కఁడును నక్కట ! నానకివాఁడు లేఁడె, “ని
శ్శంకగఁ గాకి పంజరపు సత్కృతికిఁ దగ” చందువే ! యెటుల్
బొంకెడు సర్వముం దెలిసి పుత్రక ! తండ్రికిఁ జేటు గూర్చెదే?

‡ మ. నరనాథుల్ పలుమంది మిత్రులయి యున్నంగాని తత్సన్నిధికి
నిగవాస మొనరించునట్టి పని నాచేఁ గాదు; నీవంటి న
త్తగుణాకాలిని వెంపఁగాఁ బెరిగి విద్యాబుద్ధుల న్నేర్చి నేఁ
బుల న్నిత్యము గొల్చి టావును నె యెబా!దేవి! కామేశ్వరీ!(కా॥౩॥)

కడియములోనఁ గల్గు జనకాండము సర్వము నెన్నిమారు
గడఁగఁడె కా నృపాలముణిఁ గాంచఁగ నేడ్చు మటంచుఁ జెప్ప ? రా
నుడు లవి నేను నూఁకొనియునుకొ నృపుఁ జూడమి నేమిహేతువో
కొడుక ! యెఱుంగవే ! యెఱిగి కొంకక “కాక” మటంచుగిల్కెదే ?

క. కడియమునకు తేనికి నె, వృడు సంబంధంబు గలదు పుత్రక ! నీయూ
ర్పుడమికి తేనికిఁ గల యె, క్కడిసంబంధంబు ? చెప్పఁగలవే నాకుక.

*క. ఎందుకుఁ జన మానితినిో, పొందుగ మును వ్రాసినాడ; బొంకందువో ? లే
కందుల కొప్పుదువో ? నా, కిందులకుకొ జంత లేద యించుక యేనికొ.

క. ఎన్నో బూతులు దిట్టితి, వన్నియుఁ గోకిలపుఁగూఁత లనుకొనియెద; నా
కున్న యభీష్టులు దీర్చితి, వన్నా ! “కాక” మన నేమి, యదియు ముదంచే.

తే. గీ. కడుపు నిండిన బేగమ్ము గాని నాకు
నేనృపాలుని జూడంగ నేమిపలయు ?
నట్టిచో మానృపాలకుఁ డాతఁ, డతని
నేలదర్శింప రాకుందు నెఱుంగఁజెపును ?

‡ తే. గీ. ఎలమిఁ బిలిపించి స్వయముగ నెంతో శో
గారించుచునుండెనూ ! గౌరినాథ
శాస్త్రి; స్కూలున నుద్యోగసరణినుంచి
యతని విడి వత్తు నెట్లు లేనవుల కవుర !

* గీతము 1 వ భాగము ఇతిహాసపర్వము చూడుడు.

‡ శ్రీవేదమూర్తులైన శతావధాని చెల్లపిల్ల వెంకటశాస్త్రిగారి జం
ధ్యాల గౌరీనాథశాస్త్రి అనేక నమస్కారములు... మీ పుభయులున్నూ
ప్రతిసంవత్సరం సంస్థానములలోకి వెళ్ళినవ్వు సంచారాభ్యాసం కలవారుగాన
స్థాయిగా యేకత్రైపుండవం దుష్కరంగా తోచునేమో? ఇంతకు వెళ్లదగిన
స్థలములు అయినవి నయస్సుకూడా వృద్ధియగుచున్నది. ఇట్టిస్థితిలో స్థాయిగా
నిరుపద్రవమైన బేవనోపాధి యేకత్రై దొరికినప్పుడు అక్కడనే వుండి తీరిక
కొలది గొప్పగ్రంథములుగాని పాండిత్యముతోచేరిన మరివకటి గాని చేస్తూ
కాలయాపనం చేయడమందు మీకు తాత్పర్యం వుండవచ్చునని నేను తలస్తాను.
మీ పుభయులలో నెవరో యొకరు యీ ఉపాధ్యాయస్థానమును అంగీకరింప.

(4) బంధరువర్ణము

క. గౌరీనాథ బుధుండనఁ, గౌరాజో? రెడ్డో? చెప్ప, కాకమ! యన్నక
సూరియుఁ ద్యాగియు భోగియు, గౌరవభాజనుల నెఱుఁగు కర్మకుడునుతా!

క. నూలుకళార్థులు మాకై, చాలకొ యత్నించి సభనుసన్నియు మొనమొ
న్నేలాగు గౌరవించిరా! బాలక! పొత్తమ్మునందుఁ బరియింపవొకో?

క. బందరన నిట్టి దక్కడ, “సందేహములేదు బావ శాబ్దికజీవుల్”
చిందులుదొక్కఁజనఁగ గో, విందా! యనిపించు కవులు వేవేలు నుమో!

క. బందరనఁగ నిట్టిదియట, నెందఱొయున్నార యెల్లయెడ విద్వాంసుల్;
తందరపడు నవధానుల, చిందు లచట సాగిరావు శిష్యుడ! వింటే?

క. ‘బందరనగనెట్టిది’ యని, సందేహములేదు బావశాబ్దికజీవా
నందుని బోలెడు శ్రీరా, ముందగ నొకమాజిడిగి సమూల మెఱుఁగుమో!

క. బందరులొఁ గోకిలకవి, చందిరులకు బిచ్చమైనసాగడు; కాకం
బుం దిలకింతురు, కపటపు బొందలయత్సద్భుతములు పొనఁగవు సుహృత్!

క. బందరునకె యొకపరి మీ, “సందేహము లేదు బావ శాబ్దికజీవా”
నందుని నే రమ్మంటిని, జిందులు సాఁగవని యటకుఁ జేరఁడువినుమో!

క. అప్పటికే జిలుక కాలే, చెప్పుడు పంజర మనంగ నెట్టిదో యెఱుఁగం
డిప్పడొకసారి యడుగుము, చెప్ప నతఁడు ధారణావిశేషము కలిమికొ.

క. ఇప్పటి కేనియు బహుమతు, లిప్పించెద వచ్చునేమొ? కృష్ణకవీంద్రుకొ
దప్పక ప్రేరేపింపుము, చెప్పుము నరపాలుఁజేల నెల వీడు? సుతా!

క. సంగన్న గారు వీణా, శృంగారవతీవినోదచేష్టాహృష్టో
త్సంగులు తత్తవ్వంగా, లింగితులై యెటకు నేని లేదే చనుటల్?

తే. గీ. ఒక్కసంస్థానమందు మియ్యనికికేమి,
ఏటిపోలిక వారికి నెందు మీకు?

పలసిపడిని నాతొత్సవము. మీరు కావలసిన ప్రతిష్ఠను యిదివరకే పొందినారు.
నచ్చే ఆవివారం తిరిగి మీటింగుచేసి యెవరినో నకరిని మేము అప్పాయింటు
చేయవలసి వున్నది. ...అంతకంటే విశేషము చేయజాలము. త్వరగా జవాబు
పంపించకోరుతాను.

అక్కటా! * వీణారూపంబు నడుగఁ బాడు
చేసినది చూచి నేనెంతో సిగ్గుపడితి.

క. ఈసిగ్గున లేమయ్యెడఁ, జేసిన యవధానమందుఁజెప్పిన కవనం
బేసరసముగాఁ బడినదో, యా సర్వేశ్వరుని కెఱుక యది యట్లుండెక.

క. ఆనరవతికిని మన యవ, ధానులు గండ లనఁగీర్తి వవులు, నదియఁగా
కేనాఁడు నాజ్ఞగొని విద్యానిధు లెక్కడికిఁగాని యరుగుటలేద!

క. ఇది యిటులుంతము; బంధరు, పదనెట్టిదో రానుకాన్త్ర్రింబరమాదృతపుం
బదము గలశతవధానిం, గదిసి యజిగి తెలిసికొన సకలమును చెలుపుక.

క. అప్పండితు నవధానము, నప్పుడు 'జడ్జీ కలెక్ట'రాదులు సభలో
నొప్పిరినూ! వార్ 'సీ' యనఁ, బెప్పె పేయని యొకనమస్సుపెట్టె నడుగుమీ!

క. ఇది యప్రస్తుత; మతఁడును, సదయత నినుఁబోలెఁగాక చక్కఁగఁగొన్నా
ల్పొదిగెం గాకము కడ బ, ల్లిగుఁ డగు మిక్కిల్లసుకవిలీలక హేలక.

(౯) సమృద్ధి పర్వము.

క. ఇఁకఁబ్రకృతము వినుమయ్యా, పికరాజము! వెనుకఁబోలె బృథివీపతులక
నకనకలాడెడి పొట్టుకుఁ, గకవికఁ గనుఁగొను పునక్తి కలుగదు సుమ్మా.

ఉ. పొట్టులు మూఁడు మాచి, సరిపోవును బుట్టెలు మూఁడుమాకు; ని
ప్పట్టున నాకు మాన్యముల వచ్చెడి శిస్తది చాలదొక్కొ, నీ
కెట్టులు దోఁచె, లోకు లిది యెట్టులు నమ్మెదరంచు వ్రాసి తీ
చెట్టతలంపుమాట! యిటు చెప్పుట పాపముకాదె పుత్రకా!

చ. నెల కొక నూఱురూపికలు నీదయకల్పి 'కనీసపక్ష' మొ
ప్పు లొలుకు నాదుపుస్తకపుఁబుతుల్లు దెచ్చి యొసఁగువారు; పై
నెలమిని రోజు కొక్కొకటి యిత్తురు రూపిక స్కూలులోన; నెం
దుల కిఁక దేవిరింపవలెనో? ననుఁ గోరనితొండ సన్నిధికి

(వెంకటరామకృష్ణ గ్రంథమాల 74 వ పుటనుండి)

* వీణాస్వరూపము, (సంగమేశ్వరకాన్త్ర్రిగారు కోరినది)

క. వీణాస్వరూపమెన్నఁగ, వీణాగానంబుఁ బొగడ వేడుకతోడక
వైణికుల నభినుతంపఁగ, వాణియె యసమానురాలు పనుధాధీశా!

ఉ. ఎక్కడి కేగ కూరకయ యింటనె యుండ మటన్నఁ గాని నా
కెక్కడినుండియో సభల కెన్నియొ ♦ జాబులు వచ్చుచుండు; సం
వొక్కసభక బొనర్చినను నొక్కశతానకుఁ జావు లేదు! నీ
కెక్కడి యూహపుట్టె? నిది యెవ్వరి కిత్తునో తెల్పు పుత్రకా!

(1) ♦ విధేయుడు బంధా శ్రీశయిలం కృతానేకశిరస్సాష్టాంగసమస్కృ
తులు. ... తమవలన జరుపబడు అస్త్రవధాన శతావధానములయొక్క కష్టము తెలిసి
తమకు సరియైన మన్నన రాజలోకమునల్ల జరుగవలయునేగాని మాబోట్లు
యేమిచేయగలమా అనే భయము ముందుగా కలుగుచున్నది 'అయితే చంద్రునికు
మూలుపోగను సామెత ప్రకారం మాయొక్క శక్తిని గనికెట్టి తమవంటి మహా
సీయాలు యట్లయినను మాకోరిక తీర్పడమే ముఖ్యముగా ఆలోచించవలసినదయి
వున్నది. ... గనుక నా మనవి సంపూర్ణదయతో అంగీకరించి యప్పుడయినను
దరిశనమిచ్చి నాగృహపాపవమయ్యేలాగు యీ బీదవాని గు...కు విజయం చేసి
కోర్కెను తీర్చగలందులకు పార్థిండుచున్నాడను.

ఆటపాక 30-1-10

శే.శ్రీ, బంధా శ్రీశయిలం.

2 నే చంద్రుని రామారావు అనేక సమస్కారములుచేసి వేయంగలవిన్న
చులు... నెనుక నేను మనవిచేసుకున్నప్పుడు తమకు శతావధానం చేసెద
మని నెలవుయిచ్చినారు గాని అప్పుడు మాయద్దేము నెరవేరలేదు. ఇప్పుడు
తిరిగి యిక్కడ కాలేజీ విద్యార్థులు అతి కుతూహలముగా నున్నారు. ఈవిష
యమే యిప్పుడు తిరుపతికాస్తులవారి దగ్గరకు నెల్ల వారి అనుమతిని పొంది
నాము. కాబట్టి మాయందు దయవంచి మార్పొన కనుకూలమగు జవాబు తిరుగు
బసాలో వ్రాయగలందులకు గోరుచున్నాము చిత్తగించవలెను:

పీఠాపురం రాజావాం కాలేజి }
హాస్టలు, కాకినాడ, 27-11-11 }

చంద్రుని రామారావు.

3 ఇక్కడ కాకినాడలో స్టూడెంటు అవధానము చేయించెదమని అడుగు
చున్నారు. మీకును వ్రాయుదురు మీ అభిప్రాయము చెప్పడు... డి॥ తి॥

(4) ... కర్ణాకర్ణి వినియుండి మిమ్మును బార్పించినచో బ్రహ్మక్రి తిరుపతి
కాస్తులవారి సహా మీరు వస్తారను సమ్మతముతో నిచ్చట నీనెల 19, 20

ఉ. ఇంతటిదన్న వ్రాసికొనుటే విషయము స్వకీయ మాటచే
గొంతదొసంగు, 'వాత' నని కూడ లిఖించుట యెట్లు లావ్య? గా
సంత యుదారతాగరిమ యంటనికహ్యలు బ్రహ్మకాస్త్రీ స
త్రాంతరభోక్తలందుఁ గల రం చనుకోకు కుమార ! చెప్పితిక.

తేదీలను తమ రుభయులును శతావధానము సల్పుటకు నేర్పాటు చేసినారము
గాన మీరు తప్పక 18 వ తేదీకే దయచేసి మమ్ము నానందింపజేయ విక్కి-
లిగా బ్రార్థించుచున్నాము. తిరుపతికాస్త్రీగాని తీసుకొని మీరు తప్పకవత్తు
రని నమ్మకముతో కొన్ని పూయత్నములును జేసియున్నారము. కావున తమరు
తప్పక రావలయును. చిత్తగించవలయును.

ఇట్లు విధేయులు

గుంటూరు } రంగావర్ణుల హనుమయ్య, (జిల్లాకోర్టు ప్లీడరు)
12-8-11 } నేమూరి వెంకటసుబ్బారావు, (జిల్లాకోర్టు రిటస్తాదారు)

(5)...రైలుదగ్గరనుండి గ్రామములోనికి సకలసంభ్రమలఁ దీసికొనిపోవల
యునని కుతూహలపడుచున్నారు. గనుక తాముభయము సమకాలముననే వత్తు
రని యెఱుఁగును. శిష్ట హనుమచ్ఛాస్త్రీ.

(6)...తమకు లోగడ యుత్తరము వ్యాసియుంటిని ...తమరు శ్రీతిరుపతి
కాస్త్రీగారు ఒకసారిగా గుంటూరుకు దయచేసినయడల వుత్తవరూపకముగా
గ్రామములోనికి తమరిని తీసుకరావలయునని నాకోరిక. ...గుంటూరు స్త్రీవను
వద్ద స్నేహితులందరు తమ రాకకు యెదురుచూచుచుందురు గనుక యీ ప్రకారము
చేయుదురని నాకోరిక.

గుంటూరు, 15-8-11.

మజుందారు వెంకటహనుమంతరావు.

(7)...తామున్న ఆరోజుకు యిచ్చటికి దయచేసి సభ జరుపగలందులకు
మిక్కిలి వేడుకగలవారమై యున్నారము. ఇట్లు విధేయుడు

పినపాడు, 15-9-1911.

తూములూరి కోటయ్య.

(8)...12-12-11 అద్దంకిలో అవధానమట వత్తురా ? సత్తెనపల్లికి వచ్చే
ఆదివారం రాగలరా ?...

గుంటూరు, 4-11-11.

రంగావర్ణుల హనుమయ్య.

(6) బ్రహ్మ గురు పర్వము

- ఉ. అమ్మహానీయుపే రహరహమ్మను నీవును బావయున్ జప
మ్రొమ్మగఁ జేయుచోఁ గృతము సీగతిఁ జేసినపాపమెల్లనున్
వమ్మయి పోవు; నట్టొనరుపం బ్రయతించుము; రామదేవుపా
దమ్ములు వొల్పు డేత్రమునఁ దానమొనర్చి పొనర్పు మీక్రియన్
- చ. భవళగిరిన్ మహామహుఁడతం డొకసత్రము నెట్టి, శిష్యులం
గవులను జేయుచున్ సుఖముగా మఱి వారికి నర్థికోటికిం
బ్రవిమల మన్నదానము నపారముగా నొనరించెఁ దద్గురుం
దవలిన శిష్యుఁ డించుక యదారత నేర్పుటదేమి లెక్కయా!
- ఉ. అమ్మహానీయునింట నెల యయ్యెడు సంతకు నొక్క పుట్టెబి
య్యమ్మ సుమారు వారుఁ దప్పదైన కుటుంబముగాక శిష్యసం
ఘ; మృతిభివ్రజమ్మను సుఖమ్మగ భోజనమాచరించఁ; బు
ణ్యమ్మన బ్రహ్మపండితునికన్న మఱొక్కని కెన్న నున్నదే!
- ఉ. ఉన్నది రెడ్డిసీమ, తమ కుండెడి దిండుక వృత్తి, దాని కె
న్నెన్నియొ యోగముల్ కుదిరేసేని ఫలించు, ఫలించు దానిలోఁ
దిన్నదిగాక తా రయితు దెచ్చి యొసంగుఫల మృదంత హే
చ్చున్నను వీరికొక్క నెలయొపునో, యోపదో! సందియమ్మగున్.
- క. ఆయనఘాత్యునిభార్య గ, దా యిల్లాలనఁగ! నాఖ్యయనశేల? నిజం
చే యన్నపూర్ణ యాపె, పృథాయంతరె యట్టివేరు తజ్ఞులుపెద్దల్!
- ఉ. చెన్నటిచూపుచూచి యొకశిష్యునిశేనియు 'శేమిరా' యటం
చు నిర్దశించి పల్క దిది చోద్యము; జేకభార్య లిట్టిచా
రున్నది నింటిమే? మఱియొనొక్కటి, లోకులు తన్నుఁజిట్టినన్
సన్నుతిఁజేసినన్ సమము; సాటిమఱెప్పడు? బ్రహ్మరాణికిన్.
- ఉ. "బాతకచర్య"యందు గురుసంతతిఁ దెల్పెడుపట్ల వీరివి
ఖ్యాతినీ విస్తరించితిని నక్కడఁజూడఁగలాడఁ, విందులోఁ
బాతకవారి తచ్చరిత పాతము నీకును, నాకు, బావకుం
బ్రాతదొసంగులన్ దొలిచి భద్రములన్ గలిగింప నెత్తితిన్.

శా. ఏనేకాదు మతోక్త శిష్యుఁడును మాయానద్గురుబ్రహ్మ వి
ద్యానాథుఁడ సురభాషలోఁ దెలిపి కార్తవీర్యపురాణంబు
దీనానూనవచస్కతఁ బరఁగెఁ దద్వివృద్ధిచోఁ ధార, ని
త్యానందాత్ముఁడు, మద్గురూత్తముఁడు నిన్నత్యంతముకొ బోయితఁ.

ఉ. ఎంతటి పాపమేని రచించునుగాక, కృతఘ్నుఁడై ఋణ
స్వాంతు గురూత్తముకొ దెగడి పర్తిలుఁగా, కలచ ర్ల బ్రహ్మవా
క్యాంతుచరిత్రముకొ జదివి కాఁగలఁ డుత్తముడంచు నెంచు మ
త్స్వంతము; తచ్చరిత్రము కృతఘ్నుఁ గృతజ్ఞు నొనర్పఁజాలదో!

క. ఆచరిత వ్రాసి నతఁడును నా చినతండ్రికొమరుఁడును నాకడఁ,దిర్ప
త్యాచార్యు నొద్ద శిష్యుత, నోచి పిదప బ్రహ్మసేవనోచి రెఱుఁగుమి!

క. కాననతండు సతీర్థుఁడు, మా నిజశిష్యుండు నగుట మాకడ కల * బ్ర
హ్మనూన చరిత సంపెను, దీనిని ముద్గ్రంథుడని విధేయత కలిమికొ.

చ. అలచరితంబు నీకు శుభమాపని కెంతయుఁ జాలునంచు ని
మ్ములఁ గొని కొంత యియ్యెడల ముద్రితముం బొనరించువాఁడ; యో
గ్యులు గురుపట్ల నిట్లనుమి కొందఱు శిష్యులు వ్రాయువ్రాత; లే
ఖుఁడును పాడువారితలకు గా దిగఁ డం చిది చెప్ప నొప్పగకొ. 130

* శ్రీచర్ల బ్రహ్మగురుపరచరిత్ర సంగ్రహము.

...శ్లో॥ విద్యావాసగృహం పరోపకరణోత్పత్తిస్థలం సత్కృపా! పుష్పం
పుష్పత సత్త్వ మున్నతయశఃకాయం ప్రతిష్ఠాలయం! రాజత్సద్గుణత్సరోహణ
గిరిం ధర్మస్వరూప మ్ముదా! విద్యద్బుద్ధవ్రతంస మాత్మనిభజే బ్రహ్మఖ్యవిద్యా
గురుం॥ ...శ్లో॥ గోదాసరీమండలరాజమానో నీలర్ణభగారువర (కటీయెద్దు)
శృకాప్తి! ఆరాచ్చ విద్యాధరతీర్థనర్యా, ద్యత్రాఽవిరాసీ ద్భగవాన్ కుమారః॥
శ్లో॥ ద్విజస్తస్మిన్నేకోఽవస దుపవనద్యాపిడవరః॥ పృసిద్ధో వీరాభ్యోజనిము
పగలో లోహితకులే! లసచ్చక్షోపాభ్యో నియమితమనా స్సం చ్చుచిరసి! హృ
దాలోకేకుర్య ద్దినకరనతీ ర్భక్తికలితః॥ శ్లో॥ పారాణాంభోనిధిరంధ్రపారిధిమితే
ష్వజ్జేష్వతీతేషు స! త్స్వాకల్యాదిచ కాలివాహనశకే షట్పాస్త్రమాసిందుషు
కోధ్యజ్జేచనసాస్యమాస్యధవశే పక్షే తృతీయే తిథా! జష్టే తస్య చతుర్థమాను
తిహచాఽ ముత్యార్ధసంసాధకః॥ శ్లో॥ ఛారాణా ముపబృంహణా దుతలస

ధర్మస్యపుణ్యస్యవా । విద్యాయా అథవా నచే దధిగతబ్రహ్మైకభావస్థితేః ।
 యద్వాఽశేషజనోపకారక కలాశాలాది నిర్మాణతో । బ్రహ్మై త్యుత్తమనామ
 సార్థకతయా పితౌఽస్య నిర్మాణతం ॥ ...శ్లో॥ వారాణసీం జగమిషుః పరిశిష్ట
 శాస్త్రం । పాతాయ భూసురవరస్స గురోరనుజ్ఞాం । లబ్ధాతికాతుకయత స్తదను
 పృతిష్ఠే । పారైస్సతీర్థ్యనివహైరపిభువ్యుపాణః ॥శ్లో॥ కాశీనాథబుధో
 హి యద్దురువరః కాశ్యాంపశిష్టాయితో । యచ్చిప్య స్సకలార్థవిద్గురుయాశా శ్రీ
 బాలశాస్త్రే మహాకా । ఏవం శ్రీహరిశాస్త్రస్య సుత్తమగుణో వాక్యార్థచాస్త్రీకరః ।
 కాశ్యాంభూపనిషేవితో వ్యజయత శ్రీరాజరామో బుధః ॥ ...శ్లో॥ ఇతి హేడత
 వాసరా నుషిత్యా । ని జగే హే స్వవివాహసం భ్రమేణ । ని జ
 సోదర దుర్గపండితేన పృతిగస్తం ఖలు నిశ్చికాయకాశీం ॥
 ...శ్లో॥ పట్నాస్త్రేషు షడంగేషు పఢ్యాపా పణ్యతేషుచ । పృజ్ఞా యస్యస్థితా
 తస్మై బ్రహ్మైతర్వాణయే నమః ॥ ... శ్లో॥ ఇత్థ మేవవృపసన్నిధౌ బుధై
 శ్వాస్త్రప్రద్యవపరిక్షితో భవత్ । క్లాఘితో బహుమతస్సభాస్థతే । నిర్జగమ బుధ
 నిర్జమాయ సః ॥ ... శ్లో॥ దూరేణ కాలనియమేన బహుద్విజానాం । కోలా
 హలేన నియతాశనభోజనేన సత్రేషు భుక్తి రధికశ్రమకారిణీతి । జ్ఞాత్యేహ
 శిష్యనివహాయ దదాతిచాన్నమ్ ॥ శ్లో॥ ఇతి జగదుపకారస్య । పృతిపద మఖిలైస్తు
 నుక్తిమానస్య । పరిణామహాల బాధాఽపరిణతమనోఽపి దేశసంచారాత్ ॥
 ...శ్లో॥ శనకైరగమద్విద్వాంత్స్వగ్రామం "సుకడియద్ధ" నామాసం । శ్రీరామో
 వసవాసా । దివ సాకేతంనృతాం పృమాదేన ॥ ... శ్లో॥ స్వస్థాలకః పరితు
 మారభతాఽగమం యః । శ్వాస్త్రాణి పాతయతి శిష్యగణం స్వపశ్చాత్ । విద్యార్థి
 తాం తిరుపతిః కవివేంకటేశో । యతాచ యా కవితయా గురుకీర్తిసాద్రా ॥
 ...శ్లో॥ న కేవలం ఛాత్రగణాయ భోజనం । దదాతి పాంథాపశయేచ సంతం ।
 తత స్తదీయం సదనం సమీర్యతే । న పాతకాలేతిన సత్ర మిత్యపి ॥ శ్లో॥ రాత్రౌ
 త్రిహారానమయే పృబుధః । కృమేణశిష్యసఖిభా నృపిబోధ్య । శాస్త్రాణి
 సంపాతయితుం ప్రవృత్తః । స్వమాపయేద్వాదశ ఘంటికాస్తే ॥ శ్లో॥ చిత్రంకేచన
 కావ్యనాటక మహాలంకారచమ్పూముఖి । గృథా న్వాప్యపకశిష్యవర్గ సవిధేసమ్యక్
 కృతస్తోఽనిశం । సాహిత్యప్రచు రాస్తత స్సవినయం బ్రహ్మఖ్య సూర్యవ్రతే
 శ్రీమద్వాక్పతి మధ్యగీమత కిమస్త్యస్మా త్కలాకాంక్షితాం ॥ శ్లో॥ యదృక్ప్రే
 మగురో స్సృశిష్యనివహే గుర్వాస్య స్తోమ్యన్నతం, ఖ్యాతైః కిం సుతనిర్వి
 శేషమపితౌ సంపశ్యతో జంపతీ, దూరే బంధుజనా నివహాయ పితరౌ దేశంధ

విద్యాధి నాం, బాలానాం కిము సౌఖ్య మస్తి గురుసత్కారణ్యతోఽన్యద్భువి॥
 శ్లో॥ దానం కలాపమృతపాన మిత్యవోచక, దానే వ్యవత్తమమిత్స్యత
 మన్నదానం, పృత్యక్షభూతపరితృప్తి నిదానభూత, మిత్యన్యహంపరితనోత్యమి
 తాన్నదానమ్॥ శ్లో॥ నిస్సాసననన్యగతికా నితరా ద్విజాతీ, నిద్యాధి నశ్చ
 కృతదారపరిగ్రహంత్య, కాశ్యామిన ద్విజనిమస్కరితా పృదాన, లభ్యాతిదోష
 హరణాయ కరోతి విద్యాక॥ ... శ్లో॥ మధ్యే మధ్యే కేనచి ధేతునాఽయం
 భక్ష్యేర్భక్ష్యైర్లడ్డుకై రన్నదానం భూదేవానాం సంభ్రమా త్సంతనోతి
 పాఞ్జిస్యాఽస్తేభూతత్వప్రేః పరంకిమ్॥ శ్లో॥ చిత్రం ద్వాదశవాసరేషుమి
 తితా గోదావరీ పుష్కర, స్నానార్థం ప్రతిపజ్జి చోపదిశతో విపాఞ్
 త్సహస్రాధికా, నాఽలోచ్య శ్రమమున్నతం ధన మయం సంపాద్య భవ్య
 దిభి, స్సంతర్వా ధికపుణ్య మాప భువి కింపుష్టః క్వచిత్తత్సమః॥ ... శ్లో॥ వికా
 రినామాఽనువికాఃకారీ, సమాగతష్టద్గ్రహమాటతోఽబ్జః, పుణ్యోచ్చయం
 బ్రహ్మగురో రతీవాఽ, సహిష్టునాజ్ఞప్త ఇవాబ్జశ్చ॥ శ్లో॥ భూదేవాయుతతర్ప
 ణం దశదివైర్గోపాదతిర్థోజ్జ్వల, త్కృష్ణావృరాఖ్యపురేఽన్తిక పృవిలసచ్ఛ్చి
 తోటిలింగస్థలే, క్షేత్రేపాదగయాహ్వయేఽపిద నిజశ్వే తాదిపుర్యాం తథా
 కర్తుం బ్రహ్మసుధీ రియేష జగతః క్షేమాయ కామాయచ॥ శ్లో॥ ఓశన్యాం
 కృతార్థస్తేఞ్ బ్రహ్మవిద్యా, సుపక్రాంతమస్తాదికాన్తింసమాప్య, సుభుక్తేషు
 విప్రేషః పశ్యంత్య తుష్యన్, పరిత్యజ్య దేహరగతో బ్రహ్మజైక్యం॥ శ్లో॥ ది
 పంగలే బ్రహ్మబుధేధరాఽ సీ త్సుశబ్దహీనా బతధర్మతూన్యా, కలార్థివర్గో
 విఫలో భభూః, క్షృణాతురః పాఠగణ స్తదాఽసీత్॥ ... శ్లో॥ తత్సాక్షిః
 పతితాగమ స్సనుణభౌ, క్షీవిశ్వనాథో బుధః స్థిత్వా తత్రతదాజ్ఞితాపనిఫలై
 ర్విష్ణౌవై స్సత్కులైః, విద్యాధిప్రకరం యథాకథ మథో తత్పాతకాలాగతం
 విద్యాబుద్ధియుతం కరోతిహి గురో ర్ధన్యత్వమాపదయక॥ శ్లో॥ వేమూర్య
 పాఖ్యనరసింహకృతం సభక్తి శ్రీబ్రహ్మపండితచరిత్రమిదం పవిత్రం, యావ
 ద్దివాకవికాకరతారకాః, ఛాన జ్జమే ధ్నుఖయుతా మనుజా భవేయః॥ శ్రీ

మ॥ కలిమానం బాకయైదువే లరుగ నేకతగ్ధసప్తగ్రహ, మృలహక
 శాంతి యొసర్పుమక శ్రమ లపమ్ముక లేకయే బ్రహ్మముక, గలిసెక బ్రహ్మ
 గురుత్తముందు దశమిన్ గంజాప్త వారంబునక, ఖలసంచారి వికారి కార్తిక
 పశత్తు శీకపక్షమునక.

తి॥ వెం॥

- మ. గురుభక్తిక బరకుప్రచారనిరతకూర్రావనీపాలసం
హరణప్రాప్తయశోభిశోభి జమదగ్న్యోత్మద్భవుక దెల్పు నా
కరచే ! యిట్టిడ వెట్టు శిష్యుడయితో ? యంతేససద్గర్వదు
ర్మరణోపజ్ఞదురుద్యమకృతితధీరవ్రాతచేతోంబుజా !
- మ. గురుభక్తిపృథితుల్ మహామహు లనేకుల్ సర్వలోకైకదు
స్తరవిస్తారిత నిస్తులై నననితాంతధ్యాంతనిరూపనా
పరభాస్వత్తపభాస్కరుల్ వొలుచు నిక్కాలంబునక నాకు నీ
వరచే ! శిష్యుడ వెట్టులైతివాకదా, యాచార్యనిందావహా !
- మ. ఒకడుక గన్పడఁడిట్టి యీకలిని నీ శోశివ్య! తుల్యుండు, పా
య కుపాధ్యాయునిఁ గొల్పకున్న నతఁ డత్యంతమ్ము పాపాత్ముఁ డం
చకటా, వ్రాసెడియంత సాహసి; మదీయాఘపృభావంబె నిక
వికలాత్ముం బొనరింపఁబోలునుజుమీ, వేర్తృప్తసత్తాఖిన్ !
- కా. నీకుక జిక్కిన యీకృతఘ్నతను నేనే నేర్పినట్లే తుదిక
లోకుల్ వాకొనువార లేమొ ? యని లోలోఁ జింత నేఁ గాంతు; వి
ద్యాకల్పద్రుము లస్మదీయగురు లేతన్నిండ రాకుండ నా
పాకం చేర్పడఁగా వచించి ననుఁ గాపాడక బ్రయత్నించుతక.
- ఉ. ఏకుటిలంపుఁ చాపములు నీయఘతుల్యము కావు; భారత
శ్లోకము లిట్లు చెప్పు, నది నూరివరుల్ శిరసావహింతు; నా
శీకచరిత్రలోఁ గను, మలీకము గాఁ దలపోయఁజోకు; మా
రా ! కలికాలమేని యఘ మంత సహింతులె ధగ్మచింతమల్ ?
- చ. గురుఁ డొకచో సహేతుకము కొండొకవేడిమి నూనుఁగాక శో
ప రసము తగ్గఁ జేయుట కుపాయము లుండవె ? వానిమీసముల్
బెఱుకుట, వానిగ్రంథములు వెక్కిరిపించుట, 'వేరు' లొటయుకొ
జరిగెనె యెన్నఁడేని ? యొకఛాతుర నుదాహరణంబు చూపెదే ?
- ఉ. డిరక యుండు నేని యఘ మూరక యుండదు నీకు బాధకం
బై నిహిఁ జీడ వెట్టు, నది యస్మదభీష్టము గాద; యివ్వడో
కారణ ముండి కాళ్లఁ బడఁగాఁ జనుదేరక యుండుగాక నీ
మూరచనక గుఱించి మది దుఃఖము చెంది నుఖింతు వాపయిక.

చ. ఎటిగి యెఱుంగ కేయఘమునేని పొనర్చియుఁ బిమ్మటఁ జనుం
 “డరరె ! యఘంబు చేసితి” నటం చొకకొంత మదిక దపించి యు
 స్తరమగు పాపమేనియును దాటఁగఁ జాలెడిఁ, బైకిఁ బాపముక
 బొరయుట తెల్పేనేని సరిపోయె నిరాగనుఁ డాతఁ డంతతో.

ఉ. ఎన్నటికేని గాళ్లఁ బడుటే సదుపాయ, మఘంబు నాఁడె పో
 సన్నగిలుక; గురుక దెగడుపాహస మూని యెదో లిఖించి సం
 పన్నగృహస్థులౌ జనులమన్ననఁ గైకొన, వెప్పఱో నినుం
 “బన్నుము బాగు బా” గనినఁ బాడకు నోరికి వచ్చినట్లుగక

ఉ. చెప్పెడివారు నీ కకట ! శ్రేయము గూర్చెడివారు గారు; నా
 చప్పనికూతలే తుదకు సద్గతిఁ జూపును నీకు; నూర్యరా
 విప్పుడు నిన్నుఁ గైకొనుటకేనియు నే నిడు చప్పకూతలే
 తప్పక కారణంబునుమి ! తప్పడుతో వికనేని వీడుమి !

(7) ఆత్మవైభవపర్వము

ఉ. నన్నును గారవించు నరనాథులు లే కొకసాకు పన్ని నీ
 యున్న పదంబునం డెటులనో పడ నెంచితి నంచు నెంచ; కెం
 దు న్నును గారవించు నృపతులౌ శర మన్నను లోక మొప్పు; నీ
 పన్నును విశ్వసింపవలదా ? యిలఁ దా సకలం డెఱుంగదా !

ఉ. అప్పనృపాలుఁ డింక నొకయబ్దములోఁ దన పోకెఱింగి మేల్
 చిప్పిల “కాస్త్రీగారి కెటు చేసితి వానికి మెల్లకాలముం
 దప్పక యట్టులే యిడుఁడు నాకు ముదం బగు దానఁ జేసి” యం
 చొప్పఁగఁ జెప్పె, నీ నెఱుంగవో నుత ! కోకిల వైతి వంతకే !

చ. ఎఱుంగుదె యప్పురాయనృపు? నించుక యాతనిసామ్మ కాకితోఁ
 దిరిగెడునట్లు తింటి, వది తేనువు వచ్చినయప్పుడైన న
 న్నరపతి నన్నుఁ జూచెడు ఘనంబగు చూపు స్మరింపుమయ్య ! త
 త్పగులు కుమారు లానృపువిధమ్మునఁ జూతురు నన్ను నేటికిక.

తే. గీ. * ఆత్మకూరును గద్వాల యరయుచుండు
 నాచురాకకు నేటేట; నీరురూహ

* “మీరు ఈడినెంబరులో నెంతత్వరగా రాగలిగిన అంతత్వరగావచ్చిన
 మా అందిటికి చాలా సంతోషము గలుగును.....”

నీకు నుదయింపనేటికి నిన్ను కెటిసి

బాగు పడనేల యిందలు పృథువులుండి?

మ. పనిగాఁ దా బెజవాడలో డిగిసుమా ప్రార్థించె 'మున్నిచ్చు భూ
మిని బేర్పింగొని తండ్రిగారి యశముకొ మెట్టెక్కెఁగాఁ జేయఁ' డం
చును శ్రీయాత్మకురుప్రజాధిపు తనూజం; డాతనిం బోలు వా
నిని జూపింపుము నేటిరాజులను నెందే శిష్యచూడామణి !

ఉ. ఇచ్చినభూమి పుచ్చుకొననేగని మాపయి నల్కఁ బూనకే
వచ్చి గ్రహింపుఁ డంచను నృపాలురు గూడను నేటి యొకలిక

* TELEGRAMS.

"Starting Bezwada to-morrow morning 8-15 train come Bezwada"

Madras, 29th July 1911. Raja of Amarchinta.

"Atmakur Raja coming Bezwada to-morrow evening meet Positively." Cocanada, 19-7-11.

శ్రీరాజా మారాసేని వెంకట నారాయణరావు బహద్దరు జమీందారు
పరగణే మయిలవరం పగయిరా దొరవారు దండం.

ఈనెల 19 తేదీని మయిలవరం గ్రామములో మీచే శతావధానము
చేయించ దలచినాము. గనుక మీరున్నా బ్ర|| శ్రీ|| తిర్పతిరా స్త్రీగారున్నా
మయిలవరం మకాముకు 18-4-11 తేదీకే రాకోరుతాను.

మైలవరం } R. S. V. Narayana Rao,
7-4-11, } Bahaddar.

శ్రీరాజా వెల్లంకి చినవెంకటరామారావు బహద్దరు జమీందారు ఆఫ్
నడిమితిరువూరు ఆండ్ విసగడప వస్త్రైరా యస్ట్రేట్సు దొరవారు దండము.

.....అప్పుడు శతావధానము కూడా మీపలన చేయించవలెననివున్నది.
మేము 1 డిశంబరుకే బందరు చేరుచున్నాము.....వెంటనే జవాబు వ్రాయిం
నవలెను.

31-11-1912 } Raja Vellanky China Venkata
మదరాసు } Rama Rao Bahaddar

గృచ్ఛట సుండిరే? యశముగాక మహాక్కటి నిల్వఁ బోదు; త
త్సచ్చరితంబు కాశ్వతము దానము మే మని పట్టకుండినక.

ఉ. గుంటురి పోరుపేతువునఁ గోరిన యానరపాలుఁ జూడఁ బో
కుంటిమి; యానృపాలమణి యొండొక నైఁచునుగాక మమ్ము; “హు”
ష్టంట మతెవ్వరో నడుపుమయ్య? భవన్నరపాలుఁ దొక్కొ? యా
దంటయు నొప్పుఁ డీనుడికిఁ దజ్ఞుఁడు యోగ్యుఁడు నే నెఱుంగుదుక.

ఉ. ఆయనయొద్ద నెక్రఁతెరి యత్యమలుం డతఁడేని యిట్లుగాఁ
గూయునెడక సహింపఁ, డలరోవిడుదన్నన మాయె నాకు, బరో
ధీయుతుఁ డం చెఱింగితి; విధేయుఁ డతండును ‘హుష్టు’ పల్కఁడో
హో! యెవ రాడకుండినను ‘హుష్టు’ జనించె భవన్మఖంబునక.

క. గుంటురి గుంటల వ్రాఁతలు, గంటిని బల్కితి నటంచుఁ గ్రమ్మికొనెదో? య
ప్పంటికి గుంటురి గొంటరి, జంటలు జనియింపమిక బొసంగ దది సుతా!

తే. గీ. ఇంకెవరు ‘హు’ ష్టనిరొ పేరినెత్తితెల్పు
మల్లవారి నె మెప్పించి యడఁతు నీదు
తప్పడుప్రసంగమును; వృథా మొప్పెవగుచుఁ
బాడువ్యాతలు గిల్కెదే భయము విడిచి.

కా. * సన్నాసుల్ మొద లెల్ల రాజులు ననుకొ సారజ్ఞుఁగా నెంచి పే
ర్చి న్నామాటలయందు నించి యనునర్థింతు ద్దరుక బోలె ‘హు’

Madras, 24-10-12

(శ్రీరాజా నడిమితిరువూరు అండ్ వివగడప వగై రాయల్వేల్పు దొరగారి వద్దనుండి)
..... శతావధానముకూడా చేయించుచున్నాము రి, 7 తేదీలకు తమరు
బందరు మకాములో వుండుటకు ప్రార్థించుచున్నాము మీ జాబుకు
యెదురుచూచుచున్నాము. చిత్తగించవలయును.

శ్రీమత్పర దేవతా ప్రసాదోస్తు.

క. * దేవీ భాగవతాంబుధి, భావామృతము సృధించి ఢక్తవరుల సం
భావించు మీదువరితము, పావనమై దచ్చికడలఁ బ్రఖ్యాతి గనున్.

గీ. చక్కెర మెక్కెడి చలిచీమ వడుపునఁ, దీపినీటి కెక్కు చేపపగిది
భాగవతామృత పానసంసక్తిమైఁ, దనివి చనదదేమి దాహమహిమొ.

(పరమ శివేంద్రసరస్వతి) జ్ఞానానందుఁడు

ప్రన్నా ! యెవ్వరినోట వచ్చినదో నా కామాట వాక్రుచ్చు, వా
రేన్నేనే చని యడ్డదకా ఘనుడో? నూరికేష్టమో? భక్తిష్టమో?

ఉ. భక్తిష్టమోడు వల్కెనేని యలవానికి వందనముల్ ఘటించు; ను
త్కృష్టమో డెవండుగాని చని కేల్కాగిపించు; వృథాగ నెందు కీ
ముష్టివసంగ? మారపుర, మూర్ఖత యెంతకు వచ్చె! దిర్బతి
సృష్ట నెదుర్చలేక వెలువకా గుఱుచల్ లిఖించువే, సుతా !

మ. ఘనతేజుండు దివాకరుం డనఁ * గృతఘ్నఘ్నుండు తద్దేవుపే
రున నెవ్వనిమలం బిలక వెలసె సారూప్యస్థితికా వానితోఁ
బెనఁగక బాలుకృతఘ్ను లుండునెడ రేపే వచ్చి సాక్షాద్విరో
చను నోడించుఁ దమస్వమాహజలస్వరాభినుకేతువృథల్.

మ. ఎవరీ 'హు' వ్వునువారు? నీ వెఱుఁగుచో నేర్పాటుగాఁ జెప్పు, వా
రవనీపాలురో? మంత్రిన త్తములూ? లోకాలోకవర్తంతభూ
భువనప్యావృతదివ్యకీర్తికలనాన్సూక్తిక విడంబించువా
రెవరేనికా జని వారిమెచ్చు గొని నీ యీవాక్కు బంధించెదక.

మ. ఎవ రా " వాసియు వన్నెయుకా గలుగువా, రెందుండువా, రెట్టివై
భవ మొప్పారెడువార, లేమతమునకా బద్ధదరుల్? నెప్పు నీ
కవనమ్ముకా గురుభక్తియుకా మిగుల శ్లాఘాపాత్రా వుం చెంచి న
న్నవమానింపఁగ "హుష్టు హు" వ్వు నిరొకో? యం తేవనధూర్వహ.

కా. భావత్కృపృతిభం గనుంగొని భవద్వాణిక విలోకించి నీ
భావంబున్ సరిగా గ్రహించినయెడకా బల్కుం డొరున్ "హుష్టు"; నీ
చేపల్ నూచిన వాని కింకొకనిపైఁ జీకాకునుం బుట్టునే?
దేవానాంపియతాఖనీ? గురుని నిందిం తే యసత్యోక్తులకా.

మ. ఒకసందర్భముఁ జూచినన్ సకలమున్ యోజింపఁగా వచ్చు నీ
యఃపంకత్వము వేఱు చెప్పవలెనే! యాయీ దురుద్యోగమే
వక్రకటించున్, బునరుక్తి కాస్పదుడనై కర్ణించుచో, 'జెప్పాకం,
దొకఁడో? సిద్ధి' యటన్న సామెతసుమీ యూహించుకొ' మూర్ఖత్రులో

* (శ్రీమద్రామాయణములోని ఆదిత్యి హృదయమునుండి.)

శ్లో॥ కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ జ్యోతిషాంపతయే నమః

ఆత్మవైభవపర్వము

చ. ‘గురుఁ డెటువంటివాఁడు? గుణకోటియెడన్, జరిత బుజ్జుట్ట, శాం
కరి! నను నెట్టివానిగను గన్గొన నేర్పితి? తచ్చరిత్రమున
బరిపరి నాచరిత్రమును బట్టి వచింపు’ మటన్న స్వప్నము
దరయఁగఁ జేయునందిక యథార్థ మటుల్ భజియింపు మిశ్వరినా.

ఉ. ఆపె వచించు సర్వమును, నాయమ కెందును లేదు గోప్య, మే
పాపము నెట్టి పుణ్యమును బాలన చేసెడి తల్లి “హుష్టు” దా
నీచులు నుంచునో? నిను గణించక నాపయి నుంచునో? పృథా
లాపము లూడ్చి కన్గొనుము లక్ష్యము తప్పక కొల్వొ మందిక.

క. గురుశిష్యధర్మముల శం, కరుకతనన్ వినియె నాపె స్కాండమునం ది
త్రైజుంగ కనంబడు నీకున్, దరణోపాయంబు చూపఁ దగు నాపె సుతా!

క. ఔరా! నను హుష్టుని నీ, సారాచారములు మెచ్చ జనులుం గలరొ
క్కో? రమ్మరమ్మ పోవుద, మేరాజన్మ కడ కేని యిది తేటపడున్.

ఉ. మూల ముడింగి సారెకును ముష్టిప్రసంగము నీవు బాపయ్యెన్
జాల లిఖింప వచ్చు, నెకసక్తెము లాడఁగ వచ్చుఁగాక, టా
ట్టా లెటు సాగు వేరొకయెడన్? బాసరించినలోపముల్, పృథా
పేలుటలున్ శరమ్మునకు వ్రేఁగు భుజించక యీడఁబోవునీ.

ఉ. ఎన్నిటిసేనిఁ గప్పు జగదీద్యతరం బగుశక్తి, యట్టిదే
యున్నయెడన్ గురుంచెగడి యున్నతిఁ గోరఁగనేల? క్షిరికిన్
దిన్ననితోవయే కలదు, దేవుఁడు దాని నొసంగకుంటయే
యిన్నిదొసంగు లిక్కరణి నీవొనరించునిమిత్త మర్భకా!

163

కా. పాపంబుల్ పలురీతు, లంచెదియొ యెప్పటన్ మనుష్యుండు తా
మాపో రేపా యొనర్చుకుండుట యసంభావ్యంబు; నేఁ డన్న, హా
లాపానాదులు నైతమున్ ఘనులె హేలన్ జేయుచున్నార నీ
నాపాఁచు కృతఘ్నతాభరమె? త్యాజ్యంబాఁ జుమి యేరికిన్.

ఉ. దీనిమాత్రమున్ చెలిసి తిన్నని తోవన బెట్టుకున్నచో
హీనునిగాఁగ నన్ విబుధు లెంతురు, నీకును లేదు ముక్తి; డెం
దానఁ బునఃపునర్మనన నాగురుతన్ గుఱిచేసి చేసి వ్యా
ఖ్యానమొనర్చి తిన్నబడి కైకొనుమయ్య తుమార! భద్రముల్

క. నినుఁ జెలుప నేంచినకా న, న్నును * 'నేదో'కవి, యటంచునుం దిట్టినజా
బును తీనియొద్ది కంపినఁ, బనుపడదే, నాదుకోర్కె బ్రహ్మాండంబే? 168

వల్లెపాలెము.

* “శ్రీగంగాభాగీరథీసమానులగు... రావుగార్కి. నీవు వెంకటరామ
కృష్ణకవులకును తిర్వతి వెంకటకవులకును తంత్రము పెట్టినట్లు విన్నాను నీకు
అందువల్ల వెంకటయైనను లాభములేదు. ...నాపేరు వ్రాయకపోవుట మరచి
వ్రాయలేదు. (బూతుమాటలతో చేవాళు)

ఇందు చేవాళు మాటలమాదిగలుకూడ నుచ్చరించని బూతుమాటలతో వ్రా
యుటట్లుండ నిది యెవరియద్దేశించి వ్రాయఁబడినదో వారిని దిట్టిన తిట్లకుఁ బరి
మితలేదు. మఱియు నీయుత్తరము కాని కార్డుపై వ్రాయఁబడినది. మొదట పెని
సిలుతో వ్రాసినపదవ వేటొక సిరాతో దిద్దఁబడియున్నది — ఇక నొకమాదిరి
సిరాతోఁగూడ నొకక్రముడియుఁ గొమ్మును నవరింపఁడి మొత్తము మాడు
వ్రాత లుపయోగింపఁ బడినవి. కార్డుపై అడ్డొమ్మ మ॥ రా॥ రా॥ అని
యున్నది. లోపల వేరువిధముగా నున్నది. బూతుపేరితోఁ జేసిన వ్రాలు కార్డు
పైనికూడ పెన్నిలుతో వ్రాసినది కలదు మఱియు నిట్టిదే వేటొక యుత్త
రముగూడ నిట్టి చేవాళుతో నీయన నుద్దేశించియే వ్రాసినది కలదు. విషయ
భేదము లేదు గాని యందలి యంశములు మఱియుం బచ్చిగానున్నవి. ఇందు
రెండుబొమ్మలు వ్రాయఁబడియున్నవి. ఎన్నో బూతు లనేకవిధముల నసందర్భ
ములుగా లిఖింపఁబడి యున్నవి. అవియేవియు నిందుదాహరించుటకు రాజకాసన
మొప్పుదు కాని యందుఁ దుట్టదుదను వ్రాసిన తప్పుడు సీసపద్యముమాత్రం మదా
హరణయోగ్యముగా నున్నది.

“సీ॥ పురుషుండవో కలిపురుషుండవోకాని ధూమతేతువుతోడ తుల్య
మగును భయమొకింతనులేక నిర్భయంబుగ నీవు గ్రామమృగరాజుతో తుల్య
మగును, నీపలుకును దాని పలుకొక్కటియే కాని కూయదెప్పు డొక్కసారిగాని
తే॥ గీ॥ యిట్టి నీ దుష్టచరితంబు యింపుమీర, వ్రాసినాడను నేను పహ్వయనగ.

చింతెగింజవలెను.

య. మిష్టరు. (అవాచ్యపు చేవ్రాలు)

యాపత్రికలు యితరులకుకూడా పంపినాను.

ఉ. “ఎప్పటికేని నీవచటనే సుఖముందువుగాక, నాదుపే
రైప్పుకయండినక నృపతిచే వినిపించెదఁగాక; నీదు వా
తప్పుడుపేరు లీశతపథానమునుండి మరల్తుఁగాక” యం
చిప్పనిఁ బూనితిక జరిగె నిన్నియు నొక్కటి తప్పకుండఁగక.

ఉ. ఇప్పటికేని నీయెడలనే దయ నా కధికంబు, నీదు వా
తప్పుఁబ్రసంగ మంతగ నెదక జెదరింపదు, నీవుపెట్టువా

పైయుత్తరములు వ్రాయువారు వ్రాయించువారు వీనియం
దుద్దేశింపఁబడినవారును జాల దగ్గఱబంధువులు. మాశిష్యులొనర్చెడి యసందర్భ
ప్రసంగమును విని మందలించినందులకై వారివంకనుండి యిట్టి యుత్తరములు
వెలువడఁజొచ్చినవి. వీనికి సంబంధించిన రికార్డు సర్దుమును మాపద్దనున్నది.
ఇటీవల నీయవాచ్యపు టుత్తరములంగూర్చి బంధుసముద్రులు కొందరుచేరి మంద
లించఁగా జరిగినయంశము లీక్రింద నుదాహరింపఁబడుచున్నవి.

...“ఈమధ్య వెంకట్రామయ్య యిచ్చోటికి వచ్చినాడు. అప్పుడు
యాయుత్తరము నాకు వచ్చినట్లు పృసంగవశమున వచ్చినది.వెంకటా
మయ్య తమ్ముడు సత్యనారాయణ ఎరుగక వ్రాసినట్లు దక్షిణామూర్తిక మొదలగు
వారియొద్దను అన్నాడట.దగ్గరబంధుత్వకారణమున నేమియుదలచక
మాటలాడ కూర్చున్నారము. పాపపుణ్యములు భగవంతునకే యెరుక. ...మా
మీద లేనిపోని మాటలాపాదించి ఎవరు వ్రాస్తే వారే యనుభవించుతురని.....
యూరకున్నారము... వెంకట్రామయ్య తమ్ముడు మాత్రము “మా అన్నయ్య
వ్రాయుమంటే నేను వ్రాసినా”నని అక్కడక్కడ అంటున్నాడు. (చేవ్రాలు)

మొదటి దీనితరువాయినిగూడఁ గొన్ని పంక్తు లీక్రిందవి వ్రాయఁబడినవి.

“వెంకట్రామయ్య తమ్ముడు సత్యము అక్కడక్కడ మా అన్నయ్య
వ్రాయుమన్నాడు గనుక ... రావున కుత్తరములు వ్రాసినానని చెప్పడముచేత
వెంకట్రామయ్యయే వ్రాసినాడేమో యని నేతలచి మొదట మీవిరోధములు
నామీదకు కూడా వచ్చినవి యని మీపేరవ్రాసినాడను.”

మొదటి కర్తాకారయితా చెప్ప ప్రేరకాన్ని మొదక; అనునారో
క్తింబట్టి పైయుత్తరములలోని సంగతి సందర్భములను బట్టియూఁ బ్రాజ్ఞులు చివా
రించి మాశిష్యుడుగారి గురుభక్తిని నిర్ణయించుచుగాక. ఇతఁడు చెప్పి వ్రాయం

తప్పుడుఁ బేరు లాశతధానము పేరును మాపుచుంటు న
ముప్పు నడంచుపాంటె నిది పూనితి నిక్కము నమ్ము ముగ్ధకా.

ఉ. పూనిన పూనికకొ దెలిసి “పొట్టకుఁ బూనితి నైఁపుడంచు నా
పై నెనరుంచుఁ డంచు నొకపాటిది యుత్తర మంపికొక, దు
ర్మానపుఁ ద్రోవఁ ద్రొక్కి యపరాధము పెంపొనరించి కొంటి; వి
ష్ణ్వీయు మంచితోనఁ బడు మిం కపరాధివి కాకు నాకులకొ.

ఉ. చాత్రత దాచి వేటొక యసహ్యపు మార్గముఁబట్టి పూర్తిగా
శత్రుత వెళ్లఁబెట్టియుఁ బ్రసక్తికిఁ గాని పగనక్తిగా నురు
స్తోత్రము లన్యథా నలువఁ జూచెద, వింతటిలోనె నాయశ
స్సత్రు మపాత్రమానె ? పలునజ్జను లుండఁ గవిందుఁ లుండఁగక.

మ. “అపధానం బొనరింప లేఁ డతఁడు, నాయాచార్యుఁడుం గాఁ? డటం
చవనికొ మెచ్చఁగఁ జేయలేవు విను మబ్బా! “తప్పు పైరింపుడే
యవివేకం బొనరించినాడ” నన నాస్తిస్తోమముల్ మెచ్చు “ము
ల్లు వెలార్పంగను గొట్టు గొట్టికొనుటల్” లోకుల్ పగిలంపింతులే.

క. “దాసునితప్పులు దండము, తో నరి”; నామాట వినుము తుచ్చపువ్రాఁతల్
వ్రాసి కలహమ్ముఁ జెంచకు, మోసుత ! మధు * బాడుమాటలూఁకొనవకట

ఉ. గుట్టును మట్టునుకొ దెలియు కొయిలపిట్టపు గాన నా యెడకొ
జెట్టె యటన్న నిశ్చయముఁ జేకుటె నీకుఁ గుమార ! నాకడకొ
జాట్లమొ, దైవమో యనిన మాపున నున్న నృపాలు చెందతో
చట్టణసీమలం గలరు పల్లెలయందుఁ గలారు పుత్రకా!

173

చినచో నడుగ నేయక్కరలేదు. తనంతటఁ దానే యీతనితమ్ముఁడు వ్రాసి
నచోఁ దమ్మునింబట్టి యన్న గారి వివేక మనుషేయముకాక మానదు. ఆయీ
పోకలయందలి యోగ్యతను గూర్చి భగవంతుఁడును డత్తుల్యులగు యోగ్యులును
విమర్శింపఁదగువారు.

* బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటాచార్యులవారి సన్నిధికి. (నవరత్నమాల)

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీతిలకుల్ విలసచ్చతానధా! నరతిదల్లిపై
కనరనాథ సభాస్థులకొ జయంబుగాం! చిర వరక్తి దిక్కులుఁజెంది సముజ్జ్వల

ఉ. అందఱఁగూడ మూర్ఖులని యాడితి, వేగతి నోరు వచ్చెనో
వందలు వేలు పండితులు పత్రిక లిచ్చిరి; యిందు నొక్కఁడు
మందుఁడు గాని పండితుఁడు మంచి వివేకి యెసంగఁ దొక్కా ? నీ
చందముఁ జూచినకా దెలియు సాహసి నం చెటువంటి పండకుకా.

చంద్రికాపరి! స్ఫురణముఁజూపఁ బండితులు భూరిముదంబున సన్నుతింపఁగఁక॥
ఉ॥ ఆరయ సర్వశాస్త్రములయందు నుదంచితమైన సాహితీ ఘోరణి కేలుమే
లని బుధుల్గొనియాడఁ గవిత్యవిద్య కా। ధారము వీరలేయనఁగఁ దద్దయమించు
పొగడ్తగాంచి యా। ధీరు లుదారభావమున దీపితులై విలసిల్లుచుండఁగఁకా.
ఉ॥ వేంకటరామకృష్ణులను పిన్న కవీంద్రులు నేడు వారికి॥ పంకలఁబెట్టి
వారల ప్రబంధములందు విమర్శనంబువా॥ గొంకక వ్యర్థలోపములు గూర్చుట
తాతకు దగ్ధసేర్చుటై యింకిటఁ బండితోత్తములకెల్లను గర్వముగాఁగఁ దో
చెడుక॥ ఉ॥ పిన్నలువారు పైకొను కవిత్యమదంబున బద్ధులేమివా। కొన్నను
రాజబాట గొని కుంజరమేగ మృగంబులెన్నియో॥ పెన్నడిమసినకా బరువు
వీడ్కొనునో కరికొంచునెంచి లో। నెన్నక వీరలయ్యది యుపేక్షయొనర్చుట
మేలు నూడఁగఁక... ఉ॥ వేంకటరామకృష్ణయకవి ప్రపరులో ! వినుఁడిరు
సత్కళా। సుంకలితులో కవిత్యసరసజ్ఞులునం చెఱిఁగించు మీదు ప। ద్యాంకములం
గనుంగొనిన నద్భుతలీల శతావధానమా। తంకములేక చేసిన విధంబును డెల్లను
సేయు మీకృతులో॥ ఉ॥ ఐనను మీకళావిభవ మంచిత చారుకవిత్య శక్తియుకా।
ధీనిధులంచుఁ గీర్తిగను తిర్పతి వెంకట సత్కవీంద్రులకా॥ మానక నిండఁజేసెడి
క్రమంబునకుకా బనిపూనినట్టుగా॥ గానఁగనయ్యెనుకా దగవుగాదిది పండితు
లైనవారికిక॥ ఉ॥ పిన్నలు మీరు వారు కడుఁ బెద్దలు విద్యులకుకా పొగడ్తకుకా।
వన్నియగాదు మీరుఁ బెడవాడము వారలతోడఁ బూన; మీ। కున్న కవిత్యశక్తి
బుధులొప్పుఁ బ్రబంధములంచుఁ జూపుఁడి। చిన్నతనంపుచేతలు రుచించవు
మికపకీతికా దెచ్చెడున్॥ చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణులార ! యనేక
రాట్నభాం। తరముల మీరుగాంచిన యుదారయశంబున కిప్పు డిట్లుచె। వ్యరు
విలపించినన్ గొదవపచ్చునె నూర్చుని జేటగప్పినన్ గురువగు తత్సాక్షికమునకుం
గొఱవచ్చునె కాన మీరు బం। ధురమగు శాంతిభావమున నూర్కొని యెప్పుడి
యట్ల యుండుఁడి॥

ఇట్లు

ఉ. 'కాకవు లెల్లఁ గాకవికిఁ గాలికి మువ్వనుగట్టి' రంటివే !
యేకముగా జగమ్ము లివి యెల్లను మ్రింగెడి నీదుబావ "ము
క్కాకలుదీరినట్టి కవిగండనిగా" నెటు నెప్పి నోట? నీ
కాకవిఁ గూర్చి, తాను నొకకాకవియో, కవియో, పికంబొకో?

చ. "భయపడ కేను రా" ననుచుఁ బల్కితి జ్ఞ యొకింత లేచె! యా
శయమునఁ జూచిగొ మ్మొకట స్వాంతము మండి పితాపురంబు నా

"...తే॥ గీ॥ అట్టిమియొద్ద వివ్వల నభ్యసించి, కయిత మల్లంగ నేర్పును గాంచి
తుదకు, మీరుగురువులు కారనిమిమ్ముఁ దెగడు, ననుఁగుళిమ్యలు గలరని యనఁ
గవంటి. క. వారలదెసఁ గోపింపక, తారూరక యుండవేఁడెదను గాకున్నక
దారించుక కోపించిన, వారికి నేమంబుగాదు పండితులారా! ఉ. భర్తన
ముఖ్యు లోశతపధానశతాంగమ ! దారినూపఁగా, నిర్మలమైన మార్గమున నిన్నుల
తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల, గూర్చినిదేశదేశములఁ గుమ్మరజేసిరి నేడునీదుడు,
మర్మమదేమొ యార్చుచును గాకవులీడ్వఁగ దొర్లెదక్కటా. క. నీకుఁగల
యశము నెడదిచె, కాకవులంబాఁడొలి ఘనతిర్పతి ను, శ్లోకుఁడును వేంకటే
శుఁడు, సాఁకుచునున్నారు నిన్ను జయ మగు నీకుఁ. సూర్యభట్ల వైద్యనాథం.

..... శ్లో॥ యేగిరతం పృతిదినం పశంతి
పిబుభాస్తుతాః, తే గురుద్రోహ పాపాత్ప్రీ, విముచ్యంతే న సంశయః
ఇట్లు, రామనాగేశ్వర భక్తిరస పృధాన కీర్తన శతకత్రయ నిర్వచ
సభ్యరఘువంశ కావ్యకర్తయగు:— భమిడిపాటి అయ్యప్పశాస్త్రి, హెడ్
పస్తరు.

మండపల్లి, లింగాలసోస్తు, కృష్ణజిల్లా.

11-12-12

Injeram 6-8-10

"...ఉ॥ పూతచరితులైన తమబోఁటిమహాకవులందు వ్యర్థపుం, జాతులి
పాఁజ వాగ్ద్యయము, సల్పినచోఁ దమరెంతయో మహా, ఖ్యాతిని గాంతురంచు
మదిఁగర్వముచే నిలఁగొండఱుందురా, నీతివిదూరులకొ గనిన నేరమటంచుఁ
దలంచుచుందురే. చ॥ కవులని పేరునెట్టికొని కాలముపుచ్చుచు నొక్కచో మహా
కవులను ధిక్కరించుటయె కార్యమటంచుఁ దలంచువాఁడు కా, కవియగుఁగాని
సత్కవికిఁ గాకవి నామ మదెట్లు చెల్లు న, త్కవులకు దీనలోపమది గల్గ దొకిం

దయకు నివాసమైనయెడఁ దత్తఁట మందవా? పాటిపోవా? ని
శ్చయముగఁ దెల్పుమి! పగిలిన జార్చెద, వెంటనే వచ్చి తీరెదఁక.

ఉ. చక్రముఁ బట్టి నే ననుచుఁ జక్రి పృతిజ్ఞయొనర్చియున్ దురా
పక్రమ సేగు దేర నది పార్థనుపేక్ష యటంచు నెంచి 'యా
యక్రమ మెట్లునేతు నన్యతాత్మ్యుడ నయ్యెద' నంచు గొంకకే
చక్రము దాల్చి శౌరి, యది సాహస మిచ్చెడుఁ గాక నాకిటఁక. 179

చుక యెంచి చూచినన్. గీ॥ గురువులనె వెక్కిరించెడు కుమతులింక, తల్లిదండ్రుల నేరీతిఁ దనుపగలరొ, యహహ? వారల నేమనియనఁగవచ్చు, గాలమాహాత్మ్యునినియెఱుంగ వలెఁగాక.

వెలువలి వీరశంకరమూర్తి, సా॥ చింతామణి.

మ॥ గురువే బ్రహ్మ, గురుండే విష్ణునను, వాక్కున్ దూలఁగాఁ బుచ్చియే
తెరువో మాకమరెన్ గదా యనుచు నెంతే యుబ్బి తబ్బిబ్బగా, సరసుల్
మెచ్చఁగ నెట్లులొ బరమదే చాయన్ బొసంగున్ బరా, త్వరుండెట్లారక
యుండు, దప్పని ననేతాదృక్షమే లేదు, మీ, రరయుండీ యిదెబోధనేతునని
సత్యం బెల్లఁ జాటించు మీ, గురుశిష్య క్రమబోధి గీరతమునాకున్ బంపుఁడీ
యొండు.....

ది 4-3-1911

శిష్టా నెంకటసుబ్బకాశ్రమి

పొన్నూరు పోస్టు, గరికిపాడు

క॥ శ్రీ తిరుపతి వేంకటకవి, నేతలకు జగ త్రప్తిసిద్ధినిరుపమనిత్య, భ్యాతి
శ్రీవృతులకుఁ గరు, జాతత్పరులకు విపక్షనాగహనులకున్. గీ॥ అస్మదీయభో
గేశ మాహాత్మ్యమందు, గురుమణిమాలలో మిమ్ముఁ గూర్చుకొనెడి, వైభవము
పట్టకున్న ను వ్యాకరణము, గఱపి ముం దేని నద్రాని గరుణ నిడరె. గీ॥ వాయస
వ్యాసముఖమున వారెక్కన్, పక్షితకునొప్పికొనినట్లు స్పష్టమగుటఁ గోకిలకు
రామాభిఖ్య కూడ దనుట, వారె కాకములుగను గావలసియుండు...గీ॥ కాకం
బుపేరిడి గ్రంథంబునుండుగాఁ గష్టించి చేసిన కారణమున, 'పాపీవీరాయ' వ
న్వాక్యానుగతిఁ జిరజీవితకు గురుదూషించుకతన, పులిజూచినక్క" యన్నో
ల్కినే తద్వాచ్యబాధక నామము ల్వదలుకొనుట, బలివేయువిభవీడి బయలెక్కి
నను తలల్ దక్కపుమనకని తారయుంటఁ గీ. గాకపట్టద పట్టాభిషేకమునకుఁ

మ. ఆవధానం బొకమూల నుంచు మది యేలా, చక్కఁగాఁ బద్యమున్
జవిగాఁ గూర్చి పఠింపఁ జాలుదువె? నీచాతుర్యమున్ జూతు మీ
యదనీకుం డయిదే నిమేషములు నా కర్పించుఁగా, కా దినం
బెవియున్ జూడక వీడకే నిలుచున స్థేఁ జేసి మెప్పించెదన్. 180

చ. అయిదునిమేషముల్ “టయిము” నర్పణఁ జేసియు నైదు యామముల్,
పయి నెల లైదు, పిమ్మటను పత్నరముల్ మఱియైదు నిచ్చి “మీ
దయ” యనిపించుకోఁదగిన దార్ధ్యము మధురపద్య లిచ్చి; రీ
మెయి నది చూపుఁ గాకము ప్రపేయము గల్గిన నోపికక బికా. 182

చ. వెనుకటిపోల్కెఁ గాక మిది వృద్ధగుటం బని నేయ లే దటం
చనుకొనినాఁడ వో తనయ ! యజ్ఞఁడవై కద ? కాక మంటి దా
నిని జరజీవిగాఁ డెలుపు నిర్ణయముల్ విన వొక్కొ ? యెప్పు డొ
క్కనియతి నే కనంబడెడిఁ గాకము లోకమెఱుంగదే నుతా. 183

ఉ. “కాకము పచ్చె” నంచు నృపకాంతునితో వచియించు వాఁడవో !
లేక “ఒక” మృటండువో ? మలీమనుఁ డందువో ? ఊఁడు దర్శనం
బీక యనాదరించు నటులే ఘటయింతువో ? త తృభాస్థలిక
మూకత సంఘటించెవో ? మ్రొక్కదవో ? మఱి యేమి చేసెదో. 184

ఓగిన వారలు వారలే తగరు మీరు పరభృతత్వంబు “సందర్శ పద్యములను, జెప్పి
కొనుటకు ఘట మిడిసిద్ధమయ్యె.... గీ॥ మొదల శిష్యుగాఁ గొనుఁడని మొదలు
జెట్టి తుదకు నే మేమొ చెప్పఁగాఁదొడఁగినట్టి, తప్పు పైరించి నాయెడ దయ
నుబెంచి, వారితోఁ బోరు చాలించవలె త్తమించి. గీ॥ అహహ! యెవరెంత
ఘనులైన నన్మత వారు, లగుచు గురుశిష్య మర్యాద సంరంపఁజేయఁగా
గూడఁడువంటి శిష్యులే? యున్నకీర్తికిఁ జోటు లేకున్నవిాకు. గీ॥ ఎవరి
పాటవ మెట్టిగో యెవ రెఱుంగ, రెండు కసములతో వాద మేమిఫలము, పెనిచి
విషవృక్షమేనియొ డెఱుకరాదు, తమకుఁడెలియని ధర్మముల్ ధరణిఁగలవె.
ఉ॥ గీరతపద్య వర్ణములఁ గింకవి పంకజముల్ ముజింగె గం, భీరవచోఘనధ్వ
నుల పెంపునకుం గవికేకిలోక మిం, పారఁగఁ దాండవించెను మహాత్మకదంబము
ల్లనిల్లె నా, భారత మేమిలెక్క యను భంగిని గీరతమున్ జెలంగెడిన్.

బందరుతాల్వకా
పెదన.

సాధుజన చరణసేవకుఁడు
మల్లంపల్లి మల్లికార్జునుఁడు.

క. నాకంతనాదమును విని, కాకమె యనుకొనునో తేడు “కవిమూర్ఖస్యైక”
నీ కిట్లులనఁగఁ జెల్లునె !, నీ! కలిపురుషుండ వంచుఁ జీవా ట్లిడునో. 184

సతీర్థ్యసంపార్థనము.

(నే. ప్రభాకరశాస్త్రి) స్వధర్మప్రకాశినినుండి.

శా॥ అమ్మ! భారతి! కేలుమోడుకొని నిజ యాచింతు నొక్కింత నీ! సమానమృత జేసి మాధరతపన్న మృందు విద్యాతరుల్. రెమ్మల్ కొమ్మలు గల్లి పల్లతుల పద్దిల్లక వలెక సర్వశాం తమై పోవలె నెందుఁ బండితవివాదస్సార దావోద్ధతుల్॥ మ॥ ఉడుగుండయ్య సతీర్థ్యలార! యుడుగుం డొప్పొన తప్పొ నొమి! యడుగుల్ మొక్కి విధేయభావమున నభ్యర్థించుచున్నాడ, మీ! నుడుగుల్ పత్రికలోఁ బఠించి రవి వీనుల్ నూచినట్లయ్యె నే! చెడుగుల్ కోకిలకాక ముం గనిన మీ చెయ్యిమ్మలక మెత్తునే॥ ఉ॥ శీకర చెళ్లపిళ్లకులసింధుశశాంకుని వేంకటేశ్వరా! ఖ్యాతుని సద్గురుప్రపరుఁ గాకినిగా మఱి నిష్కళంక స! దీక్షుని దత్తముక దిరుపతిక గురుపండితుఁ గొంగఁగాఁ దనుం! గోకిలఁగా వచించు కొని కొండొక తైతము వెల్లడింతురే॥ శా॥ అచ్చానేకమహర్షినిర్మితమహర్హాచార నిర్మాణముల్! స్వేచ్ఛాచారులు నేటికాలమునయం దెందెంతోవిజ్ఞప్త! పచ్చన్నుల్ పడఁగొల్ప నందు గురుశిష్యవ్యాయనిర్మాణ మా! లోచ్చేదమృత కీరు పాల్పడితిరొక్క! రామకృష్ణాహ్వయల్॥ ఉ॥ చిల్లలగవ్వయే నభిలషిం చక విద్వియనేర్పి కూర్చి సం! ధిల్లఁగఁ గాంచు సద్గురు విధేయతమై గనుచుం బడిం బడిం బల్లనివేళ సంస్మరణ సల్పుచు నుండుటలేక యిచ్చమై గల్లలుపల్కి యేమి యధికమ్ము గణింపఁ దలంపుఁ గొంటిరో॥ చ॥ శ్రీమహాదేవిద్యలం గజపి సాఁకి ప్రయోజకుఁ జేసి నృద్ధికిం! బ్రహ్మదముఁజెందు సద్గురు సభాస్థలిఁజేర్పొను టాత్మగౌరవ! క్రమపరిహరకారణముగాఁ దలపోసెడువారి నేరిఁ గా! నము విన మెప్పుడిప్పుడు కనక విన నయ్యెఁ గదయ్యె యియ్యెడక॥ మ॥ గురువుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులు మీకుక మకు నిక్కంబు; త! త్కరుణాసారమె కారణమృతయ విద్యాబీజ మొక్కింత యం! కరమందక మన కెల్ల నిక్కముగ మాకుక వారికిక కిష్టలా! గురుతల్ లేవను మీనుడుల్ వినిన నేకూరుండు నం గుండెడుక॥ ఉ॥ “చెప్పటలేద” యంచును వచించితి రొక్కడఁ జెప్పె

ఉ. చూడఁగ నిచ్చయున్నయెడఁ జూపెద నాదగు వార్ధకంబు, నిక
జూడ మనంబునం గలదు మా సుత ! పుట్టెడుకోర్కె; బావ తీ
జాడ నెఱుంగఁ జెప్పి యొక జాబును బంపుము “పైరు” తీరు నె
న్నాడెద, శక్తిఁజూపెద నహ ! యని మిన్నపుఁ డక్కజం పడక. 185

నేనియుం జప్పనికూతలే” యనుచు సాహసమెల్ల ను వెల్లడించి నా! రొప్పులకుప్ప
లార! జగ ముండు పేటింగి యిటుల్ లిఖింపఁగా! జెప్పఁగ మీకు నెప్పగిడి
జేయియు వాయియు నాడెనోగదే॥ ఉ॥ అన్నా! మీరును బండితప్రవరులే యన్నిం
చుకోఁ గల్గి పై నెన్నండే నొకశిష్యుఁడుం గలిగి వాడింతేని యంతేని విద్య
న్నిక్కమ్ముగ మీకడం జనువనై యల్పజ్ఞుఁడే యయ్య మీ! కన్నకొ మిన్న
నటంచు మిన్నుఁ గన నెట్లొ మీకు జింతింపుఁడీ॥ ఉ॥ వేంకటశాస్త్రి పండితకవి
ప్రభుపాదము లాశ్రయించి ని! శృంకముగాగడించితిమి శక్త్యనుసారము సంస్కృ
తాంధ్ర కు! లంకవసాహితీం గవనలాఘవముం దగు శబ్దశాస్త్రముం! జంకమ
యేము; మాచదువు సర్వముఁ దత్కరుణాత్తమే చుఁడీ॥ ఉ॥ పొల్పుగ నభ్యసించి
తిమి మువ్వర మేకముగా ననల్పమో! స్వల్పమో శబ్దశాస్త్రమునయందు నవారి
కుశీనుఁ డెనునుం! దెల్పఁగ నేమిలాభము! గతించెను వేంకటరామశాస్త్రి
యుక! వేల్పుఁగుకొ గురూత్తముఁడు వేంకటశాస్త్రి మహర్థబోధముల్॥
ఉ॥ అంకిలిలేని చెట్టి కిరవైనయతం దతిశాంతమూర్తి ని! పృంకహృదంతరుండు
పినుపాటికులోద్భవుఁ డాత్మ వేదిక్కి! వేంకటశాస్త్రి సద్గురుని ప్రేమడి కెంతయుఁ
బాత్ర మింక మా! వేంకటరామశాస్త్రి కెన వేయిటి కొక్కరుఁడేని కల్గునే॥
మ॥ ‘గురుడుకొ దైవములేడు నేఁ డకట! యాండ్లో విద్యలన్నేర్చుబా! లుర’
కంచుకొ వచియించు పండితుని సోల్లంతమ్ముగా నొక్క నే! ర్పరి యాండ్లయ
కలార్థి “మిచదువు నేర్వక భక్తి చేహరునా! నరయుం” డంచును మిమ్ముఁజెప్పె
నట, యయ్య! యింకఁజాలింపుఁడీ॥ ఉ॥ ఏల వృధాప్రయాసపడ నెవ్వరె
ఱుంగరు మీకవిత్వపుం! బోలిక చాలికల్ తెలుసవో గురులెవ్వరొ లేటతెల్ల
గా! జాలును జాలుఁ గిన్నోన నశక్యమటంచును బాలుద్రావు మా! ధ్వాంము
కన్ను మూతలిడు చందము దోచెఁగదయ్య యియ్యెడక॥ ఉ॥ పుట్టకమున్న
వేత్తలయి పొల్పిన బొల్లరుగాక పాదముల్! పట్టిపతింపరే నిజముపల్కుఁడు
వేంకటశాస్త్రిచెంత; హా! దిట్టి లటన్న పేరు చనుదెంచెనో లేదో యెకింతలోన

క. నీవుకా, బావయ్య, నృపుడును జేవ యనఁగ నిట్టి దనుచుఁ జెప్పికొనంగా
నాచెట్టిపాట పాడెద, దేవుడు గలఁ డంచుఁ దెలిసి తిరుగుము తండ్రి! 186

మీ! కిట్టిమతుల్ జనింపవలెనే గురుఁ గూఁటిచి నత్కవీశ్వరుల్॥ మ॥ నుడికార
మృగ మించుగ్రంథము లనెన్నో కూర్చుచున్ 'శిష్యుఁడా! కొడుకా'యంచొరు
లెంచ మించుదయఁ గన్గొంచుం దగన్ విద్యనే! యెదు కారుణ్యపుఁ బోవుమీఁద
నటె తబ్బిబ్బుల్ వచింపించె దో! చెడుకాలంబ! యెఱింగి యింకఁజనుమీ!
చీవాట్లపాల్గొనుమీ॥ నీ॥ వీనుదోయికి విందు వియ్యంబులిడుమేల్చి నుడికారము
లకుఁ జేర్చడినవాఁడు! నిద్దంపుఁ దేటతేనియచవుల్ గలకైత వెలయింప నెన్ను
కోవలయువాఁడు! గోరుశిష్యులకుఁ జిక్కులుదీర్చి నెఱవిదై నెలమినేర్పఁగఁ బద్దు
గలుగువాఁడు! తెలుఁగుచేతమున వర్తిలు నెల్లరాజుల నలరించి విఖ్యాతినలరువాడు
గీ॥ 'కావు కా'వని యుఁచెడుకాకి యయ్యెఁ! బిప్పిక్కుఁతలు నెప్పెడుచేలయయ్యె
కటకటా! విపరీతమృగాఁ డికత్వ! మెనయునాతని శిష్యుఁ జేకొనినకతన.

చంపకమాల.

“తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు లేకువ నుకడ నాకు విప్పనే । రరు,
మముఁ జూడఁ గొంకుమరు, రా రిటుకున్, విలసిల్లివార మే మిరువుర మిట్ట వార
లను నీశ్వరేంద్ర” మటంచుఁ గొంచకే । తఱుచుగ మీరు పల్కిన పదంపడి
వైరము మీఁకె మీరటా । తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరుల శిష్యులటన్నమాట ను
ధీర ; మిఁకఁ జాలుచాలు గురుశిష్యులకా యిటు గ్రుద్దులాట ! యే । వ్వరయిన
విన్న నేమనుదు; రద్దెర ! యేమనుచున్నవార లి । త్రేటినె యెఱుంగుఁ; డెంత క
వితామః సయల కల్గెనేనియుం । గురులకె పంగనామములు కూర్చుదలంచుట
పాలునే ? నిజం । బుయ్యద మైవఁ గాని కలదా యల తిర్పతివేంకటేశులం ।
దొరనెడిపాటివేత్తలయఁ । దుండుడుకందితిరీరు; నిక్క మెక్కరణిని బోల్చు
పప్పు శత్రువుంటుమాకవితావిలాసిని । సురుచిరభోగభాగ్యములఁ జూరలఁ
గొన్న రసజ్ఞవర్యులె । తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీపరులన్ । మొనమొన్న వ్హరి
ద గ్రహిత పరిశ్రమం జరిపి కైకొనినట్టి యొకింత పాండితిన్ । విరిసెడు కైత
మున్ గల్గి వీధికి నెక్కుచునున్న మిమ్ములన్ । దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల దీటుగు
వారని జేయకొందురే । తఱుచుగ మీరునున్ శతపధాన మొనర్చుమటంచుఁ జెప్పి
కొం । దుకెకద ! యెయ్యదీ పటుమతుల్ మన తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్ । జర

శా. “వీడక జాలక వెంటవెంటఁ బడు నీ వేయిండ్లపూజారి యే
వాడక జూచిననుక బరించు” టది భూ పాలుండె పాలించుగా
‘తేడీ యాతఁ’ డటించు నేతగములు కెంపెక్కంగ నిజ జూచుఁ గా
కూడక గొట్టెడుఁ గాక నిర్భయదురుక్తుడైక సౌభాగ్యమూల్. 187

వీస వానికిన్ సవతు సల్పంగ నొప్పుగునట్టి దెప్పు డె । క్కరణిని జల్పి కెక్కడఁ?
బ్రకాశము నేయుండు దాని వైఖరుల్ । చిటుతలు పోవబోవఁగఁ బ్రసిద్ధి
పహింపఁగ నర్హు లక్కటా । గరువపుఁ జెయ్యముల్ గలుగుఁ గా కవి యొండొక
చోటఁ జూప కా గురువులపట్లఁ జూపఁ దొరఁకొంటిరె ? లేక జగమ్ము మెచ్చు
మీ । పరువున కల్ల వారు గురుపట్టమునంద ననర్హులైరె! భా! స్వర శరదించు చం
దిగికల చాడ్చున నెల్లెడ నెల్లిగాంచి దు । స్తర మగునట్టి వారల యశంబును
దాటఁగ, మాటుపుచ్చ మీ! తరమగునే! తలంచుండు పృథ్వా కృధ నింపకుడయ్య!
అయ్యో బో! జరిగినదానికేమి సువిశాల మనస్కతఁ జింతచేసి యి । ప్పరునున
నింక దండుగ వివాదములన్ మతి నమ్ముచేయ కా । తిరుపతి వెంకటేశ కవిధీరుల
శిష్యుల మంచు మించు సం । బరమున నాత్మశుద్ధిమెయిఁ బల్కినమే ల్కావితాప
ధూటి మీ । పరమయి యింపునింపు, గురువర్యులకుం దగు శిష్యులంచు మీ! మృగ
యుదు రాదరింతు ప్రిజ లందఱు, దాన యశంబు మీకుఁ జే! కుటు, గురువర్యు
లున్ మిగులఁ గూరిమిమీఱ మిముం దఁతు, రీ! శ్వరుఁడును మెచ్చు, మేముఁ
గడు సంబరముం ఒడువార, మేమియుం! బోరయను బొచ్చెముం గలుగఁబోదు
యథార్థముఁ జెప్పినాడ న । క్కఱగొని నాదు పల్కు వినఁగల్గిరయేనియు
నాటనాట దు । మ్మర నిరవద్యహృద్యశతఘంటమహాకవితాలతానవాం । కుర
ములు వాడిపోక చెలఁగున్ మెలఁగుం పలు తావులందు ముమ్మరముగ నల్లిబిల్లి
గొని మంజులపుం జిగురాకులెత్తి క్రొం । బరిమళముల్ నెలార్చు కుసుమమ్ములఁ
జేరిమిగాంచి మిమ్ములం । బరిణత సత్ఫలమ్ముల ననారతముం దనియించు
చుండెడున్. మ॥ ‘తల కెక్కెం గరువమ్ము వీఁ డెవడురా! ధైర్యమ్ముమై
మాకుఁ ద । ప్పలు నొప్పల్ గణుతింపఁబూనెఁ దలవంపుల్ కావలెన్ వీనికం!
చలుకం జూపఁ దలంతురేని యొక లెక్కా నే! సుపాధ్యాయునిం । దలదాటం
దలపెట్టు మీకు భయమందన్ రామకృష్ణాహ్వాయుల్. శా॥ తేటల్ దేరిన సత్క
విత్యమునఁ గీర్తిం గాంచుచున్నట్టి మీ । బోటుల్ యత్కవితామృతాంబుధికి
సంభోదంబులై రా నిరా । ఘాటుల్ తిర్పతి వేంకటేశ్వరులకుం గారాభి
శిష్యుండ నామాటల్ కొంచెము వీనులన్ జొనుపుఁడి మన్నింపుఁడి వేడెదన్.

క. వృద్ధుడ నని, ప్రకటించితి కృద్ధుం డగు భీష్ముమందు “కోకాకిన్లు” గజ శృద్ధుండు కర్ణుఁ డేమగు ? , శ్రద్ధమెయిన్ భారతమ్ముఁ జనువు కుమారా !

తే. గీ. ఒక్కనీవు నన్నాడెడి యూషణోక్తు
లెన్ని భూషణోక్తుల జనియింపఁజేసె!
గాక నేనెంతవాడ సత్కవిగణంబు
నన్నుఁ బొగడుట కో యవినయధురీణ!

189

ఉ. వందల లెక్కయే మకట ! వారక లక్షలు వచ్చుఁగాక యే
పందయుఁ దండి౪పేరు గురుపర్యునిపేరును మార్చి చెప్పఁ; డీ
చందములం దొకానొకటి సాధ్యముగాఁ గనుపట్టె నీకు; ము
న్ముం దిఁకనొక్క టింక నొకమోటు సాధ్యము చేయునోకదే ! 190

మ. ‘అల నారాయణశాస్త్రి నీ వెఱుంగుదే?’ యన్నంత నవ్వారికిన్
దల పంకించి యెఱుంగుటన్ దెలిపెదో? ‘తత్సానుడ సే’ నటం
చెలమిన్ బల్కెదో? చెప్పుమయ్య! యటులే యీనన్నుఁ బ్రశ్నించినన్
దలపంకించెదవంట ! “శిష్యుడనె” యన్నన్ లోపమే పుత్రకా! 191

.....చ. తిరుపతి వెంకటేశ ఘణిదేవుల వీడ్కొని రామకృష్ణ “లీశ్వర! మఱి
వేరులైతి” మని పల్కుగ “నీశ్వరవేరు” లన్నయ . ట్టరసి యపార్థమాని శర
ణాదుల వృద్ధులుగాఁ దలంతురే । తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నీనశరణులుగాఁ
సత్కృపీ! చ||తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు దేశము లన్నియు గెల్చియుండియున్ । సర
సుడు పీఠికా సగరనాథుడరిం గల రామకృష్ణ లీ । చిఱుతపుఁబ్రాయపుం గవిత
చెప్పగఁ నేర్చుట తా మెఱింగియున్ । దుర మొనరింప రమ్మనుచు దూఁకఁగ
భర్త మె సుంతయైన మా । నరపతి నైనఁ జూడ వలదా ? వలదా ? మరియాద
లేరికిన్ .

ద్విభాష్యంపులకవి

గోదావరి జిల్లా, పితాపుర డివిజన్, దుర్గాడ.

(మఱియు నీసుకవి శ్రీరాజావారి సన్నిధికంపికిన్న ప్రకృతవిషయపుఁ
బద్యములలోఁగొన్ని)

.....చ|| తిరుపతి వెంకటేశకవిధీరులు వేంకటరామ కృష్ణధీ, వరులు
కవితృసంగతుల వాదములాడఁదలంచి పత్రికల్, జరుపుచుఁ గయ్యమున్ పెనుప

చ. జనకుని పేరు దాచినను సత్సభ నంతగ శంక రాద, త
 ద్దినమునఁ దండ్రి యెట్లా సభ చేశికుఁ డట్టిఁడె; యెట్లుదాచఁగాఁ
 జను గురుపేరు? నీ కెఱుక చాలక కీరితి కిట్లు దాచితె
 ట్లును బయలెక్కెఁ గన్గొనుము లోకము మూయను మూకు డున్నదే!

సాగిరి తామదిగాంచి తీర్చుడీ, మఱవక రావువెంకటకుమారమహీపతి
 సూర్యరాట్ట్రీభూ ఉ॥ గాసికిమూలమున్న? మొనకాదిది, నోటికి
 వచ్చినట్లుగాఁ, గూసెదరేమొకో! యనిన? గోవిదగొప్పి, దురంతకృత్యముల్
 వోసములన్న సత్కవులతోబని, రాజసభాంతరంబులం, దీనభ సేయ నొప్పమికి
 హేతువు లెవ్వియు లేవు భూపతి! క॥ మనరామకృష్ణకవులును, ఘనతరవిద్యా
 పరీవాహ గాంభీర్యులు ర, చ్చను గెల్తురు గెల్వకపో, యన మాతృముచే గ
 ఛావిహీనులగుదురే! ఉ॥ ఈకవిశూరవైరము మహీపతివిన్నను గంటలోపలక,
 బాపక యుండునే పతి వినందగు యత్నముసల్పు మంచునక, లోకులు పో
 త్పసింప జనలోలుడవై శ్రుతపర్చుకొంటిఁజు, మృగి కవిపాల వేంకటకుమార
 మహీపతి సూర్యరాట్ట్రీభూ?

దుర్గాడ
 గోదాపరిజిల్లా. }

ఇట్లు, విన్నవించుకవి, రాజవిధేయుఁడు
 ద్విభాషిపుల్లకవి.

ఉ॥ మోకగనున్న నాఁడు గని ముచ్చటచే రసమంచి పెంచి తీ. వోకవి.
 రాజ! సర్వణకళోదయశాలివి గాన దాని కిం । పాకసమాఖ్య వృద్ధి గనుపట్టునఁ
 దాఁగనుపట్టె నెట్టనక । నీ కెది పోలకున్న నిక నేర్తురే? యన్యులు మిన్న
 కుండగక. ఆ॥ వె॥ ఉభయ శాస్త్రములని కాక యుపరిశాస్త్ర । మొండు
 నుపదేశమాత్రిన యూహనేయఁ । జాలియును జాల మింతకు మేలిగురులఁ ।
 దిట్టి నోరెత్తు కోయల దిట్టతనము....ఆ॥ వె॥ శ్రోత్రీయఁడు పుత్రికాదరా
 వాడధి । కారియగుటదోడి ఘను లడిగినఁ । దనకుఁదెలియదన నితని తల్లి సరయుడీ
 గను చతఁడు వలెననగ విసమె....ఆ॥ వె॥ మగని మంచి దాచి మన్నించుఁ
 గొమ యెడ్డ । గురుని దొఱగి లాతి గొప్పనేయు ! శిష్యుఁ డింక నెద్ది సేయనో
 ఁడు కలెం । గూడ దీ జగడము గురువరేణ్య. కా॥ నీ హంసత్వము గాంచి
 వెల్లి బుధులు నిన్మానసోలాసిగా । నూహం జేర్చి యెడ్డుకా కవియనక
 మోజించినదాభస భూ । పాపాత్మమె కాఁతురే తక్కింకల హంసన్మున్ములక

శా. ఏఁ దిట్ట న్నను నీవు దిట్టెదవుగా! యేసీమలోఁ జెల్లు నీ
వాదం బేగతి నెగు? నేల విడి యెవ్వారేని వ ర్తింతురే!
లేదే! శిష్యుఁడు దేశముం డనునెడక లేశంబు భేదం బహా!
పాదంబుక శిర మొక్కఁడొనె యరరే? పొజ్జింప విట్లా డెదే. 193

ఉ. చప్పనిమాత కాకికడ సంగ్రహణంబొనరించుపట్ల ని
న్నెప్పుడుఁ గాని తిట్టుటయొ యించుక మెట్టుటయో తటస్థమా
టొప్పుగదా! సరాసరిగ నొజ్జను దిట్టితో? మొట్టితో? దగ్గ
జెప్పగదయ్య! యిప్పు డటునేతను సిద్ధపడక గడంగెదే! 194

గ్రాంకృతి! వ్యాహారోద్ధతుల స్మరల్తు రిక నేలా వారితో వాదముల్. చ॥ సిరి
యును వాణియు న్నిను భజించెను మున్నె యనన్య యుక్తిఁ ద । కొడు లెటు
లాడ నేమి గుణకోటిఁ దరిచ్చితి రాజు లెల్లఁ జా । మరములుదాల్చి భూషలిడి
మాటికిఁ గొల్చిరి యప్పనంబు గూ॥ ర్చిరి యనమానకక్ష యిటఁ జెల్లునె? తిర్చితి
వేంకటేశ్వరా.

ఇట్లు,
తాడేపల్లి వెంకటప్పయ్య శాస్త్రి, చందవోలు.

అ॥ వె॥ గురుఁడు కాక మనుచుఁ గోకిలముని తాను । విష్ణువీగ కెపుడు
బెదరి బెదరి । తిరుగుచుండి గానవరములఁ బ్రాపించె । ద్వాగరాజు రాజు
యొగవిడుఁడు.

హరి నాగభూషణం వాల్మీకి.

హితోపదేశము.

అ॥ నవశతావధాన కవిలోకమణులార । రామకృష్ణులార ప్రాజ్ఞులార
శిష్టహితుఁడు గాదె శ్రీ జగన్నాథము । చేయు హితము మీరు చేకొనవలె.
తే॥ కాక కోకిల వ్యాసంబు, గడఁకవాసి । గురుల నిందించినా రీసీ? కొంక
కింత । మీరు విద్యా వికారదుల్ సారమతులు । కారె మిమ్ము నేమంచు నేదూ
లువాడె. క॥ ఎఱుంగనివారికి బుద్ధులు । గజపుట మఱి దిద్దుటెందుఁ గరము
సుకరమా । నెఱిగెయు నెఱుంగనివారల । లేకగునఁ జరియించు మీకుఁ బెలు
పం దరమే! క॥ అపచారంబని యొడక ! కృప విద్యలు నేర్పు వెంకటేశ్వర.

ఉ. కాకము మీదఁ బెట్టి యిటుకాటులు మీటుటకన్నఁ జక్కఁగా
 'నాకు గురుండె యాతఁ' డని నన్ను వచించినయంత నిన్ను ను
 ల్లోకులు కొట్టిరే! నృపతి సూరిగ నొప్పుడె? యిప్పుడేని యీ
 పాకము నేర్చికొమ్ము గుణవంతుల మెప్పును గొమ్ము పుత్రకా! 185

గురుతో । విపరీతబుద్ధిఁ గలహం! బు పెట్టికొంటు దగ దెందు, ముప్పుగుఁజూడీ....
 చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరులకం బెను మీరు పొండితీ । గరిమను గొప్పవారో?
 మజి కారో? యెఱుంగనుగాని వారితో । సరిగఁ గవిత్వమున్ నెఱుపఁ జాలినవా
 రని యెన్నఁజాల నీ । తెరవునఁ బక్కినాడనని, తిట్టకుడీ భవదీయమిత్తుడెన్.
 మ॥ అరయన్ దేశికదేవ ధిక్కరణ శ్రేయస్కాములై నట్టి యె । వృరికొ గూడ
 దటంచుఁ జెప్పనలెనా? పృజ్ఞావిశేషంబునన్ । గురుడే చూడఁగ వేంకటేశ
 కవి యోగ్యుల్ మెచ్చ మీ రింక మీ । గురుపాదంబులుపట్టి బాగుపడుడీ,
 శ్రోధంబు లో మిగ్గుగురున్....ఉ॥ శ్రీపద కృష్ణమూర్తి కవిశేఖరు సన్నిధి
 మీగురుండు వి । ద్యాపతనంబు చేసినది యారయ మానచతుష్కమయ్య సంత
 దిపిత బుద్ధి నాతని దేశికుడంచును జెప్పుచుండు “నే । నేపగిదిన్ గురుం
 డగుదు నీతని” కంచు వచించు నాతఁడున్.....

బరంపురనివాసి,

గాదె శ్రీజగన్నాథస్వామి.

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వర శతావధానుల సన్నిధికి.

తమగీరతముమాచి శ్రీరామకృష్ణకవులఁ గూర్చి యీక్రిందిపద్యముల
 ప్రాసీయభినవ సరస్వతీ పుత్రిక కంపియుంటిమి తాము చిత్తగింతురని సమ్ముఖి
 మున కనిపితిమి “... మ॥ అరుచెన్ గద రామకృష్ణకవులారా ! సర్వది
 యై భా, స్వరసాంద్రాశుకవిత్వకీర్తినిచయశ్యామామనోహరలై, వ్యరొల
 తిర్వతి వేంకటేశకవి తాపాగ్రంభధనుర్ముక్తమై, పరఁగంగాఁగల గీరతపద్ర
 మహ్మా! యెట్లుపైరింతులో?...నీ॥ గుళికాత్రయంబుతోఁ గుంటుశతఘ్నిని బాకు
 ఒత్తంబుపై పాఱుదోలె, కవితావిమర్శన ఖండనమృతను సర్వాంగముండనమపై
 యల్లుకొనియె, కాకవిగాజుపింగాణిబుడ్డుల జీల్లు బెండులమేకుతోఁ బీకు
 టాయె, ఏదేశవిష్టమో యెఱిఁగింపుఁ డీనభ, కన నిరతరమునఁ జనుటమయ్యె

ఉ. వంకరతోవ లెన్న యిట్టి వంకరతోవలె యందుఁ జొచ్చెనా,
శంకరుఁడేనిఁజేరుగనఁ జాలఁడు; చక్కనితోవఁబోవు మీ
వెంకనగారి పట్టుదల వేల్పులు వైతము త్రిప్పఁ జాల రో
వెంకటరామశాస్త్రి! యవివేకి వెట్టెతి వెటింగి సర్వమున్. 196

ఉ. శ్రీ కలహోట నవ్వగొని చెచ్చెర దీర్పక మానెనేని త
త్పాకము గారణంబుగను దద్దహ మండెటులో జనించు నన్
వాకులు సత్యమయ్యెఁ జూచి; నాబుణమున్ ననుఁ గాకిఁ జేసి నా
వాకిటఁ గోకిలంబ వయి వహ్వరె! తీర్చితి; ముట్టెఁ బుత్రకా. 197

క. అప్పు గొని తీర్చుకుండిన, యప్పురుఁడు కుక్క యగుట యనుభవసిద్ధం
బిప్పుడు కోకిల లగు టిది, తప్పుడు కలికాలనూత్నధర్మంబు నుతా. 198

(8) గీరతపరశంసాపర్యము.

ఉ. * గీరత మన్న యిట్టి కృతికి భవదీయ విజృంభణంబె నూ?
కారణ మయ్యె నిక్కతనఁ గల్గినలాభ మవారి వాకు, నీ
వేరిటఁగాదె యిట్టి సుకవిత్వము చెప్పితి; నాకు నే జమిం
దారును దీనిబోలె నెఱదాత యటంచును దోచ దర్భకా. 199

గీ॥ శక్తిలోఁ దారతమ్యంబు చాటనయ్యె, కవితలోఁ దారతమ్యంబు గాంచ
నయ్యె, నింకనీచుఁజేసెనంబు లెన్నివేసి, నిజము దాచఁగనుంటిరో నుజను
లార.

ఇట్లుసోదరులు,

దూపాటి తిరుమలశేషాచార్యులు.

వెంకటరమణాచార్యులు

.....* గీరతము కొంత భాగమయిన నచ్చువడి యుండినచో నొక ప్రతి
పంపుఁగోరెదను.

అనందభాగ్ వేపరి
మనరాసు 19-12-11

చిత్తగింపుఁడు,
జి. రామయ్య

శ్రీరాములు.

శుభమస్తు.

సీ. అవధాన విద్యామహాశాఖ నింతింత వారి నెక్కించిన ధీరమణులు,
చనవత్ప్రబంధనిర్మాణచాతుర్యధుర్యుల నెల్లరనుజేయు లలితకవను, లద్దండ

క॥ ఒకగంట నేను వ్రాసెడి, చకచక కొకవత్సరంబు చాలదునీకు
ఒకబకలాడుచు వాడము, నకు దిగకుము మంచితోనైన నడుపుము పుత్రా. 200

క॥ గర్వియనుచు లోకులు నను, నిర్వచనమునేయనిమ్ము; నినుబోలెడి గం
ధర్వ్యుడు శిష్యుడు దొరకిన, గర్విని బాతకుడఁగూడఁగావచ్చుగదా! 201

భాషాద్వయోద్దామసాహితీ పతుల నెల్లరఁజేయు ప్రాధగురులు, బహుచమత్కృతి
యుక్తభాషణోపన్యాస పటిమ నందఱికిచ్చు పటువచస్సు, లరయఁ దిరుపతి
వేంకటేశ్వర కవీంద్రు, లే యటంచు మహల్లోక మెల్లనుడువ, వాసిఁగాంచినకవితా
చిలానులార, దివ్యతర భవ్యకావ్యవర్ధిష్ణులార! మ. అతినీతిపొదమై రసప్రచు
రమై యాహ్లాదసంధాయియై, మతిమత్స్యత్కవిహృత్కృజార్కసమమై, మాయా
లతా ప్రాభవ, స్థితిదూరంబయియొప్పు గీరతము భక్తిక మ్రెక్కు నాత్మిపువ్వు
కృతికృచ్ఛేఖరులార! పంపుడు దయా శ్రీచేతఁబైరీతిగక.

ది 21-7-1912 } ఇట్లు విధేయుడు,
గరికిపాడు } శిష్టా వేంకట సుబ్బకామ్రై.

కా బాపట్లాదినమ స్తపట్టణములకొ బాగ్జిల్లాలో మిముకొవేడఁదా, మేపట్టో
గ్రహియించి గీరతమునం దించించు కేదెల్పు నే నాపట్లకొవిని నీతిబోధక కథా
వ్యాచారమా గీరతం, బీపట్లకొ దయచేయ వేడెదను స్వామీ వీ. పి గా
గ్రమ్మనక.

25-5-1912.

శ్రీరామకవి పుతుడు జమ్మలమడక కొటయ్యకామ్రై.

...క. మీయంతటి మహనీయులె, యాయెడ గీరతము వ్రాయ కెడ
గానున్నకొ, గూయచె గుంజలునైతము, బాయచె తేలిదండుగ్రున్న భాషములైనకొ.
కొండపాటూరు, 30-7-12. వరివేటి వేంకటనరసింహము.

.....ఉ (పంచపాది.) తిక్కనసోమయాజికవి ధీరర కల్పితమైనభారతం, బొ
క్కటి దక్కనింకొకటి బోధనసేయునెనీకులందు నే, నెక్కుడు గాఢలంబు నొక
నెచెని యిచ్చటికేగుడంచి నీ, నెక్కుడు గాఢ లంబునది నెల్లడియయ్యెను గీర
తంబునం, దెక్కుడు ధర్మమార్గములు, తేట తెలుంగు తెల్ప నంతటకొ

12-7-1912

శనగల గోపాలకృష్ణయ్యవ్రాలు
పెదనందిపాడు

- క. 'ఎవ రిచ్చితి కవితను నీ, కవనీపాలకత'యంచు నననత్తువె! తా
రెపరిడిరి సింగమునకు న, టవిలో రాజ్యమ్ము మృగపటలములమీఁదక? 202
- క. 'గర్వం బెదిగెనుగా!' నా, గర్వము మాచెనవుగాక, కానీరాదే!
సర్వాహంకృతివారణ, ధూర్వహ మగుసభ నొకండు దులిపెద రిక్కల్. 203
- క. 'ఎవరిడిరి జోడుకాగడ, లవినీతుండ! నీకు'ననిన 'నాముదపుం జే'
నివి యొసఁగె' ననుచుఁ జెప్పిన, యవివేకికిఁగాకి నెఱుఁగు,మన్న యటంచుక

శ్రీశివాయనమః

...తిరుపతివేంకటేశ కవిధీర వతంసములార! మీకు నే, నెరఁగి తల్లియీ
విధిక్ బుధ హృదీప్సితలక్షణ లక్ష్యభార సం, భరితము నీతిదాయకము ప్రాజ్ఞ
గురుత్తమ శిష్యపృత్తి సం, స్మరణ ధరీణసంఘజన సన్నతిపాత్ర మరిత్రపా
తీరస్మరణచణప్రచారణము సారవదర్థ సమర్థశబ్ద సం, చరణము తత్తదుత్తమ
రసప్రతిభాగతిభాసితంబునై, పరఁగెడుగీరత మ్మొకఁడు బంపఁగ మిమ్ము
సతమ్ము వేఁడెదక.

బొపట్లతాలూకా, బాపట్లపోస్టు,

విధేయుడు

కొండపాటూరు.

జమ్మలమడక శ్రీరాములు.

శ్రీ వీరవెంకట సత్యనారాయణస్వామి వారి సన్నిధిని వున్న ఆస్థాన పం
డితులు ధేరం మహాదేవ శాస్త్రిగారున్న, యింకావున్న శ్రీస్వామివారి నపు
కల్లున్న, మిగ్రంధములు అన్ని చూచేనిమిత్తం కుతూహలులై యుండి అందులో
గీతమందు చాలా ఆసక్తితో వున్నారు ... తప్పక ప్రస్తుతం గీరతము పంపించ
తోరుచున్నాను.

చామర్తి జగ్గారావు, బెండపూడి.

..... క॥ ఘంటాశత పరీధముల మం, చంటారట! లోకమెంతకై నడగును
ము, క్కంటిని నేనని యొకఁడిటఁ, గొంటి..... బొట్టుపెట్టి గోలయొన
చ్చెక్ తా॥ గంగోత్తుంగతరంగఘుంఘుమరవాకారానుకార్యార్థటీ,
భంగిక్ దాగ్రితుగుఘుచ్చనిస్సృతరసప్రచ్ఛన్న వేషంబు మీ, సాంగత్యమ్మునఁ
బొల్చు సత్కవితకే చందబునకసాటి? భూ, మిం గ్రీఁగంటిప్రసార శూన్యకవి
తా మీనాథు లూహింపఁగక.....

ఇట్లు జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి, శతావధాని.

చ. ఉడుగక వ్రాసి తెందులకొ యొజ్జలకుఁ, “గురుఁ డాతఁ డంచు నే
నొడువక యున్న శిష్యుఁ డని మాటికిఁ గోటికిఁగూడ నీవు నె
ప్పెడునది చాలదే” యనుట పెంకెతనం బిది, “యింటివాఁడు పే
రిడి యిది గొడ్డుగేదె” యన నింకొకఁ డాడునె పాడి గేదెగఁ. 205

క. కల చెందఁజేసి శిష్యులు, కలిలో నామఁబలె నితరకవులకు; మఱి వా
రలకుఁ వారికిఁ గలహము, గలుగని డెటు, నీకు నామఁ గలిగినదెట్టుల్? 206

నీ. నారాయణాస్త్రమునకు నమస్కారమ్మ శ్రీకృష్ణుఁ డానాఁడుచేయలేదె!
భీష్మసాయకవహ్ని బిట్టేర్చి మండంగఁ గృష్ణుని పృథిన చెట్టెక్కలేదె!
పదునెన్నిదననాటి పడుచుపాటునిబారి కెదఁగొంకి పాఱఁడేకృష్ణుఁ డెటఁగొ!
నైంధనవధకు నాచార్య మొక్కింపుడే శ్రీకృష్ణుఁ డా నాఁడు క్రీడిచేత!

తే. గీ. నిజముగా నామసామ్యంబు నీదుబావ
మఱుది కృష్ణునకున్న నమ్మహితుగుణము

..... చ॥ చదువుదు సూరనాది కవిచంద్ర పటుత్వ కపిత్వసారముకొ, ముద
మెద నూరుచుండ మునుమున్నిక నెప్పడు గూడ నట్లె నా, హృదయము గీర
తామృత మొకింత చవింగొను నాటఁగోలె బా, యదురుచి సర్వకాల మపురా
కవనం బిటులుండు టొప్పదే. ఇట్లు విన్నవించి నమస్కరించు

ఆర్యాపురము,

విధేయుఁడు

రాజమహేంద్రవరము 18-1-1913

భమిడిపల్లి సీతారామయ్య.

.....నవీనముగా రచింపబడిన పంచమ వేస పృతిమానంబగు గీరతంబును దయ
చేయించ గలందులకు పార్థినచేస్తున్నాను

సా॥ వెలగదుర్గి, తణుకుతాలూకా.

నరసింహ దేవర గవరయ్య

(1) ... కలకత్తాచేరినాను, తమగీరతము వినవలయునని యిచ్చటి యాంధ్ర
విద్యార్థులందఱు నునిళ్లులూరుచున్నారు. కాన యీజాబు చూచినవెంటనే తమ
గీరతము నీక్రింది విలాసమునకు పంప పార్థించుచున్నాను.

(2)... గీరతమును కిరసావహించితిని ఆగ్రంథరాజము నొక్కపరి చదివి
తనివిడిరక య కాశము చిక్కినప్పుడెల్ల నందలి భాగముల మాటిమాటికింజదివి
యానందించుచుంటిని.

గూడ నున్నను గీర్తి చేకూఱినీడు
ఎట్టులో నిన్నుఁగాపాడి యేమి ఫలము.

సీ. సకలాగమాంతసంచారి యాకృష్ణుండు సకలాగమాంతసంచారి యితఁడు
పరమసత్యాసక్తభావుఁ డాకృష్ణుండు పరమసత్యాసక్తభావుఁ డితఁడు

.....గీరత సందర్శనార్థమై చంద్రచకోర న్యాయముగా వేడుచున్నాడను.
వేగిర మంపకోఁడను. చిత్తగించవలెను.

K. V. Kristna Rao.

..... గీరతము అనుమహాగ్రంథమును వకటి నాకు పంపకోరుచున్నాను.
యా గీరతము నేను చదివి జన్మసాఫల్యము చేసుకొనుటకై వ్రాసుకోవడమైనది

చీరాల ది 30-6-12

తేలపోలు నుబ్బారావు వ్రాలు.

.....మ॥ వెన్నంబోలిన మికవిత్వ మొకబల్ విందయ్యె మిమ్మిప్పుడే, గన్నా
రంగని నే భవస్మధుర వాగ్వాధాన్యవాలోక నో, త్వన్నానంద విచిత్రోచారు
మణి సౌధంబెక్కఁ గాంక్షింతు రి, మృన్నక వచ్చెదఁడెల్లపిళ్ల పరవంశాగ్రణ్య
ముత్తామణి. సీ॥ అష్టాపధానశతావధానము లనుపని చిన్ననాఁడ నేర్పినదికాదె!
వాగ్వాదమందు విద్వాంసుల గెల్పుట కరతలస్థామలకమ్ము కాదె! రసవత్ప్ర
బంధ నిర్మాణ చాతుర్యమ్ము తమకు స్వార్జితమైన ధనముకాదె! దిక్సాధనంఛ
రత్నీర్తి మికొక స్వయంపరఃభయో ధర్మపత్నికాదె! గీ॥ యనుచు నుతులను
సామాన్యజనమెకాడు, నైరులనునైనఁ జేయకతీరదనుచు, నాకుఁదోఁచెను సత్క
విలోకతిలక, వేంకటేశ్వర కవివర్య! వినుతచర్య. చ॥ మఱియొక చిన్నచిన్న
పము మన్నన చేసెద రంచునెంచి యి, త్రైఱుగున వేడుచుంటి భవదీయకృతి
ప్రజమందు సత్కుధా, కిరదకలంకసంఘటిత గీరతముం బరికింప వేంకటే
శ్వరకవివర్య! మికృతులు సర్వముఁ జూడఁగ వేడ్క యయ్యెడిక.

ఇట్లు ఆకొండి వెంకటేశాస్త్రి

బొబ్బిలి సంస్కృతపాఠశాలావండితుఁడు.

..... ఆ. వి. పి. సంతోష పూర్వకముగా 3-5-0 చెల్లించి పుచ్చుకొని
గీరతం చదివి మామానందమును పొందినాను, రెండవ భాగముకూడా త్వరలో
అచ్చువేయించి పంపించగలందులకు కోరుచున్నాను మ॥ రా॥ శ్రీ. వెం. రా॥
గ్రంథమాల ద్వితీయగుచ్ఛకములో శృంగభంగమందు “కాముడి శతబట్టి”
యను పద్యము మొదలు నాలుగు పద్యములు చదివినంతనే వారివ్రాతలయందు

గాంగేయగౌరవాక్రాంతుడా కృష్ణుండు గాంగేయగౌరవాక్రాంతుడితఁడా
పూతనానాశనస్థితుఁ డాకృష్ణుండు పూతనానాశనస్థితుఁ డితఁడు

లే. గీ. అర్థభేదమ్ము దక్క లే దతని కిరని
కెందు శబ్దంబు నొకగతిసే పాసంగు
నేర్చికొను మాతనిగొనాలు నీకు నివాప
రంబులఁ బ్రతిష్ఠ కన్యంతరంబులేదు

208

క. గోవర్ధనుఁ డాతం డా, గోవర్ధనుఁ డితఁడు వీని కుచ్చితమే ని
న్నవిధికే ద్రిప్పెఁ దప్పడు, త్రోవలు నీవిత మునుపెఱుంగ వెఱుంగుదుకొ.

సం దే హముతో నుండిన మమ్మును మీ గీరతమువల్లను సంశయనివృత్తి చేసి
పండుకు చాలా సంతోషముగా నున్నాను.

Baruva Post }
Ganjam District. }

P. Janardanam Naidu.

...యీ గీరతలలో పర్వాంశములున్న వున్నవనిన్నీ బహుభాగా వున్న
దనిన్నీ, చూచినవారు చెప్పడంచేత నాకు చాలా కుతూహలంగావుండి యీ
పుత్రరం వ్రాసినాను గాన ముఖ్యముగా పంపించకోరుతాను.

ది 14-10-12, ఆ|| సుబ్రహ్మణ్యం.

.....గీరతము ఇప్పటివరకు కొంత చదివితినీ. యంతవరకు నాకు తీసి.
వేయవలసినపద్య మొకటియు కనుపడలేదు ఇది నాయొక్క నిర్భయమైన
యభిప్రాయము. (తమయొక్క) గీరతములో 34 వ పేజీలో "కృతి" యన్న
కంద పద్యములో పొసపొయినటులు నాకుదొచ్చినది.

నూజవీడు, 28-7-12.

నారయ్యప్పారావు.

అయ్య!

12-7-12, చిత్రాడ.

తమరు పంపించిన గీరతము అందినది. గంభంబు చదివినగొలది మాయ
ల్లంబపరిమితానందవాక్కి దేలుచుండె పంచమపేద బసంబడు భారతంబురీతి
మీ గీరతపుస్తకంబు పెక్కునీతులచే విరాజిల్లుచుండె. తక్కిన భాగంబులకుడు
అచ్చుపడిన వెంటనే పంపించగోరెదను. తమరు కావించిన శతాపధానగ్రంథము
లన్నియు వి. పి. గా పంపించకోరెదను. ఇట్లువిధేయుడు

చెలికాని లచ్చారావు.

ఉ. బ్రావిడులందు మూగురుగదా ! గుణవంతులు, నేను బావయ్య
నీవును సర్దుకొందము; “మనీషులు నవ్వెడికూళ” తిర్పతి
జేపయెటుల్ ఘటించు ! గురుశిష్యునినోదము లింత చక్కగా
నావలె నీవలెకా దెలియనా ! నెలనాటి శతావధానికికా. 210

తా. శ్రీకృష్ణుండుదయించు హేతువున నుశీరి మించె రేపల్లె, నీ
యా కృష్ణుండుదయించు హేతువుననో ! యాకారపల్లినమా
ఖ్యాత గ్రామము దుర్బలశోభ్యుదయపారావారముకా దాటలే
శేకాకారతఁ గుందుచుండఁ గనుఁగొంటే శిష్యచూడామణి. 211

శా॥ అయ్యో! మీదగు శిష్యుకోటికిఁ బ్రతివ్యపార్యయ్యడో వీరము, ల్లయ్య
ఘ్యుండు వచించు విన్నపము మీయాంతర్యమందుం గొనుం! డయ్యో! యీయస
మానకక్ష తమబోంట్లా పూను? టా రామకృష్ణయ్యల్ పిన్నలు సర్వసర్వముల
మీరైనక గృపక మానుడి॥ ఉ॥ వారలతప్పు తొల్లి గురుపర్యుల నెన్నక
యుంట, పిమ్మటకా! దూఱుట; రెంటిలో మొదటి దోసము తప్పని వారెయ్యెప్పి
రా. వేటొకదోసమో? తమదు జేసము పోషణ నేసికొంటకా! దానిని బోయి
చందులకుఁ దగ్గ చివాట్లిడిరంత చాలదే.

Bezvada, 12-1-1911,

ఇట్లు విన్నవించు భవద్విధేయుఁడు,

కాశీనాథుని వీరమల్లయ్య.

31-1-1911, గుంటూరు.

శుభము.

(1)...క॥ శీరి తిరుపతి వేంకటకవి భూతేశులు వినుఁడు గాయపూర్వపు
మనవికా! మీ తెలుఁగు గీరతమ్ముక! దీతత నాకందజేయుడి వీ. పీ. గాకా॥
క॥ అప్పటికాభారతమెక! నివృత్తి కీ గీరతంబు నెన్నో విషయాల్! నెప్పఁగ
వెలుపదెననియెద! రెప్పుడు చూతునో యటంచు నే ననుకొందుకా.

(2)...గీరతము కడపఱకుఁ జూచితిని సక్రమము, సభర్తము, సగందర్భ
మునై యున్నది. ధారాస్వారస్వదులకు మెచ్చనివారు ముందుఁబట్టవలెను.

ఇట్లు, శిష్యునామచాప్రీతి, గుంటూరు.

తెల్గుపండితుఁడు, బొనుహైన్కూలు.

ఉ. కాకరవర్తి లేఖలనుగాంచి సదుత్తర మేదిలేమి వా
 రాక్షసు సమీప బంధు లనినక జగమొప్పెడి నంచు నెంచి,యా
 సాక్షున దూరదేశగతసజ్జనులక గికురింప నెంచెదే ?
 యాకపటంబు కృష్ణకవిదే యగునో ? మఱి నీదియో ? సుతా. 312

(1)... గీ॥ మీ కవిత్వమునక బహు మిన్నగునట ! బహుకవులచేత
 నన్నుతుల్ వడసినదట ! పృథ్వితులంగూడ సంతోషపఱచినదట ! భారత
 మునకుఁ బ్రతియగు గీరతంబు.

(2).....మీరంపిన గీరతమందినది. దానిని సమగ్రముగా జూచినాను.
 మీగీరతమందు మాకు తెలిసిన విషయములు వారివిషయమై వినుండు. (1) గురు-
 వును మఱచుట. (2) రిజప్తరుత్తరం తిప్పివేయుట. (3) చాటునపద్యములట్లుట.
 (4) వ్రాసినమాటకు బదులు వ్రాయకుండుట. (5) శృంగభంగములు వ్రాయుట.
 మొదలయినవి గ్రహించితిమి. మార్గముఁ జూపినను తెలిసికొనలేనివారితో నేమి
 సార్థకము. ... తెలికేపల్లి రామకృష్ణయ్య, వేలూరు, చిల్కలూరి నేటపోవు.

...ఉ॥ గీరతమన్న సర్వగుణ కీలితమార్ద్రప పాకసార మ! వ్యారిగఁ జూచి
 దానిప్రతిపక్షసరద్రసపూరమానఁ ద! ద్భారతవైఖరించెగఁడె దక్కినభాగము
 లన్ని పూర్తిగా! గూరిచి వేగమంపుఁడిది గోరెదఁ దిర్వతి వేంకటేశ్వరా.
 18-11-12, సోమవారం. గుంటుపల్లి గోపాలకృష్ణయ్య.

అయ్య !

తమరు చేసిన గీరతము చాలాబాగావున్నదనిన్నీ, మిక్కిలి రసపంథముగా
 వున్నదనిన్ని, మీవాక్కు అనేసరస్వతికి ఈగ్రంథము ముఖ్యస్థానమనిన్ని వింటిని.
 చర్ల సూర్య నారాయణవ్రాబు.

(1)...గీరతము 1 ప్రతిన్ని... ఈ వాల్మీకీయులు ఓ. పీ గా పంపవల-
 యునని నిత్యయి నమస్కరింపుచున్నాను.

(2) ... గీరతాన్నయము కడవరకు చదివినాను. యియ్యది కఠియగ
 భారతమనుటకు యేమిన్నీ సందియము లేదాయెను.

పేరేచర్ల హనుమంతరాజువ్రాబు, ది 6-8-1912.

కాశాని, సంతమాగులూరుపోవు.

నీమేనత్త కొమారుడే తెలిపె ? వానింగూడ నా బంధు వం
చేమేనికొ లిఖియింప నేరుతువె ? మీకృష్ణుండు నీతండునకొ
సామాన్యంబుగ నన్నదమ్ములనుతుల్ ; సత్ ంబునందొక్క డు
ద్దామం, డింకొకడో ? యచత్యము విద్వాంసుండు శిష్యాగణీ! 213

ది 18-9-10.

గొల్లకోట ఛైరవకాస్త్రి అనేక నమస్కారములు ... యీమధ్య తమరు
అచ్చువేయించిన వాదపత్రిక నాకు వినడమందు చాలా కుతూహలముగానున్నది.
పితాపురములో తమ పత్రికను చూచినవారు చాలా సంతోషించుచున్నారు...
...యీపత్రికయున్న పంపించితే దానిఖరీదులు దాఖలుచేస్తున్నాను.

ఇట్లు విధేయుడు గొల్ల ఛై|| కాస్త్రి.

.....ఉ|| వింటిని గీరతమ్మ మును వేదమె యానని ధర్మబోధయం!
దుంటిని, వచ్చుటెష్టాయని యో గురుశేఖర ! గీరతమ్మ నే! డంటిని వేదమే
యనుచు నారసి యో రసవిత్ కవీంద్ర ! వా! కొంటిని వీ పి. గా నొకటి
కోరిక నా కొకడంప మిమ్ములకొ.

ఇట్లు

శిష్య హ

వారి

మంత్రాల కామేశ్వరరావు.

..... శ్లో|| శ్రీమద్వేంకట రామకృష్ణకవిభి ర్మిథ్యాప్రలాపాత్మకా,
యుష్మద్గ్రంథవిమాషణాత్మకతయాగ్రంథస్తు యో నిర్మితః, దృష్ట్యాతం బహుభా
వినశ్చితధియో మస్మిన్ప్రజానాంపచ శ్మృత్యాకించదపి, పుస్తకములనస్తద్గీరతా
దర్శనాత్|| శ్లో|| యుష్మన్నిరాఘాట కవిత్వధాటి, సముత్థితాఖండయశోర్భురీం
తాం, సభాసువిస్తారయతుం మనోమే, నిరీక్షీతుం కాంక్షతి గీరతంచ||

ఇట్లు తమ విధేయుడు, మేడవరం సుబ్రహ్మణ్యకాస్త్రి,
కర్నూల్ జిల్లా, మార్కాపురం తాలూకా, యెర్రగొండపాలెం

...తమ గీరతామ్నాయము అనేకమాల్లు నేను చదివియున్నాను. దానివై
యిట్టిదని వర్ణించుటకు తగినంత సామర్థ్యం భగవంతుడుయివ్వలేదు...చప్పట్టిపర్వ
ములో మాసూర్యనారాయణకాస్త్రులను నాటి అల్లరికి అంతకి కారకుడుగా వా
యించినారు. అది అన్యాయమని నేను దలచుచుంటిని. అతడు వెంకట్రామయ్య
వలె తమకు చిరకాలపు శిష్యుడు కాకపోయినను మారామకృష్ణమృంత శిష్యుడు

ఉ. వేదుల రామకృష్ణునకు వేదులవారును, జర్లకుళ్ల స్వదా
యాదులునుకా విరుద్ధులయి యర్భక! సత్యము తెల్పఁ బూను టు
స్మాదము పుట్టికా; దది పృథుదములోఁ బడు వారిఁబట్టి దు
ర్వాదము చేయు టొప్పదని వారు తలంచుట నుమ్మి పుత్రకా! 214

చ. ఒకఁ డెవఁడో వివేకవిరహం దుదయించిన నంతమాత్రం న
త్పృకరపరంపరాజనిపదంబులు వంశము లపృతిష్ఠచేఁ
గకవిక గాంచఁబోవనుచు గట్టిగ చాటుట కున్నమాట వా
రకుటిలచిత్తులై చలిపి రంచు జగంబు గృహించుఁ గావుతక. 215

కాకపోడు. వీరుభయమున్నా మియందున, మికవిత్వమందున, విశేషమైన భక్తి
కలవారైనను, మాపెత్తొండ్రుగారి అబ్బాయి యిటీవల భక్తిలేనివాడుగా మికు
కనుపించుచున్నాడు. అతనిని గురించి నేను వ్రాసినను పీలులేదు గాని నిజానికి
అంతరంగమునందు మిరన్నా, మికవిత్వమన్నా, ఇప్పటికిన్నీ భక్తిగలవాడే
అని నేనేకాక మాగ్రామముంతా కూడా యెరిగిన సంగతియే, మా సూర్యనారా
యణశాస్త్రియో మివిషయమై యెప్పుడుగాని, యేవిధమైన చెడుపృసంగము
చేసినవాడుకాదు. యితనిని శృంగభంగంలో సీసపద్యంలో సాక్షిగా వేసు
కున్నను సమయంపస్తే నిజంచెప్పేవాడే కాని వేరు మోస్తరువాడు కాదు,
యితడేకాదు వాళ్లువ్రాసిన సాక్షులంతా పృమేయంపస్తే, ఆవేశను జరిగిన
పని తప్పుడుపని అనిన్నీ దానికి ముఖ్యకారకులు మారామకృష్ణమ్మ మాట
అటుండగా, శ్రీవ్యాసమూర్తిశాస్త్రులుగారి తమ్ముడువల్లనే అని మాగ్రామంలో
చెప్పనివారు చక్కరు వుండరు. యిట్టిస్థితిలో మా సూర్యనారాయణశాస్త్రి
ముఖ్యకారకుడు అని తాము అభిప్రాయపడుట అతనికిన్నీ నాకున్నా చాలా
విచారముగానున్నది. యీ సంగతి అతడు చాలాసార్లు నాతో ముచ్చటించి
నాడు. శృంగభంగము తప్పుడుకూతలు అయినప్పటికిన్నీ అతడు అచ్చునకు
తీసుకొనివెళ్లుట, అనాలోచన పనిగా తమరు నమ్మవలెను, ఇటీవల అవధానము
లలో నిమగ్ని గురుస్తుతిగా నుతించినాడు. ఆపద్యము నాతో చాలాసార్లు విన
మని నప్పినాడు ఆసద్యములు ముందు అచ్చులోనున్నవి, చూడగలరు. ఆరెండ
వనాటి అల్లరిసభలో కాకరపర్తి వెంకటేశాస్త్రియొస్తూ; నారాయణశాస్త్రి
గారున్నూ, వీరికి సంబంధించిన వారున్నూ కాక మిగతా వారీయద్దేశం కల

చ. ఎఱుగని వారి కన్నుల నెఱే నిను మూరక చల్లవచ్చు; ద
గ్గఱగల బంధుజాతపు మొగంబులు మూయఁగనెర; పూరకే
పరుగిడ కిప్పుడేనియు నెబాసనిపించు కొనంగ యత్నముక
బొరయును; కృష్ణసత్కవికి బుద్ధిని జెప్పి మగల్గు మర్చకా!

216

వారు కారు. మీరుమాత్రం అప్పుడు అంతా దురుద్దేశం కలవారలే అని అను
కొనియుండురు. యితేవల సత్యనిర్ధారణకు తోడ్పడినవాళ్లను తప్పించుటచే
మాకాయర్థము స్పష్టిమవుచున్నది మాసూర్యవారాయణశాస్త్రి అల్లాతోడ్ప
డకున్నప్పటికి దురుద్దేశము కలవాడు కాదు, యితడు మీగీరతంరాకకై యెదు
రుచూచుచు నన్ను ప్రతిరోజున్నా అడుగుచుండేవాడు. వచ్చినతరువాత
మిక్కిలిగా సంతోషించిన భాష్యకారశాస్త్రి వగైరాలతో పాటితని నొక్క
నిగా భావించుచు రెండవవూర్పులో యితనిని సవరించెదరని నమ్ముదును.....
మరుదినమందు పశ్చాత్తాపపడని వారేలేరు, ఒకనాడు మారామచంద్ర పెదనా
యనగారు, మారామకృష్ణమ్మను చీవాట్లువేయగా నేనువిన్నాను. యెవళ్ళు
యెంతదాచుకున్నా సంగతులు తెలియకపోవు. కోకిలకాకములో 'కావు,
కావు, కావు, కావు, అను కల్పనయే యిప్పటికిని మీ కవిత్యమందు వాళ్లకు భక్తి
కలదని చెప్పచునేయుండును. సీ॥ ఇవి రాజమతులు చేయవలసిన పనులు
కావు కావంచు గాకమ్ములఱచే' అను బుద్ధచరిత్ర సీసపద్యమును జూచినవారికి
విస్పష్టమే, లోకములో సత్యమును గ్రహించేవారు పలువురు వున్నా అన్యతపు
వ్రాతలు చాకేవారు వ్రాయకమానరు. వేమవరంలో తమకు జరిగిన సన్మాన
మును తమరు అక్కడ జూపిన అసాధారణశక్తియు ఒకవిద్యార్థి అక్కడ
స్వయంగా చూచివచ్చి మావూరిలో నాకు చెప్పినాడు, శ్రీశీతారామశాస్త్రి,
మరియు మొదలైనవార్లు చాలాసంతోషించినారు. విచారించే కూటములో వారు
గూడా కొంతమంది నాదగ్గర సంతోషించినారు. యితేవల నేను యేలూరు
వెస్తిని అక్కడ ఆంధ్రపత్రికలో కామేశ్వరకవి వ్రాతచూపిని, ఆవ్రాతకున్నా
నేనువిన్నదానికీ సంబంధములేదు. ఆ వాగ్రితలు భగవదీశుని పత్రికాధిపతి
తెల్వికేటలను గూర్చి నాకు చాలా విచారకరమైయున్నది. ఎప్పుడున్నా
దుర్మార్గులు చెడుపనులు చేస్తూనే వుంటారన్నందులకు, ఆవాగ్రిత దృష్టాంత
ముగా యున్నది. యీవాగ్రితల నిజము మావాడు యెరిగివుండి కూడా యెదో
నేరుపెట్టి ప్రకటిస్తాయంటాడు, యిట్టి వ్రాతలవలన గాని పట్టికొరల వలన

చ. సకల మెఱింగి నా కపయశం బొడఁగూర్చుగ నెంచి నెఱ్ఱిదు
వ్వుకటనముల్ పొరింబొరిగఁ బత్రిక నించెదె? కొండపీటివా
రికి మఱి బాసటయ్యెదె ? యరిప్రకరంబు లిఖించు దుర్వచః
ప్రకరము పాత్ర మందుఁ గొని పల్లదముల్ లిఖియింతువే నుతా! 217

ఉ. పుట్టినదు త్తమాన్వయము, పోయి వసించినచోటు ధర్మపుం
బట్టము పీఠికాపురము, పార్థివుఁడో యలధర్మరాజె, నీ

గాని మీకీర్తికి యినుమంతయు లోపంబురాదు బ్రహ్మనందకాస్త్రి
వ్రాసినట్లుగా మా గ్రామములో కొంతమంది కోతిమూకవున్నది పుంగ
వుల కొరకు గుంటూరులో మూడుమాసములు వసించిన మీరు మా గ్రామములో
రెండురోజులైనను వసించినయెడల మీవైరులెంతగంభీరులూ? తెలియక పోవునా,
చర్ల చలపతి వ్రాసిన తుమార్పణ పుత్తరం వల్లనే తమకు గోచరించివుండ
వచ్చును... పిడుగువంటిది తిరుపతికాస్త్రిగారి పుత్తరం వచ్చినతోడనే అతనికే
కాదు ఆపక్షములో పెద్దతలకాయలకును గుండెబలజనించె... మీథాటికి వారె
వరు. వీరెందులోవారు. మహాగజాః పలాయంతే మళకానాంతుకాకథా, యిది
పిచ్చుకపై వజ్రాయుధ మున్నట్లు యున్నది. అయిన నది ఒకమిషచేసుకొని
మీరు మాబోంట్లందరికి గురుశిష్య ధర్మాలను వుపదేశించుటచే లోకోపకారమని
చాలామంది పెద్దలెల్లరు నుడువగా నేను విన్నాను. మీగీరతమునుజూచి నారా
యణకాస్త్రికూడా సూర్యనారాయణకాస్త్రితో 'నిన్ను కారకునిగా వ్రాసి
నారు. గాని యింతచేసిన మమ్ము యేమియు దూషణవ్రాత వ్రాయినేలేదు
గదా. బాగుగానున్నదే' అని వకనాడు అనివున్నాడు ... రెండవ కూర్పులో
సూర్యనారాయణకాస్త్రిని తప్పక నిరవరాధినిగా సవరణచేస్తారని నానమ్మకము
యివియే అనేక నమస్కారములు.

సామజేద్దు సూర్యనారాయణాపధానులు వ్రాలు
సాకిన్ కాకరపర్య

తే. మము, ఆశీర్వచనములు.

మీరు మావూరు వచ్చినప్పుడు ఇంకా పుంటారుకదా అనుకొన్నాము.
వెంటనే వెళ్ళిపోయినారు. మీరు యెంతగొప్పవారయినను బంధువులను అనాద
రించుటయు న్యాయముకాదు. మావూళ్ళో యెవళ్ళో అల్లరిజేసినారని మేమంతా

కిట్టిదురూహ పుట్టుటకు హేతువు గానఁగలేక సారెవక
గట్టితి నిన్ని పద్దెము లఖండయశమ్మును నీకొసంగితి

218

ఉ: “ఎంతటివాఁడో శిష్యుఁ ? డతఁ డెంతటివాఁడును గాఁడయేని దు
ర్దాంతుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు ‘తన్నుఁ దలంపఁ’ డటంచు నింతగాఁ
జింత పహించునే ? మఱియుఁ జెప్పునె భారతమంత గ్రంథ” మం
చెంతురు లోకు; లెట్లయిన నేమి, కృతార్థుఁడవైతి పర్యకా !

219

ఉ. ఎండఱు శిష్యులలో కడు నహినునిగా ననుఁ గొల్పుచుండ నీ
యందునె పట్టు పట్టు టది యారయ నీదు పురాకృతంపు భా
గ్యేందిరకాక యిందు నొక హేతువు గల్గునె ? ధన్యమూర్తి వీ
వందఱు శిష్యులందునను నర్భక ! సందియ మిందులేదు నూ.

220

ఉ. “శృంగపు భంగముక ” గని యినీ ! యని కొందఱు రాజమాళు లీ
నెంగలిచాఁత వ్రాసిన పృవీణుల పృజ్ఞను సత్సభామహో
త్సంగమునందుఁ జూత మని బాబును మీకు లిఖింపనెంచి న
న్నుం గని పల్క, వారల ననుంగుల నేను మరల్చితిం జువీ.

221

(9) సంకీర్ణ ప ర్వ ము .

ఉ. * పాపము ! వా రెఱుంగుదురె పాండితి నీయది ! వత్తు వంచు ని
న్నోపికఁ బిల్వ నెంచి రెఱులో పిక ! యీ వొక సాకుపన్ని యా

దానిలో వాళ్లమే అని వూహించి మామిద శీతకన్నేయుట ధర్మముకాదు.
రామకీప్తమ్ము వ్రాసిన తప్పుడువ్రాతకు మావూళ్ళో పెద్దలెవ్వరూ హర్షించడము
లేదు. రామకీప్తమ్ము తండ్రిగారుకూడా కొడుకుచేసిన తప్పుపనికి చాలా నొచ్చు
కోవడము నేను వినియున్నాను. తండ్రే మెచ్చుకొననప్పుడు యితరులు మెచ్చు
కొంటారని మీరాలోచించడము తప్పు. ఆనిమళ్ల సీతారామశాస్త్రులు పగైరాలు
మీరు నెళ్ళినతరువాత రామకీప్తమ్ము పగైరాలను చాలా మందలించినారు.
గ్రామానికి అపగ్రతిష్ట తెచ్చేపనులు పెద్దలెవ్వరూ సమ్మతించరు. నేను చదువక
పోయినా మీకుమీకు వుండే తేడాపాడాలు యెరుగనివాడను కాను.

తాతపూజి భానప్పవారిలు.

* వుత్తరం...శ్రీశ్రీ...లు ... చిత్తగించినారు. ఇంతమాత్రముచేతను
వారిమనస్సుకు తృప్తిగాలేదు. ...సభచేయించి తగు పండితులను ఆహ్వానం

భూపులఁ జిన్నఁబుచ్చెదవు పొచ్చెము పన్నుటకీపు నేరవే ?
దావున బావ లేడె? యిది తజ్ఞులు దక్క జగం బెఱుంగునే!

ఉ. కోయిల యెల్లకాల మొకకోటరమందె వసినప, దొక్కటె
తీయని మావిగున్న నె గతిం దలపోయదు; మావిగున్నలం
దేయెడ సంచరించు టది యెవ్వ రెఱుంగరె? యొక్కసారి మై
బోయి స్వశక్తిపద్ధతులు పొంపిరివో విహరింపు మర్హకా!

ఉ. కాకులబాధ బాల్యమునఁ గాని యనంతరమందు నుండ దీ
పాకము నీవెఱుంగవొకొ ? ప్రాథత గల్గిన కోకిలంబుతో
డీకొనవెందుఁ గాకములు డేకకు మూలల, సత్సభాస్థలిక
బాగ్రుటశక్తి జూపుము ప్రపంచకమెల్ల నిజం బెఱింగెడిక 224

ఉ. అల్లెదు పద్దెముల్, సరిగ నయ్యవి యుండెడి, సందియంబు లే;
దల్లెడియంతనే జగము లల్లన మెచ్చునె ? యెన్నిశక్తులో
పల్లవితంబులైనయెడఁ బ్రాజ్ఞులు మెచ్చెద; రత్నగూడఁ గీ
ర్త్యులననంబు దుర్లభమె యో పిక ! యోపికనెంచి చూడుమా ! 225

ఉ. నిదుర వోవుమోము, గణనీయము గాని గళంబు, మేటియా
పద్దశ దెల్పుధార, విన వాంఛ జనింపనివాక్కు గాక యే
విద్దియగాని నేర్చిన వివేకులు సత్సభలోనివారలక
దద్దయు మెచ్చఁజేతు రని దజ్ఞులు దెల్పుదు రీ వెఱుంగవే! 226

ఉ. పెద్దలు వచ్చునక్కొలది బిట్టుగ విస్మృతమా శరీరముకొ,
గద్దటిమూఁకఁ జూచునెడఁ గంకెడు పెంకెతనము; వాక్కులం
బెద్దటికంబుఁ బొగ్గినియుఁ బెక్కుగుణములు వొల్పు జాణయే
తద్దఁ బ్రపంచపున్నతికిఁ దా దగు నన్య లనర్హ లే నుమా. 227

ఉ. పెంకెకుఁ బెంకె, పెద్దకును పెద్దగ నెవ్వఁడు సంచరించునో
లంకకు వాఁడు వోయినను లక్ష్యము లేక జయించి వచ్చు, ని

చేపెదమనిన్నీ పుభయప్యార్థిలకు పట్టుపుత్తరములు వ్రాయించెదమనిన్నీ యీ
పుత్తరం అందినతోడనే ఒకరోజు శల్యపుచ్చుకొని రావలసినదిగా తెలపుయిచ్చి
చందున విన్నవించెదను ది 11-8-11 (చేవారిలు)

శృంగుని నాంజనేయు నిట సాక్షిగఁ గైకొను; మాతఁ డెంతయో
పెంకె సురారితోటి యెడఁ, బృథ్వితనూజ యెడక విసమృదే. 228

ఉ. ఈ పదియించులక్షణము లిన్నియుఁ గల్గినవార లెందఱో
భూపలయమ్మునం దొకటఁ బొల్పువహింప రొకండో యిద్దఱో
నూ! నెలయంగలార, లివి చొప్పుడె జూ శివరామునం దెటో
దైవవశమ్మునకొ; వృథగఁ దజ్ఞుని వానిని దూఱు టొప్పునే. 279

ఉ. దూఱుమా నన్ను సారెకును దూఱుకొలంది యశమ్ము నీకు నేఁ
జేరఁగఁజేతు; నూరక ప్రసిద్ధిఘటిల్లుచున్న యప్పు డీ
వేరికి నేల జంకెద? విదే యొక విద్యగఁ జేసికొంటి వా
భోరణి మేలు! మేలు! గురుదూఱి యశమ్ము వహించి తో బో! 230

మ. * “అవధానంబది చేయలేదు శివరామాఖ్యుండు తద్దేశికుల్
శివరాముకొ గవి జేసి వారె పనులకొ చెనేతఁ గావించి” రం
చు వివేకం బలరార వ్రాసితి వహా! శుంతల్ పునంగించు దు
ర్వ్యవసాయంబులు నీకు సాక్షులొకొ? నీవద్వానికొ మాటెదే. 231

చ. అతఁ డతిధర్మతత్పరత నాఱడికూతలు పైఁచినాఁడు; పొ
జ్జతగలవాఁడవే నతనిపరిజ్ఞ గనుంగొను; మింతయేల ధీ
యుతుఁ డతఁ డొక్క పద్మము నొహో యని లోకము మెచ్చఁబాడు, నా
చతురత నీక కాదు చుమి సాధ్యముగా దది యెట్టిదిట్టపక.

చ. అతనికి నీకుఁ బోల్చియగు నంచును దజ్ఞుఁ డెవండుగాని నూ
స్మృతమును బాడునేయని మనీషియెయేని వచింపఁబోడు; నీ

(అట్టహాసమునుండి)

*.....కృష్ణ— ఇప్పుడు తిరుపతి వేంకటకవులు తమపుస్తకముల జాబితాలోఁ
గలిపి పక్కటించి యమ్ముకొనుచున్న యవధాన మదియేనా యేమిటి!

దేశమాత— బోసు. అదియే. మొదటనుండియుఁ బాపము! వారు దాని
విషయమై చాల శ్రమ పుచ్చుకొన్నారు.

కృష్ణ— సరే! తెలిసినదిలే. శివరామశాస్త్రిగారవారూ బీడలో
పాఖ్యాన కర్తయేనా?

అంధ్రేశ్వరి— (పరిహాసించుచు) ఆ. ఆ. ఆయనయే (చెవిలో ఇట్లు లెటులు.

కుతుక మనెట్టి? దెవ్వడును గోవిందుఁ డుండనెహద దొక్కొ? నక
బతితుఁ డటంటి నమ్మతమె, ప్రాజ్ఞుల నన్యల దూఱనేటికి? 233

ఉ. చూడుము శక్తియై యెడ నూరినాతం బగు సత్సభాస్థలిక
వాఁడె ఘనండా? నీవు మఱి బావయు వానినిమించు మిన్నలో?
రాఁడనుకోకు రాఁగలడు రమ్మన, వచ్చెదవేని దానికిక
గాఁడు పరాజ్ఞుఖుండు సరిగా లిఖియింపుము జాబు దీనికిక. 234

ఉ. *కాకరపత్తి రమ్మనెదో? కాకరపత్తిక వచ్చు, శృంగభం
గాకలనంబు నల్పఁగల యయ్యలు తోడుగ నీవు బావయుక
దాఁకఁగ నేర్తురే యతని? నాలుక వచ్చిన యట్టులెల్ల నె
ట్లోకలహమ్ము సర్పదర! యోగ్యులు లేరే! నిజమ్ము తేల్పుఁగక. 235

ఉ. మానుడు వ్రాత లింక, నవమానపువ్రాతలు వ్రాయు ధొంగదు
ర్యాసుల నెల్ల బట్టుకొనిరాదగుశక్తిని దేవుఁ డిచ్చె జూ!
నూనృత మాఁగ శక్యమె? నుషుప్తిని లోకము సర్వదా రతిక
బూనదు, మేల్కొనున్ నిజము పూర్తిగఁ దానెఱుఁగుంగ్రమమ్ముగక.

అ. వె. పత్రికాధిపతులు 'బాబో! పరమాదమం'
చన్నవ్రాత నూని యనృతకల్ప

(తాలుకుట్టనమునుండి.)

*చ॥ శివుఁడనొ లేక రాముఁడనొ చేసెదనోమఱి చేయలేనొ నా, కప
నముచూడఁగాఁ డలపుగల్గిన జాబులిఖింపుఁ డూరకే, నువినువిఁ గ్రొక్కు
పద్దెముల నూరులు నవ్వ లిఖింపనేల? యే, కవితయు లేరగా నొకటి గల్గుట
కుక ఫలమిట్టి దానొకో? మ॥ సభకుక రావలె నోదవిప్పవలె మీసామర్థ్య
ముం జూపి వాగ్విభుతక గాంచవలెక, వృథాగ నొక చక్కిక దాఁగి
నానాట రాసభమలో గోఁగిన పాడువ్యాఁతలకు దానత్వమ్ము గావించు మీ,
కు భయంబా? మఱిభక్తియా? యరకెటో ఘోషింతురిచ్చాగతిక. ఉ॥ వచ్చె
ద రమ్మటన్న నృపదల్లభు నాజ్ఞను బొంది మీరలే వచ్చిన నింతకన్నను శుభం
బిలునెయుఁడు లేదయేని యే, పిచ్చియు వెళ్లఁ గ్రొక్కుకుఁడు పెద్దలు నవ్వుచు
నున్న వారు మీ, కుచ్చితవుం బ్రసంగములకుం జెవియొగ్గఁడు పొజ్జఁ దొక్కఁ
డుక (విస్తరమాగ్రంథమునందే చూడఁదగు)

నములు చేయుబావనాలుక కొకచంద్ర

హార మిత్తు. నెదుటి కనుపగలవె ?

237

చ. కల దొకకొంతజెల్వీ, యది గాదని నేనన, సంతమాత్రచే
నిల సకలమృత మోసముననే మునిగింపఁగ నెంచి యేదియో
గిలుకుచుఁ * “జేటభారతము” గీరతథోరణి నడ్డునంచు వా
క్కులు ప్రచురింప నేల? వినఁ గూడనిపోకలు కట్టిపెట్టుడీ!

238

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దిట్టుచుఁ జెప్పినయట్టిపద్యముల్
గురువరు నింద సల్పినను, గొండొక చక్కఁగ నున్నవంచుఁ జె
ప్పిరి వినువారు, తిట్టినను బిప్పికవిత్వము కాదుగాన వా
విరి నవి బైటఁబెట్టుఁడు, ప్రవీణత కయ్యవి సాక్ష్య మిచ్చెడిక.

239

ఉ. తిట్టిననేమి? న న్నురక దేవుని జేసితి పంట! దాన నో
దట్టుడ! దేశకత్వమును దాఁటినమేల్పడ మబ్బజేయు నా
తిట్టులు నాకు దీవనలె, తిర్పతివెంకనపేరు నాకు ముక
బెట్టిన యందు కీవు సరిపెట్టితి వంచు నుతింతు నిన్నిఁకక.

240

ఉ. ఊగక యిచ్చినక గొనని యుప్పనిచప్పనికూత లెల్ల నె
వ్వారలా “కర్చు” లిత్తురని వారక యచ్చునఁ గ్రుచ్చ నేల? దు
ర్వారరసప్రసారగుఁబంధురదివ్యతరప్రబంధనం
సారులు గండు, వర్ధిలుఁడు, బాడ్యము మాని సుఖింపుఁడింపుగక.

241

ఉ. బీజము లేని వ్యాతలవి పెంపున హింపవు; మాకు బీజ మే
యోజ నుటిల్లు? ‘మే మురకయున్న గురుక దిగఁద్రావి తిట్టఁగా
నాఁడఁ డూరకుండక యహంకృతఁ జూపె’ నటందురోటు! మీ
బీజము దెల్పినట్టులె వివేకులకుక బాడకట్టెడిక జూడీ.

242

మ. యతులుక బ్రాసలు వెట్టి యెట్టులా కవిత్వాదంబరం బూని తి
ట్టితిలే యందము, దాన లాభ మది యెట్లే గల్గఁగాఁబోదు; పం
డితు లాధోరణి మెచ్చుకొన్న, నల గోష్ఠిక సత్యవాక్యాతురీ
విరతస్యాజ్ఞత మాపకున్న విరయా వేయెల? చాలింపుడీ!

243

*... మనపితాపురపు వారు “చేటభారత” మొకటి వ్రాయుచున్నారట!

6-2-12

సుందరరావు

ఆ. నె. రాళ్లబండి శతవధాని వ్రాసినట్టి
పద్యముల సారమును మదిఁ బట్టుకొల్పి
త్రోవకుఁ రండు; దేశికద్రోహఁజింత
పలనిదోసంబు ననుతాపభరము మింగు.

244

తే. గీ. ఏమి సార్థక్య? మేదియో యీవు వ్రాసి
వెంటనే యేను ఖండించివేసినంత;
సత్యమె జయమ్మునిచ్చు, యశమ్మునిచ్చు
సత్యమునఁ బొమ్ము మంచి యశమ్ము గొమ్ము.

245

ఉ. వెంకటేశాస్త్రి నేరొ యవివేకులు తిట్టి రటంచుఁ గాని, యే
కుంకయొ సత్యభాస్థలని గొట్టె నటంచును గాని యెప్పుడో
జంకక వ్రాయ నయ్యది యసత్య మటంచుఁ దలంపకుంటయే
పంకము, నమ్ముచో మద మపారముగాంచుట చెప్పనేటికిఁ!

246

తే. గీ. శత్రునకునేని యావద నైవరాదు
పైని సంతసపడు తెంత పాతకంబు ?
పరమశత్రులు గిలికడి పాడువ్రాత
తార ! పుస్తకమంచు వ్రాయంగఁ జనునె?

247

తే. గీ. అంతయో యింతయో యక్షరాస్యులైన
మీకుఁ బారమ్ములేని నామీఁద నక్ష
రములె నేరని వారెమి రాఁ దలంతు ?
రింతమాత్రము తెలియ విఁచేమనందు.

248

క. మిముఁ బట్టి కొప్పరము కొ, ప్రముఁబట్టియొ మీరు తప్పవ్రాతలు గిలుకక
శ్రమ మొకటి దక్క వెంకన, కమరునొకో యప్రతిష్ఠ యరయఁడిఁకైనక.

క. బ్రహ్మాత్మనములతోడక, బ్రహ్మాండం బగులుకీర్తి ప్రిబలింపెడి యో
జిహ్మగులారా ! మీ 'యం, బ్రహ్మతకు విచారమేల పడవలె నకటా !

కా. మీయజ్ఞానము కొప్పపుంచెలివియుక మేల్లార్చెడి స్మాకు, మీ
రాయాసం పడకుం డసత్యములు వ్రాయంగా ప్రియత్నింపకుం
డోయిశిష్యుడ! “వేడినీళ్లకు గృహం బొక్కింతయుక గాల” దా
హా ! యజ్ఞానపుటపైహాసములదు ర్వాపారపాణితల్.

251

అ. వె. అట్టహాసమంట! అద్దాని నిండఁ ద
 వ్వుడు ప్రసంగమంట! పుడమి తేఁడు
 చూచియుండఁదొక్కొ? చూచియు వారింపఁ
 దొక్కొ? చూడఁడనుటె యొప్పవలయు.

252

ఉ. చూచిననూరకుండఁ “డిది శుంతప్రసంగము మానుఁ” డంచు బి
 ట్టేచి చివాటులకొ గొలుప కెట్లును మానఁడ, పొజ్జుండె యెటుల్
 నీవత సమ్మతించు? నవనీపతి నిక్కము చూచియుండఁ డీ
 తోచియుఁ దోచరాని నుడి తోవలు తేనికెఁ జూడ నేటికె! 253

చ. ఎవరు చివాట్లు పెట్టె బని యేమి? గురుండను నేనె చాలు, దు
 ర్యోధనహృతి పూర్తిగా నెఱుఁగు పండితమండలి చాలు, బుద్ధి చె
 ప్పవలసివచ్చినకొ గురుఁడుఁ బండితవర్గము, వీరిపైని బా
 ర్తివుఁడు వచింపఁగావలయుఁ; దేకువ గల్గిన వీరె చాలరే? 254

ఉ. తప్పుడు వాగ్దేవతలందును “శతఘ్నిని” వాగ్దేవతవంతదాక వ్రా
 బొప్పగఁ జేసితి; విపుడొ యొక్కడె బావయు చేయుచుండె; నీ
 కిప్పుడు బుద్ధివచ్చినదియే? వచియింపు “శతఘ్ని” యూరకే
 ‘ట’ప్పని వ్రేలి పాశుపత ధాంకృతి కుప్పునుగాక మ్రగుటకొ. 255

ఉ. నీ కటు బుద్ధివచ్చుటయె నిక్కమయేని వచింపు మింకఁ బె
 న్నికఁ జరించు బావకు వివేకము గూర్చ యతింతుఁగాక! యా
 కారకరప ర్తివానికి నఖిండమృషావచనప్రతాపికొ
 బాగ్దేవతగర్వముల్ పలుకు పద్ధతి వేఱునుమా! కుమారకా! 256

అ. వె. అకట! పాశుపతము నడఁపఁ బరాస్త పా
 శుపతమనుచునొక్క “శౌంతికాయ”
 వాగ్దేవత వ్రాయు బావ వైఖరి గనియు నీ
 వేలయూరకుంటి నెఱుంగఁ జెప్పును? 257

క. అందుగల యన్యతథోరణి, “సందేహము లేదు బావ శాబ్దకజీవా
 నందుని” సారము తేల్చెడి, నెందుల కా పిచ్చివాగ్దేవత లెఱిగింపు నుతా!

కా. ఏదో వ్రాసెడివానిపోల్కి నెదియో యింతింత పంపంగఁ బై
 “నేదో వచ్చుగదా?” యటంచు నకటా! కృష్ణాక్షుకత్రయంబు నై ప.

కో దూఁకె, బయి సిగ్గిరెజుమి; వృథాకుంతీభవచ్చార్యరే
భాదౌర్భాగ్య వచఃప్రచారకలనాగర్వాంధ్య మిట్లుండు నే! 259

ఆ. వె. 'వ్రాత యట్టులుండు పాశుపతమ్మువై
బాటుపేరునీకుఁ బట్టుపడెనె? '
అంచు బావతోడ నాడు మీ! నాకునై
గురుని కింత నలుపు చరణసేవ. 260

క. ♦ బావ పవనములు వినకుము, భావపవనములను వినుము బాగుపడుము సం
భావించి భవుఁడు చెప్పిన, భావుకపవనములు భావపవనములనఁగ. 261

గీ. అల్లకృష్ణుండు సంధి నంకనీక
పార్థుల నపార్థుల నొనర్చె; బాపమఱుది
యంచుఁ గృష్ణునిబోధల నాలకించి
తాదృశుఁడ వీవు కాకు వృథావిధముగ. 262

ఉ. అన్యులతోడ మాకు నెపుడైనను వేరొకకారణమ్మునకే
జన్మము సంభవించునెడ సాయము వారల కాచరించి నీ
వు న్యశముకొ గలంచుటకు బుద్ధిని దిద్దిపిత్తి నెంత వెఱివో?
ధన్యత లేనివారలను ధన్యులఁ జేయఁగ నీకు శక్యమే. 263

మ. ఒకచో గుంటురి కీవు పోదువనుకొ మ్రొ వెఱిశిష్యుండ! కా
ఖునై వారలు నిన్ను నిట్టిగతిగాఁ గారింప యత్నింతు; నీ

♦ స్కాందోత్తర ఖండస్థగురుగీతనుండి.

శ్లో॥ అతిశీత తృప్తిఃసాక్షా ద్ద్వివాహశ్చహరిస్సయం, అచతుర్వదన
బ్రహ్మకీర్తిగురుః కథితః ప్రియే... శ్లో॥ గురోః కృపాపరీసాదేన బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరాః, సామర్థ్యమగురుక సర్వే లేనలం గురుసేవయా... శ్లో॥ నగురో
రధికం నగురోరధికం నగురోరధికం నగురోరధికం, శివశాసనత శ్చివశాసనత
శ్చివశాసనత శ్చివశాసనతః... శ్లో॥...గురునిందాంకరోతియః, సయాతినరకాకా
ఘోరాకా యావచ్చంద్రసివాకరా... శ్లో॥ “హం” కారేణ నవక్రవ్యుః ప్రాజ్ఞ
శ్చిష్యైఃకదాచన, గురోరగ్రే నవక్రవ్యమనత్యంతం కదాచన, గురుం తుం కృత్య
హం కృత్య...సభసేద్రుష్టురాక్షసః... శ్లో॥...కాలమృత్యుభయాద్వాపిగురు
స్సంతాపిపార్వతి... శ్లో॥ గురుదేవార్పణం యత్తులేనతుష్టో స్మినువ్రీతే...

కకటా! దిక్కుపుడున్నె? నాకొ? మఱి నీవా! కాదు, నీపంటి వా
రొక వేదైనను లెక్కలేదునుమి యోగ్యుల్ పండితుల్ స్నేహితుల్.

ఉ. వారలె లేకయున్నయెడ వాండుగను నీవును గూడి దబ్బఱల్
సారెకు వ్రాసి యెట్లయిన సాయముపట్టః పో; రసత్యపుక్
భారము మోయుపగ్గిగల పండితులౌ కతనకౌ యథార్థవి
ద్యారసికుల్ భవత్కృతుల నడ్డును రేమియొనర్ప నేర్తువో. 265

ఉ. కావున నిష్ఠుడేనియు వికారపుఁ జెయ్యులు మాని ప్రాజ్ఞులౌ
ధీవరు లాడుపల్కులను దెల్లుముగాఁ దలపోసి సత్యపుం
ద్రోషమ రమ్ము, నిక్క మగు దోహము నీ వొఁరించెయ్యుకౌ ఋష
శ్రీ వీలసిల్లు హేతువున శిష్యుడ! మంచెయశమ్ము గల్గెడిక. 266

క. మనుపచనమ్ములువిని తగ, మను, మనుపచనములనంగ మనుపచనము లే
మనుకొంటివో? మనుమార్గ, మ్మునుమాన మ్ముడిగి పట్టు మది యఘు మడఁచుక.

మ. ‡ తిరివిధేయుండు త్రిలోకజేతయనుచుక “తిరిష్కప్రమాద్యక” మను
ప్రపచస్సారము తెల్పు నీవు కడగా వర్తిల్లుచున్నట్టి య

...శ్లో॥ గురోః పరతరం నాన్తి త్రివారం కథయామితే॥ ధన్యామాతా
పితా ధన్యో గోత్రంధన్యంకులంభవం, ధన్యాచనసుధాదేవియత్రస్యాద్గురుభక్తతా
ఆకల్పజన్మకోటిసాం యజ్ఞవ్రతతపః క్రియాః, తాస్సర్వాస్సఫలా దేవి గురుసం
తోషమాత్రతః... శ్లో॥ ఏకాక్షర ప్రదాతానం యోగునంనైవమన్యతే, త్వాన
యోనిశతంగత్వా, చందాలేష్వభిజాయతే॥ ... శ్లో॥ సప్తకోటిమహామంత్రా
శ్చిత్తవిభృమకారకాః, ఏకఏవపరో మంత్రో గురురత్యక్షరద్వయమ్.....
శ్లో॥...కవిత్వాది గద్యం సుపద్యం కరోతి, గురోరంఘ్రియుగ్మే మనశ్చే వ్నుల
గ్నం తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్ (విస్తరస్తతత్రైవ దృష్ట్యః).

‡ శ్లో॥ తపవహీ త్రయోలోకాస్తపవ త్రయ ఆశ్రమాః, తపవహీ త్రయో
వేదాస్తపవోక్తాస్త్రయోఽగ్నయః॥ ౨౩౦. పితావై గార్హపత్యోఽగ్ని, రాత్ర
తాగ్ని ర్దక్షిణస్సత్రృతః (గురురాహవనీయస్తు) సాగ్ని త్రేతాగరీయసీ॥ ౨౩౧.
తిరిష్కప్రమాద్యక స్నేహ త్రిక లోకాక విజయే ద్ధృహీ॥ ౨౩౨. (మనుస్మృతి
ద్వితీయాధ్యాయము చూ)

(అభియంతోక్తి)

శ్లో॥ లజ్జామేకాం పరిత్యజ్య త్రిలోకీవిజయా భవేత్॥

హవనీయాన్నిని గాలఁద్రొక్కియును వత్సా ! మూఁడులోకము లు
హవరంఁగమున గెల్చుటకౌ వృథయ ధర్మాధర్మ దుర్మర్మముల్. 268

కా. † ఆజన్మంబు గురుకౌ భజించునెడ బ్రహ్మపాపైకర్తుండుగా
యోజించుకౌ స్మృతివాక్యముల్, మృషయనుష్ఠాపత్స ! యమ్మట; నీ
కీజన్మమునఁ గొంతసేవయును 'హీహీహీ'లు 'హూహూ'లు త
ద్రాజద్భ్రాహ్మనమాజమాన్యతకుఁ బాత్యత్వమ్ముఁ జేహుర్చుటకౌ. 269

మ. * తనయార్జించిన క్షేత్రముఖ్యధనముల్ దాతవ్యముల్ ముందుగాఁ
దన యాచార్యునకంచుఁ జెప్ప స్మృతి, తద్ధర్మంబు గన్పట్టె నో
తనయా ! నీయెడ; నెట్లులన్న, విను దుర్ధర్మంబుత్వద్విత్త మా
త్తనయా ! నాయెడఁ దొల్లనీవు వినియొక్కంబొట సూచించుటకౌ. 270

కా. ‡ ఛాత్యస్వార్జితవిత్తమందు నొక పద్మంబంశముకౌ గైకొనం
బాత్రుండంట ! గురుండు వింటివె ? భవత్ప్రజ్ఞార్జితాచార్యుడు
శ్మతుర్వాఖ్య ధనంబు సర్వమును నస్మత్సాత్కృతం బయ్యె; నే
మాత్రంబో యిడ కంతయుకౌ బెరిమ నిమ్మాడ్కిన్ గురుకౌ జేర్తురే. 271

మ. ♦ శ్రుతిదురంబయినకౌ స్మృతికౌ దవిత నెచ్చో నీస్థితుల్ "నిత్యము
ధృతపాణిత్వము" చెప్పెఁగా ? మనువు, నీధీమత్తచే దాని నా

† శ్లో॥ ఇమం లోకం మాతృభక్త్యా పితృభక్త్యైశ్చ మధ్యమం, గురుశు
శూరిషయా త్వేనం బ్రహ్మలోకం సమశ్నుతే॥ ౨౩౩. శ్లో॥ ఆసమాప్తేశ్వరీరస్య
యస్తు శుశూరిష తేగురుం, సగచ్ఛత్యంజనా విప్రోబ్రహ్మణ్యస్సద్రతాశ్వతం॥ ౨౪౦
(మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము చూ)

* శ్లో॥ స్నాన్యంస్తు గురుణాజ్ఞ ప్తశ్చక్త్యా గుర్వర్థమాహరేత్, క్షేత్రం
హిరణ్యం గామశ్యం ఛత్రోపాసమామాసనం, ధాన్యం శాకంచ వాసాంపి, గుర
వేష్రితి మావహేత్ ౨౪ అత్యర్హ్యాఖ్యా॥ స్నాన్యస్స నర్గురుణాదత్తాజ్ఞోయథాశ
క్తధనం యాచిత్యాపి ప్రతి గృహావినాపి గురవేర్ధ మాహృత్యాపి
శ్యంబద్యాత్॥ (మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము.)

‡ శ్లో॥ పదాభిగం స్వార్జితం విత్తం కృత్వానందాత్మకోనరః, ఏకంతు
గుః పేదద్యాత్.....

♦ శ్లో॥ నిత్య ముద్ధృత పాణిస్సాన్య త్సాధ్యాచారస్సు సంయతః, ఆసత్యాః
మతి చోక్తస్సన్నా నీతాభీముఖింగురోః॥ (మను ౨. ౨.)

దృతముక జేసితి; వగ్ర మం దగపడక దెలుం జామి నిడును
దృతపాణిత్యఫలము, స్మారతమతవర్తి ! నీకగుక భద్రముల్. 272

క. ♦ బారతవచనముల మదిఁ జేరుతమని బావనడుగు శ్రీరతులుక స
దీరతులు నీడుపద్ధతి, ఘోరతరం బనెడిరీతి గొనకు మిఁకైనక. 273

క. గురుశరవహ్నికిఁ గృష్ణం, డటిముటి భీతిపడు ధర్మబాదుల సత్య
స్థిరుల నసత్యంపుమహా, దురితమునఁ దోచె నెఱుఁగుదో యెఱుఁగవొకో 274

(భారతాదిపర్వమునుండి)

కశ్చిదృషి ధౌమ్యానామ ... తస్య శిష్యాస్త్రయో బభూవు రుప
మన్యూ రాదుణిర్వదశ్చేతి, సవకంశిష్యమారుణిం పాంచాల్యం పేషయామాస
“గచ్ఛకేదారఖండంబధానేతి ... యస్మాచ్చత్వయా మద్వచన మనుష్ఠితం,
తస్మాచ్చేయోఽ వాప్స్యసి, సర్వే ఏవతేవేదాః పృతిభాస్యంతి సర్వాణి చ
ధర్మకాస్త్రాణీతి ... తంచోపాధ్యాయః ప్రేషయామాస” పత్నోపమన్యో
గారక్షస్యేతి ... మయ్యనివేద్య తైత్వ్యం నోపయోక్తవ్యమితి ... భో ఉపమ
న్యో క్వాఽసివత్సేహీతి, స ఉపాధ్యాయపవనం శ్రుత్వా పృత్యువాచ ...
కూపేపతితోఽ హమితి, తముపాధ్యాయః పృత్యువాచ. కథం త్వ మస్మిక్
కూపే పతిత ఇతి, సఉపాధ్యాయం పృత్యువాచ. అర్కవత్రాణి భక్షిత్వాఽం
భో భూతోఽ స్మృతః కూపే పతిత ఇతి, తముపాధ్యాయః పృత్యువాచ అశ్వ
నాస్తుహి ... త్వాం చక్షుష్మంతం కర్తారా వితి, ... అశ్వినాస్తోతు ముపచ
కగ్రమే, ... అశ్వినావాజగ్మరాహతు త్సైనం, పీతౌ స్వ ఏవతేఽ పూపోఽ
కానై నమితి, ... నత్వహమే తమపూవముపయోస్తు మత్స హేగురవేఽ నివే
ద్యేతి, ... తమశ్వినావాహతుః, పీతౌ స్వస్తవానయా గురుభక్త్యా, ... చక్షు
ష్మాం శ్చభవిష్యసి కేయశ్చా వాప్స్యసీతి, ... బ్రహ్మః ... ఉపాధ్యాయ
మభ్యవాదయత్, ... ఏవతస్యాఽపిపరీక్షోపమన్యోః, ఆధాపరశిష్యః ...
వేదోనామ ... గౌరివనిత్యం గురుణాధూర్ధ్వం యోజ్యమానః, తస్య హహతా
కాలేన గురుఃపరితోషంజగామ. తత్పరితో షాచ్ఛేయ స్సర్వజ్ఞతాంచావాచ,
ఏవతస్యాఽపి పరీక్షా వేదస్య.....

(విస్తరస్తుతత్రైవద్యప్రకృతి)

క. నిజమైనతిట్లు తిట్లుము, గజగజ నీకేల? లేని కార్లనకుము భూ
ప్రజలు సహించరు లోలో, * స్వజనంబేనియును దప్పు నైపుదెఱుగుమి.

క. చదువెఱుగఁడనియుఁ, గంఠము, మృదువైనది గాదటనియు, నేరికి విద్వల్
గుదిరి వచింపఁడనియు నా ? పదిరి జగము మెచ్చుగోరు పద్ధతిచెపుమా.

క. 'నాయొద్దఁ జదివినదె' యని, కోయిల నీవాయసంబు గూయుట తప్ప
నే ? యరయుమయ్య! బావయె, వాయొకవలె, నీకుఁజేయిరాదిటువ్రాయొక.

క. ఇరువురచేవాయొళ్ళుండుట, యరసియు నీ కిట్లువ్రాయు టది రాదనియే
పొరఁబడితిఁ గొంతకాలము, పరమాత్ముఁడు రామమూర్తి పలికెడిదనుకొ.

చ. తలమతి నీ కతండు పెదతల్లికుమారుఁడు, నాకు మిత్రుఁడు
న్నతుఁ డనృతం బతండు జననంబును బొందిన పంగడమ్మె యా
కృతయుగ మాదిగా నెఱుగఁ; దిష్టడు నీకయి నేర్వఁబోదు; నూ
నృతవచనుండు నీకతననే విని నాకు వచించె నర్భకా! 279

చ. కుతుకముతో నొకానొకటఁ "గోకిల కాకము" నాకవిత్వ మం
చతనికీఁ జెప్పినాడవట ! యయ్యది జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చికొమ్ము; శ
త్రుత్కలిమిఁ వచింపఁడు బుధుం డతఁడేదో పృసంగమందు సం
గతమగుటకొ వచించె నడుగం దగుసందియ ముండేనేనియొక. 280

చ. అనయఁడవై వృథాగ నెపు డాఱడివొరెటలు వ్రాయుచుకొ నిజం
బు నడచి నేటికేనియు నుబుద్ధిపికాక పరాకర్షించు ని
న్నను సుజనుకొ బొనర్చుట కనుంగుఁడెలికొ ఘనురామమూర్తిగా
రిని నొక సాక్షిఁ జేసితి నెఱింగి యతండు త్నమింపకుండునే 281

రాజమండ్రి.

ది 28-8-13

*...తమరు కాకరపర్య నెట్లనప్పట్లో "లోకములోని కవులందరు నా
జంధ్యములోనివాడు" అని అన్నందుచే యీ అల్లరి జరిగినదనిన్నీ పిమ్మట తప్పు
అంతయును కాకరపర్తివారిదే అనిన్నీ శ్రీ ఆ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రులవారు నాతో
చెప్పినారు. యింకా కొన్ని సంగతు లున్నవికాని విస్తరించుటకు స్థలములేక
వాయలేదు. ... రామకృష్ణులు ముందు భారతము పఠించుచుండరట. వారు
యెన్నివ్రాసినను గురుదోహమును బలపరచేవే అని శ్రీ, ఆ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రు
గారు అన్నారు..... 3. కొండయ్యవ్రాలు.

ఉ. అందఱు నాకు బందుగులై యంచు లిఖించెద వింతసాహసం
 బెందుకు ? దూరగుల్ బలెనె యింజర కాతరపట్టు వామలుఁ
 బొండ్లబుడంగలారె యిటు బొంకఁగనేటికి ? రామమూర్తి నే
 మందునో చెప్పమా యకట ? యాతఁడు నాపెదతల్లి పుత్రుడై. 282

కా. చాడీలక వచియించువాడో ? జడుడో ? చండాలపుంబుంత లే
 నాడుక ద్రొక్కినవాడో ? త్రొక్కఁగలడో ? నాబోటిలెక్కేమి యే
 పోగడల్ నెత్తిని బెట్టుకోదగిన సత్పుణ్యుండు, గణ్యుండు తా
 నాడంబోయెనోకో యనత్యము ? కుమారా ! నిన్ను వంచించగల.

కా. ఆడుంబో యన్యతంబు నీకొఱకు వ్యాసాకొండి యెడైనీ, పొ
 ద్దాడంగాక మఱొక్కచో బాడమి కామాకొండిచే బ్రల్లద
 బాడింపంగలదేమి చూచెదనుగా కంచుక బరీక్షార్థమై
 నేఁ డిచ్చో నొకసాక్షిగా నతని వర్ణింపక బ్రసక్తించె జా 284

చ. ఘనుడల రామమూర్తి యెటుగా లిఖింపించిన నెందుఁజేరునో ?
 తన లిసి యంచుఁ గొంతుఁజూపి తథ్యమెఱింగియుఁ, బెదతల్లికిం
 దనయుడె వేటొకండిపుడు దా ధవళాద్రి వసించు; నాతఁడుక
 ఘనుఁడు తదంబయు న్మిగులఁ గందురు నేటికి నన్నుఁ బేర్చితోక. 285

†క. కృతమివమఱచితివి నీ, కతనంగద ? వారు నాకుఁ గడుఁ గూర్తురు; నీ
 కతిశత్రుఁడు వారలకే, గతిఁ బ్రేమాస్పదుడో ? తెలుపఁగాఁగలవెనుతా.

క. గురుఁ గాకముగానుడివిన, దురితపువ్యాసమ్ము గాంచి దుఃఖింపక యె
 వ్వరొ మెచ్చిరనియు వ్రాసెద, వరరే ! యిటువంటియోగ్యు లవనింగలరే.

‡క. శత్రులుమిత్రులు నైతము, పుత్రా ! తలయూచిరనుచుఁ బొంగెఁగదా ! మీ
 పతిక, యూదుటకర్థ మ, పాత్రవాగ్ధ మని చేయుపని గాదుగదా ?

ధవళేశ్వరము, 26-8-18

† ...శ్రీ మావాన్నగారు మాయమ్మగారు, నదా మిత్రేయోభివృద్ధిని
 గోరుచున్నవారలు. కా॥ నారాయణమూర్తి.

(కవితనండి)

‡ కోకిలకాకము, ఇది కోకిలమును గాకమును గూర్చిన మొకచిత్రకథ.
 శత్రులు మిత్రులుగూడఁ దలయూచిన పద్యములు.

- క. నీకవితాపాశస్త్ర్య, కీర్తికతనక గలుగు యశము చెందెడి నను; నీ
 శో? కృతముమఱచు పాతక, మే కడకుక మిగులు సారమిదియె కుమారా.
- క. ఎందుకుఁ బెంచెద పథుమిది ? యందఱకు న్నిజముదెలిసె; నాఁగునె కన్మా
 తిందాఁచినఁ బరిమళమది, బొందఁబడకు నిజమునుడివి పొందుము శుభముల్.

(10) మం గళ పర్వము.

చ. తిరుపతి ! నాకు నింతటి విధేయుఁడు శిష్యుఁడు గల్గె వాని సం
 చరణము లీశ్వరుక దెగడు సాహసమూనెడి, వట్టివానికిక
 గురువన నెంత? తాదృశుని గొండొక యోగ్యునిఁ జేయ వేంకటే
 శ్వరుఁ డొనరించె ధర్మపుఁ బ్రసంగ మెసంగు ప్రసంగసంగతిక. 282

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు వానికిం
 దిరుపతి! వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు లెంత? యే
 మఱఁజన దైననుక మనకు మంచికిఁ ద్రిష్టప్రసంగమేదియో
 జరుపుట యొప్పు వాని కిది సాయముఁ జేసినఁ జేయకుండినక. 283

చ. హితముపచింపఁ దావొనఁగు నెవ్వఁడు వాఁడెఁడుక వినండ; భా
 రతమున నేమి, తక్కిన పురాణములంచున నేమి, యెవ్వఁడే
 హితముగ్రహించె? నట్లని మఱెవ్వఁడు చెప్పటమానె? చెప్పు లే
 చతురునిరోయగున్ గణననల్పి కృతార్థుఁడు వేతొకండగుక. 284

ఉ. కావున నేరొనర్చినను గప్తము లోకముకోసమే యశ
 శ్రీవిమలీకృతోజ్వలదశేషవిశేషదిగంతరాశు లా
 ధీమదులెల్ల లోకమునఁ దేలవలెక బరిశుద్ధలోకసం
 భావితలే నుమీ జగతి భవ్యులు నేవ్యులు కావ్యభావ్యులుక. 285

ఉ. లోకము మెచ్చుగాంచు నతిలోకుని యాదవపట్టభ్రమ దు
 స్పాకుఁడు దుర్జయుండు శిశుపాలుఁడు పట్టుకట్టె; దానిచే
 నాకటివేల్చి పూజనము లడ్డెనె? పాక్షికలోక మెన్నఁడుక
 లోకములోనఁ జేర; దరిలోకపు లోకము కీర్తితేయగున్. 286

సీ. ఖరముఖానురకోటి కమాకహాగ్ధటిలేక రాసుకీర్తికి నట్టిరాణ యెట్లు?
 శిశుపాలుర్దివిపాల్పశుపస్పకలు లేక కృష్ణకీర్తికి నట్టికెలన మెట్లు
 కనకకశిపుదువ్వుకప్తచేష్టలులేక నరసింహకీర్తి కాగరమ యెట్లు?
 ఖలనృపాలకహాలహాలహాహాళి లేక కల్కికీర్తికి నట్టి కలిమి యెట్లు?

తే. గీ. ఎఱవాఁడేని విమతులొక్కింతసాయఁ
మాచరింపక పేరెక్కడట్టులగుట
నిరతసత్కీర్తిదాతల నిర్గుణస్వ
రూపుల సుతించి గీర్తిఁ బేరేపవలయు.

296

ఉ. సుతియింతున్ మనరామకృష్ణకవులన్ సున్నార్వసరైకన
ద్గతులన్ సూన్యతవాగరాతుల, వృథాదంభాశుభూషాన్యత
శ్రీతులన్ దాదృశకొప్పపుంగవుల, నశ్శీలాపవాదప్రద
ప్రతిభాదూతల వారిపీరిహితులన్ బాగించద్యశోదాతలన్.

297

మ. దయకై కొల్చుటకన్నఁ దిట్టుటయు మేల్ దైవాలదున్, బూర్వమే
జయుఁడున్ శ్రీ విజయుండు శాపహతులై శాసించి రీత్యోవ, త
ద్దయు సౌకర్యము దీనియం దగపడున్, దైన్యంబు గన్నట్టుఁ దా
శ్రయణక్షేత్రము సున్న, తుల్యము ఫలైశ్వర్యంబు యోజించినన్.

298

మ. కలికిన్ మంగళమస్తు దానికి సిరిన్ గల్పింప యత్నించు ధీ
రులకున్ మంగళమస్తు నిస్తులనచోరూఢిన్ గలిన్ ద్రుంచునా
ర్యులకున్ మంగళమస్తు వేదమతశాస్త్రోక్తార్వసరైకన
రులకున్ మంగళమస్తు గీరతపచోదుష్కాభికిన్ మంగళమ్.

299

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతి వేంకటేశ్వర విరచితంబగు గీరతామ్నా
చుమ్మునందు గురుదక్షిణ యను ద్వితీయభాగము,
సంపూర్ణము.

22269

త ప్పొ ప్ప ల వ ట్టి క .

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	1	కోల	కోకిల
7	1	బ్రాజదువు	బ్రాజదువు
8	1	నెపుడొ	నెపుడొ
11	18	మొలుగుచు	మొలుగుచు
„	20	కాహాది	కాహాది
„	26	బబలించు	బబలించు
16	23	ర్థమాను	వర్థమాను
22	17	ద్దేము	ద్దేశము
24	25	గలాడె	గలాడె
28	7	నిక్కాలంబునకొ	నిప్పట్లకొవృథా
33	15	వేరొక	వేరొక
38	17	గీరతం	గీరతం
62	18	దజ్జాలు	తజ్జాలు
67	28	గైవ	గై
71	3	బారత	భారత
75	9	దైవాలదుకొ	దైవదులకొ

ది.తీ.